

UCHWAŁA NR XV/122/12
RADY GMINY NAREWKA

z dnia 26 czerwca 2012 r.

**w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania
przestrzennego gminy Narewka**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591, z 2002r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 214, poz. 1806, z 2003r., Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568, z 2004r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203, Nr 167, poz. 1759, z 2005r. Nr 172, poz. 1441, Nr 175, poz. 1457, z 2006r. Nr 17, poz. 128 i Nr 181, poz. 1337, z 2007r. Nr 48, poz. 327, Nr 138, poz. 974 i Nr 173, poz. 1218, z 2008r. Nr 180, poz. 1111, Nr223, poz. 1458, z 2009r. Nr 52, poz. 420, Nr 157, poz. 1241, z 2010r. Nr 28, poz. 142, poz. 146, Nr 40, poz. 230, Nr 106, poz. 675, z 2011r. Nr 21, poz. 113, Nr 217, poz. 1281, z 2012 r. poz. 567) oraz art. 12 ust. 1 w związku z art. 27 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717, zm. z 2004r. Nr 6, poz. 41 i Nr 141, poz. 1492, z 2005r. Nr 113, poz. 954 i Nr 130, poz. 1087 oraz z 2006r. Nr 45, poz. 319 i Nr 225, poz. 1635, z 2008r. Nr 123, poz. 803, Nr 199, poz. 1227, Nr 201, poz. 1237, Nr 220, poz. 1413, z 2010r. Nr 24, poz. 124, Nr 75, poz. 474, Nr 106, poz. 675, Nr 119, poz. 804, Nr 130, poz. 871, Nr 149, poz. 996, Nr 155, poz. 1043, z 2011r. Nr 32, poz. 159, Nr 153, poz. 901), uchwała się, co następuje:

§ 1. W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Narewka zatwierdzonym uchwałą Nr VII/66/99 Rady Gminy w Narewce z dnia 31 sierpnia 1999r. ze zm., zgodnie z uchwałą Nr IV/28/11 Rady Gminy Narewka z dnia 22 lutego 2011r. w sprawie przystąpienia do zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Narewka, obejmującej obszar o powierzchni 8,1100 ha położony w obrębie Narewka, obejmujący działki o nr geodezyjnych: 111, 831, 832, 115/70, 115/73, 115/74 oraz część działki nr 110 i 127, uchwała się następujące zmiany :

- 1) zmienia się dotychczasowe przeznaczenie w Studium „terenów urządzeń obsługi rolnictwa i obszaru rolno-leśnego przewidzianego do zalesienia” na tereny o funkcji i przeznaczeniu pod budownictwo przemysłowo-składowo-handlowe. Obszar objęty zmianą przeznaczenia oznacza się symbolem V/1 PU w ujednoliconym rysunku Studium – kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Narewka w skali 1 : 25000,
- 2) w tekście Studium w Dziale II Uwarunkowania rozwoju gminy pkt 9. Komunikacja ppkt 9.1. Układ drogowy ppkt 9.1.1. Struktura funkcjonalno-techniczna, po ppkt-cie 9.1.1.2. Drogi wojewódzkie, dodaje się ppkt 9.1.1.2a „**Droga powiatowa**”, o treści:

„Zgodnie z Uchwałą Nr 21/144/2003 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 18 marca 2003r. w sprawie nadania numerów dla dróg powiatowych na terenie województwa podlaskiego, na obszarze gminy występuje (m.in.) droga powiatowa Nr 1561B Narewka – Mikłaszewo – Leśna – Sieminówka.”,

- 3) w tekście Studium w Dziale III Cele i kierunki zagospodarowania przestrzennego pkt 2.7. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej ppkt 2.7.7.1. Dostosowanie systemu telekomunikacyjnego do potrzeb wynikających z rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy wymagać będzie: lit. c) otrzymuje brzmienie:

„wykorzystania nowych technologii w celu objęcia całej gminy zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym połączonym z systemami sieci wojewódzkiej i krajowej z zachowaniem przy lokalizacji wymogów ustawy o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych,”

oraz dodaje się lit. d) o następującym brzmieniu:

„rozwaju systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych (przewodowych i bezprzewodowych) stosownie do wzrostu zapotrzebowania na te usługi w gminie.”

W/w zmiana została oznaczona kolorem fioletowym w ujednoliconym tekście Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Narewka.

§ 2. Załącznikami do niniejszej uchwały są:

- 1) załącznik Nr 1 – rysunek studium w skali 1 : 25 000 z uwzględnieniem zmian graficznych,
- 2) załącznik Nr 2 – jednolity tekst „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Narewka” uchwalonego uchwałą Nr VII/66/99 Rady Gminy w Narewce z dnia 31 sierpnia 1999r. ze zm., z uwzględnieniem zmian wprowadzonych niniejszą uchwałą.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Narewka.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Mieczysław Gryc

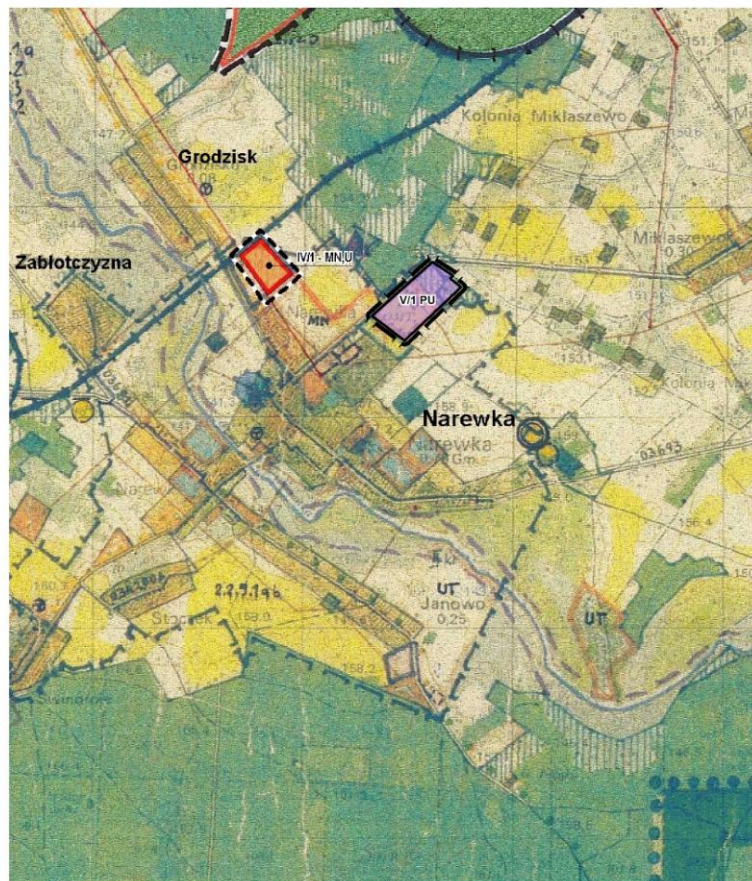
Załącznik

do uchwały Nr XV/122/12

Rady Gminy Narewka

z dnia 26 czerwca 2012 r.

FRAGMENT RYSUNKU STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY NAREWKA W SKALI 1:25 000

ZMIANY W STUDIUM WPROWADZONE
UCHWAŁĄ NR / 12
RADY GMINY NAREWKA
Z DNIA 2012R.

- Tereny zabudowy przemysłowo -
składowo - handlowej
- Granica opracowania zmiany studium

Załącznik Nr 2

do Uchwały Nr XV/122/12

Rady Gminy Narewka

z dnia 26 czerwca 2012 r.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY NAREWKA

(TEKST UJEDNOLICONY)

Studium zatwierdzone Uchwałą Nr VII/66/99 Rady Gminy w Narewce z dnia 31 sierpnia 1999 r. obejmuje zmiany zatwierdzone uchwałami: Nr XXXI/309/06 Rady Gminy w Narewce z dnia 21 września 2006 r.; Nr VII/52/07 Rady Gminy w Narewce z dnia 14 czerwca 2007r.; Nr XVI/147/08 Rady Gminy Narewka z dnia 12 września 2008 r.; Nr XXXIV/268/10 Rady Gminy Narewka z dnia 23 czerwca 2010 r.; Nr XV/ 122/12 Rady Gminy Narewka z dnia 26 czerwca 2012 r.

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP		
1. Podstawy opracowania		
2. Przedmiot studium		
3. Zadani studium		
4. Elaborat studium		
5. Zespół autorski i uchwała		
II. UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY		
1. Środowisko przyrodnicze		
	1.1.	Położenie fizyczne - geograficzne i administracyjne
	1.2.	Rzeźba terenu
	1.3.	Budowa geologiczna i surowce mineralne
	1.4.	Wody powierzchniowe i podziemne
	1.5.	Powietrze atmosferyczne
	1.6.	Gleby
	1.7.	Lasy
	1.8.	Warunki klimatyczne
	1.9.	Obiekty i obszary prawnie chronione
	1.10.	Zagrożenia i degradacja środowiska
	1.11.	Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego
2. Środowisko kulturowe		
	2.1.	Obiekty zabytkowe i o wartościach kulturowych
	2.2.	Stanowiska archeologiczne
3. Potencjał ludnościowy i jego rozmieszczenie		
4. Warunki mieszkaniowe		
5. Usługi		
	5.1.	Szkoły podstawowe
	5.2.	Przedszkola
	5.3.	Ochrona zdrowia i opiek społeczna
	5.4.	Kultura
	5.5.	Handel
	5.6.	Gastronomia
	5.7.	Sport i rekreacja
	5.8.	Inne usługi i urzędnia
6. Działalność gospodarcza		
	6.1.	Rolnictwo
	6.2.	Leśnictwo

	6.3.	Przemysł i składy, rzemiosło produkcyjne, usługi komercyjne
7.		Potencjał gminy i warunki życia mieszkańców na tle woj. podlaskiego
8.		Analiza sieci osadniczej i zagospodarowania gminy
	8.1.	Funkcje - sieć osadnicza i struktura zagospodarowania przestrzennego gminy
	8.2.	Struktura własnościowa gruntów
	8.3.	Dotychczasowe opracowania planistyczne
	8.4.	Obiekty i tereny zagospodarowania
	8.5.	Obiekty i tereny wymagające zmiany przeznaczenia
	8.6.	Wnioski o zmianę ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
	8.7.	Związki funkcjonalne gminy z otoczeniem
	8.8.	Główne problemy rozwoju gminy
9.		Komunikacja
	9.1.	Układ drogowy
	9.2.	Kolej
	9.3.	Komunikacja autobusowa
10		Infrastruktura techniczna
		.
	10.1.	Elementy systemu elektroenergetycznego
	10.2.	Ciepłownictwo
	10.3.	Gazownictwo
	10.4.	Telekomunikacja
	10.5.	Zaopatrzenie w wodę
	10.6.	Odprowadzenie i oczyszczanie ścieków
	10.7.	Gospodarka odpadami stałymi
11		Problemy i bariery rozwoju gminy
12		Szanse rozwoju gminy
III		CELE I KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
		.
1.		Cele rozwoju gminy
	1.1.	Misja strategiczna rozwoju gminy
	1.2.	Cele operacyjne rozwoju:
		1.2.1. w zakresie ochrony, kształtowania i wykorzystania środowiska
		1.2.2. w zakresie poprawy warunków życia ludności
		1.2.3. w zakresie rozwoju ekonomicznego gminy
		1.2.4. w zakresie rozwoju komunikacji
		1.2.5. w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej

2.	Kierunki, zadania i instrumenty zagospodarowania przestrzennego gminy		
	2.1. Kierunki ochrony i wzbogacania środowiska przyrodniczego		
	2.1.1.	Sieć dolin rzecznych	
	2.1.2.	Lasy	
	2.1.3.	Zieleń urządzone	
	2.1.4.	Obiekty i obszary prawnie chronione	
	2.2.	Kierunki ochrony sanitarnej środowiska	
	2.2.1.	Kierunki i zadani w zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych	
	2.2.2.	Kierunki ochrony sanitarnej powietrza atmosferycznego	
	2.2.3.	Kierunki ochrony ludzi i środowiska przed hałasem i wibracjami	
	2.2.4.	Kierunki i zadania w zakresie ochrony ludzi i środowiska przed szkodliwym promieniowaniem niejonizującym	
	2.2.5.	Kierunki i zadania w zakresie ochrony powierzchni ziemi	
	2.3.	Kierunki i zasady ochrony i wzbogacania środowiska kulturowego gminy	
	2.3.1.	Ochrona obiektów zabytkowych	
	2.3.2.	Ochrona stanowisk archeologicznych	
	2.3.3.	Tworzenie nowych wartości kulturowych	
	2.4.	Kierunki zagospodarowania przestrzennego i zadania na rzecz poprawy warunków życia ludności w sferze infrastruktury społecznej (mieszkalnictwa i usług)	
	2.4.1.	Tendencje demograficzne	
	2.4.2.	Kierunki zmian funkcji gminy i jednostek osadniczych	
	2.4.3.	Kierunki przekształceń i rozwoju mieszkalnictwa	
	2.4.4.	Kierunki przekształceń i rozwoju usług	
	2.5.	Kierunki rozwoju ekonomicznego gminy	
	2.5.1	Tworzenie ogólnych warunków do wykorzystania szans rozwoju gminy	
	2.5.2.	Tworzenie warunków rozwoju rolnictwa i jego otoczenia	
	2.5.3.	Kierunki rozwoju przemysłu, rzemiosła produkcyjnego, składownictwa, budownictwa i transportu	
	2.5.4.	Rozwój urządzeń turystyki i wypoczynki	
	2.5.5.	Kierunki rozwoju gospodarki leśnej	
	2.6.	Kierunki przekształceń i rozwoju komunikacji	
	2.6.1.	Sieć drogowa	
	2.6.2.	Kolej	
	2.6.3.	Komunikacja autobusowa Przedsiębiorstwa P.K.S.	
	2.7.	Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej	
	2.7.1.	Zaopatrzenie w wodę	
	2.7.2.	Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	
	2.7.3.	Gospodarka odpadami stałymi	
	2.7.4.	Kierunki rozwoju systemu elektroenergetycznego	
	2.7.5.	Kierunki rozwoju ciepłownictwa	
	2.7.6.	Gazownictwo	

		2.7.7.	Kierunki rozwoju telekomunikacji
	2.8.		Kierunki działań w zakresie obrony cywilnej
3.			Polityka przestrzenna gminy
	3.1.		Lista ważniejszych zadań dla realizacji celów publicznych
		3.1.1	Lista stanowi punkt wyjścia do:
		3.1.2.	Lista obejmuje
		3.1.3.	Ponadlokalne zadania
		3.1.4	Lokalne zadania
	3.2.		Polityka w zakresie sporządzania planów miejscowych
	3.3.		Polityka gospodarki nieruchomościami gminy
	3.4.		Współpraca Gminy Narewka z powiatem i miastem Hajnówka i gminami sąsiadującymi

I. WSTĘP

1.1. Podstawy opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Narewka.

- Art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. nr 89, poz. 415).
- Uchwała Nr XX/142/97 Rady Gminy w Narewce z dnia 27 lutego 1997 r. w sprawie sporządzenia "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Narewka".
- Umowa o dzieło na wykonanie studium j.w. z dnia 16.06.1997r zawarta między Zarządem Gminy w Narewce a zespołem projektowym kierowanym przez gł. projektanta studium mgr inż.arch. Zdzisława Plichtę - upr. urb.nr 551/88.

1.2. Podstawy opracowania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Narewka:

- art. 9 ust.1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717; z późn. zm.);
- uchwała Nr XIX/198/05 Rady Gminy Narewka z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Narewka” obejmującej część gruntów wsi Planta, Mikłaszewo i Siemianówka z przeznaczeniem na cele przemysłowo - usługowo - składowe i transportowe.
- porozumienie z dnia 01.03.2005 r. zawarte między Wójtem Gminy w Narewce a zespołem projektowym kierowanym przez gł. projektanta studium mgr inż. arch. Jana Citko - legitymującego się uprawnieniami urbanistycznymi Nr 1324/93 i wpisanego na listę Okręgowej Izby Urbanistów z siedzibą w Warszawie pod numerem: WA-030;
- uchwała Nr XXVI/265/05 Rady Gminy Narewka z dnia 29 grudnia 2005 r. w sprawie przystąpienia do opracowania zmian „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Narewka”.

2. Przedmiot studium

Przedmiotem studium są:

2.1. Uwarunkowania rozwoju wynikające z :

- a) stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego, w tym: zasobów, obiektów i obszarów chronionych, zagrożeń, konfliktów i sytuacji wymagających interwencji,
- b) stanu i funkcjonowania środowiska kulturowego w tym: obiektów i obszarów chronionych, wymagających ochrony i rewitalizacji oraz ewentualnych zagrożeń,
- c) potencjału demograficznego, jego struktury, tendencji i prognoz ze szczególnym uwzględnieniem zatrudnienia i bezrobocia,
- d) warunków zamieszkiwania ludności, w tym: stanu zasobów mieszkaniowych, tendencji długofalowych i potrzeb,

- e) wyposażenia gminy w urządzenia infrastruktury społecznej (usługi) komunalne i komercyjne, w tym: stan zasobów, tendencje oraz potrzeby i możliwości przestrzenne rozwoju,
- f) potencjału gospodarczego, w tym: majątku produkcyjnego, rolnictwa, obsługi turystyki i rekreacji, rynku pracy - tendencji i potrzeb,
- g) wyposażenia w infrastrukturę techniczną, w tym: urządzeń i sieci oraz dysfunkcji, zagrożeń i potrzeb,
- h) wyposażenia w urządzenia komunikacji, w tym: układ drogowy i uliczny, urządzenia obsługi i komunikację zbiorową - stan, tendencje, dysfunkcje, zagrożenia i potrzeby,
- i) struktury własnościowej gruntów,
- j) związków gminy z otoczeniem,
- k) celów i kierunków polityki przestrzennej państwa na obszarze gminy,
- l) wniosków zgłoszonych o zmiany ustaleń obowiązujących w gminie planów miejscowych.

2.2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy (struktura przestrzenna) dotyczące w szczególności:

- chronionych i wymagających ochrony obszarów i obiektów środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- preferencji terenów dla różnych form i rodzajów użytkowania,
- terenów predestynowanych do przekształceń zagospodarowania,
- zasad wyposażenia terenów w infrastrukturę techniczną i urządzenia komunikacji tj. modernizacji, rozbudowy i budowy systemów,
- terenów strategicznej koncentracji przedsięwzięć publicznych,
- terenów wymagających obligatoryjnie opracowania planów miejscowych i predestynowanych do objęcia takimi planami, na podstawie bieżących decyzji Rady Gminy - zależnie od zaistniałych potrzeb i możliwości finansowych.

2.3. Polityka przestrzenna obejmująca kierunki, zasady działania oraz zadania i priorytety z zakresu:

- a) gospodarki mieniem komunalnym i tworzenia jego zasobów,
- b) działalności planistycznej i lokalizacyjnej,
- c) realizacji przedsięwzięć publicznych,
- d) współpracy z administracją rządową i gminami sąsiadującymi.

3. Zadania studium to w szczególności stworzenie bazy informacyjnej i koordynacyjnej do:

- podejmowania przez władze gminy decyzji co do sporządzania planów miejscowych,
- negocjacji w sprawach wprowadzania do planów miejscowych zadań z programów rządowych,
- prowadzenia długofalowej polityki w sferze gospodarki nieruchomościami gminnymi,
- podejmowania przedsięwzięć publicznych w tym międzykomunalnych.

4. Elaborat studium tworzą:

- rysunek uwarunkowań rozwoju zagospodarowania przestrzennego w skali 1:25000,
- rysunek (ujednolicony) kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w skali 1:25000,

- tekst (ujednolicony) studium powiązany merytorycznie z w/w rysunkami,
- dokumentacja studium w tym dokumenty formalno-prawne.

5. Zespół autorski studium:

1. Mgr inż. arch. Zdzisław Plichta - gł. projektant.
2. Mgr Mikołaj Patejuk - zag. ochrony i kształt. środowiska.
3. Mgr Anastazja Brzozowska - zag. społeczne i gospodarcze.
4. Mgr inż. Czesława Kruszewska - zag. wod.-kan. i utylizacji.
5. Inż. Elżbieta Kępska - zag. energetyki i telekomunikacji.
6. Mgr inż. Jan Kruszewski - zag. komunikacji.
7. Techn. plast. Blanka Krygier - prace graficzne.
8. Techn. ekon. Anna Jemielity - maszynopisanie i obsługa techniczna.

6. Zespół autorski zmiany studium:

1. mgr inż. arch. Jan Citko - gł. projektant.
2. mgr inż. arch. Agnieszka Czerniawska - prace graficzne, maszynopisanie i obsługa techniczna.

II. UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY

1. Środowisko przyrodnicze - stan, tendencje, funkcjonowanie, ograniczenia i szanse dla zagospodarowania.

1.1. Położenie fizyczno - geograficzne i administracyjne oraz struktura użytkowania ziemi.

Gmina Narewka, za wyjątkiem niewielkiego fragmentu obszaru w północnej części (Dolina Górnej Narwi), położona jest w obrębie Równiny Bielskiej stanowiącej jedną z ośmiu jednostek fizyczno-geograficznych w randze mezoregionów obszaru województwa białostockiego, wchodzących w skład wielkiego regionu (makroregionu) fizyczno-geograficznego jakim jest Nizina Północnopodlaska (J. Kondracki).

W układzie administracyjnym gmina Narewka położona jest we wschodniej części województwa białostockiego (w otoczeniu Puszczy Białowieskiej i Lackiej) i graniczy od: wschodu z Białowieżą (wyznacza granicę Państwa), południa z gminą Białowieża, południowego zachodu z gminą Hajnówka, północnego zachodu z gminą Narew i od północy z gminą Michałowo (zbiornik wodny Siemianówka).

Struktura użytkowania ziemi wg. ewidencji gruntów na dzień 1 stycznia 1980 r. kształtowała się jak niżej:

Powierzchnia ogólna gminy wynosiła 33 931 ha, w tym:

- grunty orne 5 550 ha (16,4% pow. ogólnej)
- łąki i pastwiska 5 074 ha (14,9%)
- lasy 21 381 ha (63%)
- wody 168 ha (0,5%)
- tereny komunikacji 1 155 ha (3,4%)
- tereny osiedlowe i różne 408 ha (1,2%)
- nieużytki 195 ha (0,6%)

Źródło - studium rolne do planu zagospodarowania przestrzennego gminy Narewka oprac. przez Woj. Biuro Geodezji i Terenów Rolnych w Białymstoku - Rejonowy Oddział w Hajnówce, 1986 r.

Strukturę użytkowania gruntów gminy w latach 1995-1996 ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 1

Użytkowanie gruntów	Rok	Pow. ogólna w ha	w tym					
			użytki rolne					Lasy
			razem	grunty orne	sady	łąki	pastwi- ska	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
w granicach administracyjnych gminy	1995	33 948	7 810	3 538	28	2 285	1 959	22 146
1	2	3	4	5	6	7	8	9
w indywidualnych gospodarstwach rolnych w granicach gminy	1996	33 948	8 541	3 718	19	3 105	1 705	21 988
	1995	9 004	7 002	3 152	24	1 962	1 884	1 544
	1996	8 813	6 881	3 221	16	2 488	1 157	1 368

Źródło - Rocznik statystyczny woj. białostockiego – 1996 r.

Podstawowe dane statystyczne wg. miast i gmin za 1996 r. - Urząd Statystyczny w Białymstoku, 1997 r.

1.2. Rzeźba terenu

1.2.1. Obszar gminy Narewka stanowiący część struktury geomorfologicznej Równiny Bielskiej charakteryzuje się płaskorówninną rzeźbą i jest średnio wyniesiony ok. 140 - 170 m. npm. Tereny najwyżej położone znajdują się w zachodniej części gminy w okolicy wsi Borysówka i wynoszą ca 174 m. npm, najniższe zaś tereny położone są w północno-zachodniej części gminy w okolicy ujścia rz. Narewki do Narwi i wynoszą ca 136 m. npm.

Deniwelacja terenu wynosi ca 38 m, a spadki w zdecydowanej większości terenów nie przekraczają 3%, nieco większe spadki występują na zboczach wysoczyzny w okolicy uroczyska Stary Dwór.

W obrębie obszaru gminy mimo jej łagodnego ukształtowania zarysowane są niewysokie wzniesienia oraz płytkie lecz wyraźne obniżenia terenowe (zagłębienia).

Wyniesienia tworzą:

- "wysypy" glin zwałowych wyłaniających się spod powierzchni piaszczystych utworów wodnolodowcowych w okolicy wsi: Skupowa Starego, Narewki, Lewkowa Nowego i Łuki
- niewielkie słabo czytelne 3 pagórki moren czołowych recesyjnych łądoładu stadiału mazowiecko-podlaskiego przy drodze Narewka - Masiewo
- wyraźnie zaznaczające się w morfologii wzgórza moren czołowych stadiału północnomazowieckiego w okolicy wsi Słobódka oraz Łuki.

Większe obniżenia terenowe (zagłębienia) występują:

- w rejonie Jaśkowe Pólko - Borsuki
- na S od Siemianówki w dolinie potoku Podrzeczka
- w rejonie Babia Góra - Zabrody

W środkowej części obszaru gminy dominujący element rzeźby terenu stanowi dolina rzeki Narewki przebiegająca z południowego-wschodu na północny-zachód. Charakteryzuje się płaskim dnem, znaczną szerokością i łagodnym a w wielu przypadkach mało wyraźnymi stokami.

1.2.2. Dolina Narwi stanowiąca północną część obszaru gminy Narewka zaliczona do mezoregionu Doliny Górnej Narwi charakteryzuje się płasko-równinnym dnem, znaczną szerokością, zatorfieniem i zabagnieniem oraz dobrze rozwiniętym tarasem zalewowym i fragmentami tarasu nadzalewowego. Wschodnią część tego obszaru stanowi zbiornik wodny "Siemianówka".

1.2.3. Płaskorówninna rzeźba terenówwysoczyznowych gminy Narewka stanowi korzystny element środowiska przyrodniczego dla rozwoju i funkcjonowania rolnictwa i osadnictwa oraz turystyki i wypoczynku, a zwłaszcza w rejonie zbiornika wodnego "Siemianówka" i Puszczy Białowieskiej.

Średni wskaźnik bonitacji rzeźby terenu w skali 10 punktowej wg. IUNG wynosi 7,8 pkt. (dla województwa białostockiego 7,7 pkt.).

Współczesne procesy geomorfologiczne nie powodują zmian w rzeźbie terenu. Jedynie niewielkie zmiany w jej krajobrazie powodowane są chaotyczną powierzchnią eksploatacją surowców mineralnych.

1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne

1.3.1. Budowa geologiczna

Obszar gminy Narewka położony jest na platformie wschodnioeuropejskiej w obrębie wyniesienia Mazursko-Suwalskiego.

Słabe rozpoznanie geologiczne tego obszaru pozwala przejść do bezpośredniego omówienia utworów czwartorzędowych stanowiących podstawowe uwarunkowania w zagospodarowaniu przestrzennym gminy.

Podłoże czwartorzędu tworzą utwory trzeciorzędowe miocenu reprezentowane głównie przez piaski średnio i drobnoziarniste z wkładkami węgla brunatnego o miąższości od 15 do 30 m.

oraz oligocenu - drobne piaski glaukonitowe przewarstwione wkładkami ilów o miąższości w granicach 35-50 m. zalegających już bezpośrednio na utworach kredy górnej. Miąższość pokrywy czwartorzędowej na terenie gminy waha się w granicach 80 - 110 m.

Strefa powierzchniowa utworów czwartorzędowych zbudowana jest z osadów zlodowacenia środkowopolskiego zaliczanych do stadiału mazowiecko-podlaskiego i głównie do stadiału północnomazowieckiego.

Stadiał mazowiecko-podlaski reprezentowany jest przez gliny zwałowe, które występują płatami w okolicy Masiewa, Narewki, Skupowa Starego, Lewkowa Starego i w części północno-zachodniej gminy. Jest to glina piaszczysta, lokalnie ilasta o miąższości ca 5-6 m. zalegająca na różnych głębokościach (0-30 m., najczęściej jej strop występuje na głębokości 10-15 m.).

Glinę tą pokrywają osady powstałe z późniejszej recesji lądolądu stadiału mazowiecko-podlaskiego. Są to piaski ze żwirami i głazami budujące wzgórza moren czołowych w okolicy Narewki, Mikłaszewa i Skupowa Starego, które w okresie stadiału północnopolskiego zostały prawie "zatopione" przez piaski wodnolodowcowe, stąd też są mało czytelne w terenie. Utwory wodnolodowcowe pokrywają dominującą część obszaru gminy.

Gliny zwałowe stadiału północnomazowieckiego na obszarze gminy występują wzdłuż doliny Narwi w okolicy wsi Łuka. Miąższość tej gliny dochodzi do 20 m. Przykrywają ją piaski ze żwirem i głazami tworząc wzgórza moren czołowych recesyjnych. Na powierzchni widoczne są one w okolicy Słobódki oraz między Łuką i Lewkowem Nowym.

W obrębie glin zwałowych występują także osady zastoiskowe w postaci ilów warwowych. Większe pokłady ilów warwowych występują w okolicy Tarnopola w postaci glin pylastych na głębokości od 3 do 15 m. oraz w dolinie Narewki na głębokości 52 m. ily warwowe o stwierdzonej miąższości ca 8,5 m.

Największe powierzchnie obszarów piaszczystych zarówno pochodzenia wodno lodowcowego jak i rzeczno występują w okolicy wsi Siemianówka, Babia Góra, Nowiny oraz Planta. Jest to także rejon, gdzie uformowały się wydmy w postaci niewysokich wałów, częściowo zalesionych.

Piaski i żwiry rzeczne z okresu zlodowacenia północnopolskiego (lądolód tego okresu nie dotarł do obszaru gminy) budują głównie taras nadzalewowy Narwi i dna dolin jej dopływów. W dnach dolin osady te znajdują się pod pokrywą osadów holocenijskich t.j. piasków i mać, torfów i namulów. Namuły wypełniają głównie zagłębienia bezodpływowe na wysoczyźnie, których koncentracja występuje między Narewką i Masiewem. Miąższość ich z reguły nie przekracza 2 m.

Utwory holocenijskie są gruntami słabonośnymi i nie nadają się do bezpośredniego posadowienia budynków.

1.3.2. Surowce mineralne

Występowanie surowców mineralnych na obszarze gminy Narewka ściśle wiąże się z utworami czwartorzędowymi. Występują one przeważnie w przypowierzchniowej warstwie utworów czwartorzędowych i są eksploatowane metodą odkrywkową.

Eksploatowane są głównie piaski, w mniejszym stopniu piaski ze żwirem, żwir i ły.

a) W gminie Narewka zostały udokumentowane następujące złoża:

- iłów "Lewkowo Stare" o zasobach udokumentowanych w kat. C1 + B + A w r. 1963 - 4968 tys. m³, w roku 1991 zasoby wynosiły 42532 tys. m³. Wydobycie roczne w 1991r 30,8 tys. m³.

Jest to złożo ółów warwowych i pylastych o pow. 49900 m² i średniej miąższości ca 12 m. Średnia miąższość nadkładu (gleba, piaski różnoziarniste i ły zmargłone) ca 28 m. Surowiec służy głównie do produkcji rurek drenarskich i cegły dziurawki - złożo przemysłowe. Użytkownik złoża - Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej w Lewkowie Starym.

- piasków schudzających "Lewkowo Stare" o zasobach zarejestrowanych w 1965r - 3958 tys. m³ w r 1991 - 25278 tys.m³. Wydobycie roczne (1991r) - 2,4 tys. m³.

Powierzchnia złoża - 372170 m², filaru ochronnego - 80050 m². Złożo o średniej miąższości 7,5 m. i nadkładzie 1,1 m. Złożo przemysłowe, użytkownik j.w.

- piasków schudzających "Kapitańszczyzna" o zasobach zarejestrowanych w 1980r - 19 tys. m³, w 1991r - 19 tys. m³.

Złożo o pow. 9430 m², miąższości - 2 m. i nadkładzie średnio ca 0,3 m.

Złożo nieeksploatowane - należy do Przedsiębiorstwa Ceramiki Budowlanej w Lewkowie Starym.

- kruszywa naturalnego "Narewka" o zasobach zarejestrowanych w roku 1983 - 27 tys. ton, w tym 19 tys. ton pospółki i 8 tys. ton kopaliny towarzyszącej (piaski drobne i średnie), w roku 1991 - 9,25 tys. ton. Wydobycie roczne - 1 tys. ton.

Powierzchnia złoża - 6290 m² średnia miąższość pospółki - 2,6 m i nadkładu 0,0 m.

Złożo położone jest na terenie Puszczy Białowieskiej i należy do Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych. Służy głównie dla potrzeb budowy dróg na terenie Puszczy Białowieskiej.

- kruszywa naturalnego "Borysówka" o zasobach szacunkowych (orzeczenie geologiczne) - 43830 m³. Jest to wzgórze morenowe zbudowane z utworów piaszczysto-żwirowych o średniej miąższości - 9,8 m i nadkładzie 0,2 - 1,0 m (złożo częściowo położone jest na terenie gminy Hajnówka).

b) Na terenie gminy Narewka zostały wydzielone następujące obszary perspektywiczne występowania złóż surowców mineralnych:

- obszar rozległej strefy czołowomorenowej - żwiry o zmiennej frakcji i różnoziarniste piaski w rejonie wsi Słobódka. Obszar zalesiony,
- j.w. w rejonie wsi Nowe Lewkowo. Obszar zalesiony,

- obszar piasku ze żwirem zalegającego gniazdowo na niewielkiej "wyspie" czołowomorenowej w rejonie wsi Mikłaszewo. Miąższość w profilach sięga 5,0 m.
- obszar piasków drobno i różnoziarnistych z cienkimi wkładkami mułków i glin piaszczystych w rejonie wsi Siemianówka,
- obszar ilów w rejonie wsi Krzywiec (częściowo położony jest na terenie gm. Narew). Obszar zbudowany głównie z utworów zastoiskowych ilasto-mułkowych. Iły sięgają do głębokości 30 m, zaś nadkład kształtuje się w granicach 0,1 - 6,0 m.

c) Na obszarze gminy Narewka występuje 84 punkty eksploatacji surowców mineralnych, w tym 24 punkty dawnej eksploatacji (obecnie nieczynnych).

Eksploatacja poza wyrobiskami usytuowanymi na obszarze złoża Lewkowo Stare prowadzona jest w sposób chaotyczny i okresowy.

Spśród 60 czynnych wyrobisk (eksploatowanych) 10 z uwagi na wyczerpanie zasobów lubb. małe zasoby, zalesienie, wodę, kwalifikowanych jest do rekultywacji. Są to wyrobiska położone w okolicy wsi Łuka, Siemianówka (2 wyrobiska), Dworzysko, Osowe, Narewka, Mikłaszewo (3 wyrob.) i Gnilec.

Natomiast z 50 pozostałych punktów eksploatacji 25 wyrobisk nie ma możliwości obszarowego rozszerzenia eksploatacji. Stąd też po wyeksploatowaniu jeszcze istniejącej ilości surowców należy przewidzieć ich rekultywację w drugiej kolejności.

Pozostałe 25 wyrobisk posiadają możliwość rozszerzenia eksploatacji.

Surowce powyższe mają zastosowanie głównie w budownictwie mieszkaniowym i drogowym.

Materiały źródłowe - Inwentaryzacja złóż surowców mineralnych stałych na terenie woj. białostockiego - gmina Narewka

Wyk. Przedsiębiorstwo Geologiczne w Warszawie "POLGEOL", Zakład w Warszawie, 1992r, Arch. W.O.S. UW w Białymstoku, nr arch. - 8197.

1.4. Wody powierzchniowe i podziemne

1.4.1. Wody powierzchniowe

a) Hydrografia

Pod względem hydrograficznym obszar gminy należy do dorzecza Wisły i położony jest w obrębie zlewni Górnej Narwi.

Główny układ sieci hydrograficznej gminy tworzy rzeka Narew wraz ze zbiornikiem wodnym Siemianówka oraz rzeka Narewka.

Przebieg rzeki Narwi zachowuje kierunek równoleżnikowy i stanowi północną granicę gminy, a jej wschodnią i środkową część doliny zajmuje zbiornik wodny Siemianówka o ogólnej powierzchni 3250 ha i pojemności 79,5 mln m³. Dopływami tego układu wód powierzchniowych są krótkie i niewielkie rzeczki, a wśród ich wyróżniają się Maruszka i Czarnucha Szeroka.

Gmina Narewka odwadniana jest głównie przez rzekę Narewkę, która przebiega przez środek obszaru gminy z południowego wschodu na północny zachód. Jej lewobrzeżnymi dopływami są Przedzielna, Łutownica, Jelonka, Okulinka, Jabłoniówka i Waliczówka a prawobrzeżnymi Hwoźna (graniczna), Braszcza i Bobrówka. Wszystkie w/w dopływy są drobnymi ciekami biorącymi swój początek na terenie gminy.

Zlewnię rzeki Narewki w układzie zlewniowym rzeki Narwi wyodrębnia wododział wód powierzchniowych III rzędu.

Rzeka Narew i Narewka oraz zbiornik wodny Siemianówka odgrywają bardzo poważną rolę w gospodarce wodnej gminy a także w środkowo-wschodniej i całej środkowej części województwa.

b) Wielkości przepływowe rzek

Przepływy charakterystyczne i spływy jednostkowe w podstawowych przekrojach głównych rzek gminy Narewka ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 2

Rzeka	Pow. w km ²	przepływy w m ³ /sek					spływy jednostkowe l/sek/km ²					
		NNQ	SNQ	SQ	SWQ	WQ	NN	SN	S	SW	W	
PRZEKRÓJ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
<u>Narew*</u> gr.Państwa	606,2	0,16	0,47	2,54	69,5	96,5	0,264	0,775	4,190	114,648	159,188	
zb. Siemianówka	1092,0	0,32	0,66	42,0	-	-	0,293	0,604	3,846	-	-	
uj.Narewki	1155,1	0,32	0,92	4,40	106,0	148,0	0,277	0,796	3,809	91,767	128,127	
<u>Narewka</u> wod. m.Narewka	590,4	0,3	0,65	2,56	39,9	52,6	0,508	1,100	4,336	67,581	89,092	
uj.do Narwi	710,7	0,36	0,78	3,03	45,2	59,5	0,507	1,097	4,268	63,599	83,720	

*Aktualne przepływy rzeki Narwi w obrębie obszaru gminy są ściśle związane z eksploatacją zbiornika Siemianówka - stosowana jest metoda regulowanego odpływu.

Przepływy dyspozycyjne (95%) wód powierzchniowych w gminie Narewka ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 3

Rzeka przekrój	Przepływy w m ³ /sek z obszaru		
	SNQ (95%)	Qn**	Q dyspozycyjne
1	2	3	4
<u>Narew</u> granica Państwa	0,47	0,47	0,0
zb. Siemianówka	0,66	0,71	-0,05
ujście Narewki	0,92	0,74	+0,18

Narewka wod. Narewka	0,65	0,58	+0,07
ujście do Narwi	0,78	0,63	+0,15

**przepływ nienaruszalny i jego wielkości (wg. kryterium hydrobiologicznego - IM i GW Warszawa 1980 r.) w podstawowych przekrojach SNQ - 95%.

Celem utrzymania w zbiorniku Siemianówka dyspozycyjnej wody w ilości 62 mil. m³ ustalony przepływ nienaruszalny w profilu zapory czołowej zbiornika wynosi 0,74 m³/s.

Zgodnie z zasadami gospodarowania wodą na obszarze województwa określonymi w temacie badawczym "Teoretyczne i praktyczne zasady gospodarowania wodą w dolinie rzeki Narwi i Supraśli na terenie woj. białostockiego" (1995 - 1996r) przyjmuje się, że zbiornik Siemianówka powinien pełnić następujące podstawowe funkcje:

alimentowania przepływów w rzece Narwi i Supraśli,

- rozwoju turystyki i rekreacji,
- rybacką,
- energetyczną,
- przeciwpowodziową,
- zwiększania częstotliwości zalewów wiosennych na obszarze N.P.N.
- wzbogacania bioróżnorodności przyrodniczej N.P.N. i województwa,
- ew. źródła wody dla m. Białegostoku.

Rzeka Narewka również posiada walory turystyczne, nadaje się do kąpieli, szczególnie w okolicy wsi Gruszki.

c) Zagrożenia powodziowe

Rzędne zasięgu fali powodziowej głównych rzek w obszarze gminy kształtują się jak niżej.

Tabela 4

Rzeka	miejsce przekroju	Rzędna lustra wody	spadek lustra wody w %
1	2	3	4
Narew	uj. rz. Narewki	135,98	0,35
	Suszcza	136,44	
	Maciejkowa Góra	137,49	
	Słobódka	137,84	
	Bondary	138,64	
	Zb. Siemianówka	138,69	
Narewka	ujście Narewki	135,98	0,43

	Kordon	136,71	-----
	Porosłe	137,14	0,56
	Kapitańszczyzna	138,13	
	Lewkowo	138,99	
	Stare- Ochrymy	138,99	
	Suszczy-Borek	141,85	
	Narewka	142,66	
	Gruszki	146,36	
	rz. Hwoźna		

Zbiornik Siemianówka posiada przewidywaną strefę zatopień (ochrony katastrofalnej) poniżej głównej zapory czołowej zbiornika (generalnie pokrywa się z w/w rzędnymi zasięgu fali powodziowej rz. Narwi).

Należy także nadmienić, że wykorzystanie zbiornika Siemianówka dla celów ochrony przeciwpowodziowej wymaga zarezerwowania wolnej pojemności ca 15 mln m³.

Określony zasięg fali powodziowej na obszarze gminy Narewka nie zagraża istniejącym jednostkom osadnictwa.

d) Stan czystości wód powierzchniowych

Klasyfikacja czystości głównych rzek gminy przedstawia się następująco:

Tabela 5

Nazwa rzeki	Rok badań	Dł. kontrolowanej rzeki w km	Klasa czystości w km i %								Proj.* kl.czystości
			I	%	II	%	III	%	n.o.n.	%	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Narew	1981	181,1	-	-	68,9	38,0	35,3	19,5	76,9	42,5	I
	1993	181,1	-	-	145,0	80,1	3,3	1,8	32,8	18,1	
	1994	181,1	-	-	70,7	39,0	110,4	61,0	-	-	
Narewka	1980	41,4	-	-	-	-	-	-	41,4	100	II
	1985	41,4	-	-	21,0	50,7	5,8	14,0	14,6	35,3	

	1991	39,4	-	-	39,4	100	-	-	-	-	-
	1992	39,4	-	-	39,4	100	-	-	-	-	-
	1996	39,4	-	-	39,4	100	-	-	-	-	-

Źródło - badania Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska

*Zarządzenie 18/71 Prezydium WRN z dn. 27.05.1971r.

Dobry stan czystości rzeki Narewki wynika głównie z likwidacji dotychczasowych źródeł zanieczyszczeń pochodzących z Białowieży, Narewki i Lewkowa Starego - w r. 1992 oddano do eksploatacji gminną mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków w Narewce a w końcu 1995r w Białowieży, natomiast w Lewkowie Starym funkcjonuje oczyszczalnia mechaniczna i osadniki gnilne.

W pozostałych mniejszych ciekach wodnych brak jest badań kontrolnych, przy czym należy podkreślić, że nie obserwuje się tu wpływu zanieczyszczeń ściekowych związanych z działalnością gospodarczą.

Stan czystości wód w zbiorniku Siemianówka.

Na podstawie badań dokonanych w latach 1991-93 przez specjalistyczne jednostki stwierdzono, że:

- zbiornik Siemianówka wykazuje dużą niestabilność jakości wody w zależności od pory roku - od klasy I-^{szej} do wód n.o.n.,
- bezpośrednie warunki tlenowe odpowiadają I klasie czystości wód, a wskaźniki BZT5 i ChZT utrzymują się w II kl.,
- zawartość substancji biogenych oraz wskaźniki mineralizacji jak i wskaźniki specjalne w większości odpowiadają II kl. czystości,
- stan ist. wód zbiornika odpowiada II kl. czystości (nie stwierdzono wpływu zanieczyszczeń ściekowych związanych z działalnością gospodarczą),
- natomiast zdecydowanie jest niekorzystna przez przeważającą część roku zawartość chlorofilu "a" i wartości przezroczystości, co kwalifikuje wody zbiornika do wód pozanormatywnych (powyższe zjawisko ujemnie wpływa na wody rzeki Narwi poniżej zapory czołowej).

Ogólna klasyfikacja jakości wody zb. Siemianówka oparta o wyniki przeprowadzonych badań w świetle obowiązujących przepisów prawnych jest następująca:

- w okresie zimowym wody zbiornika zaliczone są do II kl. czystości,
- w okresie wegetacyjnym ze względu na stężenie chlorofilu "a" i wartości przezroczystości są wodami pozaklasowymi.

1.4.2. Wody podziemne.

Głównym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę pitną i potrzeby gospodarcze na terenie gminy są wody podziemne pochodzące z utworów czwartorzędowych.

- a) Zwierciadło wody w utworach kredowych w wykonanym otworze o głębokości 250 m. w Białowieży nawiercone zostało na rzędnej 85 m. ppm, które ustabilizowało się na wysokości 151 m. npm tj. na głębokości 8,0 m. od powierzchni terenu. Wydajność tego odwiertu wynosi 4,2 m³/h przy depresji 7,5 m.

Natomiast występowanie wód w utworach trzeciorzędowych ma ściśle powiązanie z piaszczystą serią oligocenu i miocenu o miąższości ca 50 m. Warstwa wodonośna w tych utworach występuje na głębokości 100-120 m. Wydajność studni kształtuje się w granicach 40-50 m³/h przy depresji 10 - 15 m.

- b) Warunki hydrologiczne w utworach czwartorzędowych na obszarze gminy są skomplikowane i niezbyt korzystne z uwagi na dominację glin.

W osadach czwartorzędowych wyróżnia się trzy poziomy wodonośne - przypowierzchniowy i dwa poziomy międzymorenowe.

- Poziomy międzymorenowe nie zachowują regularnego rozprzestrzeniania się w utworach pleistocenijskich. Wody tych poziomów mają charakter wód subartezyjskich i ujmowane są na różnych głębokościach, przeważnie w przedziale 40 - 100 m.

Najczęściej spotykane wydajności wynoszą 20-40 m³/h przy wydajnościach jednostkowych 1-10 m³/h/1 m.s.

- Wody poziomu przypowierzchniowego występują w aluwiach rzecznych oraz w utworach wodnolodowcowych. Poziom ten występuje w dolinach rzek Narwi i Narewki oraz w dolinach mniejszych cieków i zagłębieniach terenowych, a także na terenach wysoczyznowych zbudowanych z piaszczystych utworów pochodzenia wodnolodowcowego.

Głębokość zalegania zwierciadła wody w dolinach rzecznych i zagłębieniach waha się w granicach 0,0 - 1,0 m. a na obszarach wysoczyznowych do 5,0 m., stanowią one podstawowe źródło ujmowania wód w studniach kopanych. Wody tego poziomu szczególnie są narażone na duże zanieczyszczenia bakteriologiczne.

- Ponadto w utworach czwartorzędowych na terenie gminy występują wody gruntowe w zamkniętych soczewkach i przewarstwieniach piaszczystych wśród glin zwałowych oraz t.zw. wody zawieszane (zajmujące lokalne obniżenia stropu glin zwałowych wypełnione łatwo przepuszczalnymi piaskami), które głównie koncentrują się w okolicy Łuki, Smolnicy, Tarnopola i Siemianówki na głębokościach 1,0 - 2,5 m.

- c) W utworach czwartorzędowych najzasobniejsze zbiorniki wód podziemnych stanowią doliny rzek Narwi i Narewki, które na obszarze gminy można zaliczyć do obszarów perspektywicznych w zakresie budowy ujęć wód podziemnych.

Zaopatrzenie ludności w dobrą wodę pitną powinno odbywać się na bazie ujęć wód z poziomu międzymorenowego utworów czwartorzędowych, względnie z ujęć wód zalegających jeszcze głębiej - oligocenu.

Gmina Narewka należy do obszarów o ograniczonych zasobach wód podziemnych.

1.5. Powietrze atmosferyczne

Gmina Narewka jak i całe województwo białostockie charakteryzuje się stosunkowo czystym powietrzem atmosferycznym. Średnie roczne stężenie badanych zanieczyszczeń atmosferycznych w latach 1991-93 przez Woj. Stację Sanitarno-Epidemiologiczną i PIOŚ w B-stoku jest o wiele niższe od wartości dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń powietrza.

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego jest przemysł, kotłownie lokalne i paleniska indywidualne oraz transport.

W strukturze zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego dominują zanieczyszczenia pyłowe i gazowe pochodzące z procesów energetycznego spalania paliw stałych, głównie węgla kamiennego, koksu i drewna.

Szacunkowe wielkości emisji z procesów energetycznych w układzie wybranych gmin przedstawiają się jak niżej:

Tabela 6

Gmina	Wielkość emisji zanieczyszczeń w r.1993 ug/rok				% udziału SO ₂ i pyłu w gminie w stosunku do całego woj.	
	SO ₂	NO ₂	CO	Pył	SO ₂	Pył
1	2	3	4	5	6	7
Narewka	111,3	60,2	165,2	236,1	0,772	3,005
Białowieża	3,2	0,7	9,4	5,8	0,022	0,074
Hajnówka	366,2	161,2	930,7	451,8	2,539	5,750
Michałow	39,2	29,1	164,3	45,4	0,272	0,578
województwo	14425,68	6923,26	12713,03	7857,1	100%	100%

Gmina Narewka pod względem wielkości emisji pyłu znajduje się na 5 miejscu w województwie a pod względem emisji dwutlenku siarki na 11 miejscu.

Oprócz powyższych zanieczyszczeń groźne źródło emisji węglowodorów alifatycznych i aromatycznych powodujące choroby rakotwórcze w organizmach ludzkich oraz zmiany w warstwie ozonowej stanowi hurtownia paliw płynnych zlokalizowana w Narewce.

Zważywszy na fakt, że gmina Narewka jest obszarem specjalnie chronionym to mimo nieprzekroczenia dopuszczalnych stężeń dla tego rodzaju obszarów są one znaczne.

W związku z powyższym należy dążyć do zmniejszania emisji pyłów i gazów i to głównie poprzez:

- modernizację i budowę instalacji odsiarczających - odpylających,
- modernizację lub likwidację kotłowni węglowych i palenisk indywidualnych przechodząc na gaz ziemny lub olej opałowy lekki,

- poprawę układów komunikacyjnych z jednoczesnym utrzymaniem dobrego stanu nawierzchni dróg i stawiania ostrych rygorów w zakresie zanieczyszczeń pochodzących z procesów spalania benzyny i ropy.

Za inwestycję proekologiczną ze względu na rozwiązania technologiczne należy uznać MEW "Siemianówka". Wybudowana elektrownia na zb. Siemianówka w dotychczasowej ocenie jest inwestycją, która nie powoduje zagrożeń ekologicznych oraz nie przynosi ujemnych skutków dla środowiska naturalnego i człowieka. Wykorzystuje czyste i odnawialne źródło energii, przy czym nie ma wpływu na reżim pracy zbiornika.

Należy także nadmienić, że z raportu p.t. Zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego w woj. białostockim w roku 1995 opracowanym na podstawie pomiarów przez Państwową Inspekcję Sanitarną wynika, że na żadnej ze stacji pomiarowych (najbliższą obszaru gm. Narewka była stacja pomiarowa w Hajnówce) nie zanotowano przekroczeń dopuszczalnych stężeń średniorocznych dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, pyłu zawieszonego i ołowiu w pyłe zawieszonym.

1.6. Gleby, jako element wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej

W podziale województwa na regiony glebowo-rolnicze (11 regionów wg. IUNG Puławy, 1988r) obszar gminy Narewka położony jest w obrębie dwóch regionów t.j. regionu Michałowskiego i Białowieskiego.

Podstawowe, zwarte powierzchnie użytków rolnych obejmujących środkowo-północną część gminy zaliczone są do regionu Michałowskiego. Natomiast obszary Puszczy Białowieskiej łącznie z użytkami rolnymi, stanowiącymi polany śródleśne jak polana masiewska i skupowska włączone zostały do regionu Białowieskiego zaliczanego do regionu o ograniczonych możliwościach intensyfikacji produkcji rolnej, uwarunkowanych funkcją ochronną Puszczy Białowieskiej.

Skalą macierzystą gleb obszaru gminy są utwory czwartorzędowe pochodzenia lodowcowego i wodnolodowcowego wykształcone w postaci glin, piasków naglinowych i piasków całkowitych (ca 63%) oraz w dolinach i zagłębieniach mad, piasków rzecznych i utworów organicznych (ca 37%).

1.6.1. Waloryzacja przyrodnicza gleb

Pod względem typologicznym gleby gminy Narewka są mało zróżnicowane. Dominującym typem występującym na całym obszarze gminy są gleby piaskowe różnych typów genetycznych (bielice, rdzawe, brunatne kwaśne). W strukturze bonitacji gruntów zaliczane są do gleb dobrych i średnich ale także i do gleb słabych.

Gleby pseudobielicowe występują lokalnie zajmując nieco większe powierzchnie w okolicy wsi Skupowo, Stoczek, Masiewo Nowe i Stare.

Gleby brunatne wylugowane wytworzone z glin piaszczystych i piasków słabogliniastych zajmują niewielkie powierzchnie w rejonie wsi Skupowo i Świnoroje.

Czarne ziemie tworzą znaczne zasięgi powierzchniowe i koncentrują się w rejonie następujących wsi: Eliaszuki, Michnówka, Lewkowo Stare oraz lokalnie w rejonie wsi

Ochrymy, Skupowo, Planta, Mikłaszewo, Leśna, Olchówka i Siemianówka. Zajmują głównie obszary płaskie o słabym odpływie wód oraz niezabagnione obniżenia terenu (doliny rzeczne i zagłębienia śródpolne). Dlatego też przeważnie zajmowane są przez użytki zielone.

Mady, gleby murszowo-mineralne oraz gleby torfowe i murszowo-torfowe występują w rozproszeniu na obszarze całej gminy, głównie na użytkach zielonych.

1.6.2. Waloryzacja użytkowo-rolnicza gleb

a) Udział powierzchniowy i procentowy klas bonitacyjnych w gruntach ornych i użytkach zielonych przedstawia się jak niżej:

Tabela 7

Grunty orne (łącznie z sadami)			Użytki zielone		
klasa	Ha	%	klasa	ha	%
1	2	3	4	5	6
I	-	-	I	-	-
II	-	-	II	-	-
III a	8	0,2	III	44	0,8
1	2	3	4	5	6
III b	133	2,9	IV	1396	26,3
IV a	514	11,2	V	2808	53,1
IV b	496	10,8	VI	988	18,6
V	1786	38,7	VI z	63	1,2
VI	1435	31,2	Razem	5299	15,6
VI z	229	5,0			
Razem	4601	13,6			

Razem użytki rolne w gminie wynoszą 990 ha, co stanowi 29,2% ogólnej powierzchni.

b) Kompleksy przydatności rolniczej gleb ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 8

Nr kompleksu	Nazwa kompleksu	ha	%
1	2	3	4
grunty orne			
1	pszenny b. dobry	-	-
2	pszenny dobry	42	0,9
3	pszenny wadliwy	-	-
4	żytni b. dobry	514	11,1
5	żytni dobry	337	7,2
6	żytni słaby	1649	35,5

7	żytni b. słaby	1182	25,4
8	zbożowo-pastewny mocny	205	4,4
9	zbożowo-pastewny słaby	720	15,5
	razem	4649	13,7
użytki zielone			
1z	użytki zielone b. dobre i dobre	-	-
2z	użytki zielone średnie	1439	28,2
3z	użytki zielone słabe i b. słabe	3666	71,8
	razem	5105	15,0
razem użytki rolne		9754	28,7
grunty rolniczo nieprzydatne		146	0,4
tereny pozostałe		24048	70,9
ogólna powierzchnia geodezyjna		33948	100%

Źródło - Warunki przyrodnicze produkcji rolnej, woj. białostockie - IUNG, Puławy 1988r

Przestrzenne rozmieszczenie kompleksów przydatności rolniczej gleb ściśle wiąże się z przestrzennym występowaniem poszczególnych typów gleb oraz ich bonitacją.

A więc największe zwarte powierzchnie kompleksu 4^{go} występują w okolicy wsi: Skupowo, Olchówka - Leśna, Lewkowo Stare i fragmentarycznie na gruntach wsi Masiewo.

Kompleksy zbożowo-pastewne (głównie kompl. 9) o największym zasięgu powierzchniowym występują w okolicy wsi Eliaszuki - Michnówka. Obszary tych kompleksów o nieco mniejszym zasięgu powierzchniowym występują w okolicy wsi Lewkowo Stare, Skupowo, Mikłaszewo-Leśna, Siemianówka i Tarnopol.

Kompleksy 6 i 7 zajmują największe powierzchnie i występują na całym obszarze gminy.

Największe powierzchnie kompleksu 2z występują w okolicy wsi Smolnica - Michnówka oraz w okolicy wsi Połyniec - Łozowe - Nowe - Lewkowo. Obszary tego kompleksu o nieco mniejszym zasięgu występują w okolicy Narewki oraz Siemianówki i Babiej Góry.

Użytki zielone kompleksu 3z występują na obszarze całej gminy zajmując doliny cieków wodnych oraz zagłębienia terenowe.

1.6.3. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Tabela 9

Ocena gleb w punktach					
Bonitacja		Przydatność rolnicza		Wskaźnik syntetyczny jakości	
grunty orne	użytki zielone	grunty orne	użytki zielone	grunty orne	użytki zielone
31,9	30,4	35,4	28,5	33,7	29,4

Tabela 10

jakości i przydatności rolniczej	Wskaźnik bonitacji			Ogólny wskaźnik
	agroklimatu	rzeźby terenu	warunków wodnych	jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej
31,4	6,8	3,9	2,7	44,8

Dane - IUNG Puławy 1988 r.

Powyższy wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (44,8) lokuje gminę Narewka na 48 miejscu (przedostatnim) w woj. białostockim - najwyższy wskaźnik 69,8 posiada Drohiczyn, najniższy zaś 44,0 gm. Mielnik, przy średnim wojewódzkim 56,5.

Gmina Narewka mimo swojego ograniczenia, wynikającego głównie z puszczańsko-przygranicznego położenia predystynuje do rozwijania funkcji rolniczej.

Najlepsze warunki przyrodnicze dla rozwoju produkcji rolnej mają wsie: Skupowo o wskaźniku 67,2, Stoczek - 58,4, Zabłotczyzna - 55,6.

Natomiast najmniej korzystne - Porosła - 33,1, Planta - 34,5 oraz Pręty - 35,7 pkt.

1.7. Lasy.

Według podziału Polski na krainy przyrodniczo-leśne lasy gminy Narewka zaliczane są do II Krainy Mazursko-Podlaskiej Dzielnicy Puszczy Białowieskiej.

W podziale administracyjnym lasów woj. białostockiego należą do Nadleśnictwa Browsk z siedzibą w Gruszkach.

Lesistość gminy Narewka przedstawia się jak niżej:

Tabela 11

Rok	Ogólna	Powierzchnia lasów w ha			% udział
	powierzchnia gminy w ha	państwowe	prywatne *	razem	lasów w ogólnej pow. gminy
1	2	3	4	5	6
1995	33948	20602	1544	22146	65,2
1996	33948	20620	1368	21988	64,8

* lasy występujące w indywidualnych gospodarstwach rolnych w gr. gminy.

Lasy państwowe gospodarstwa leśnego zajmują ca 93,8% ogólnej powierzchni lasów i tworzą jeden wielki kompleks leśny będący północną częścią Puszczy Białowieskiej.

Lasy niepaństwowe, które stanowią 6,2% ogólnej powierzchni lasów występują w pewnym rozdrobnieniu w północno-zachodniej części gminy.

1.7.1. Typy siedliskowe lasu i ich gatunki drzew

Udział poszczególnych typów siedliskowych lasu ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 12

Typ siedliskowy lasu	Lasy		% gólniej pow. lasu	% grup. siedliskowych
	państwowe w %	niepaństwowe w %		
1	2	3	4	5
Bór suchy (Bs)	-	0,8	0,1	
Bór świeży (Bśw)	8,9	70,9	16,3	
Bór wilgotny (Bw)	2,9	3,7	3,0	44,2
Bór bagienny (Bb)	0,7	0,2	0,6	
Bór mieszany świeży (BMśw)	21,6	10,2	20,3	
Bór mieszany wilgotny (BMw)	3,4	7,6	3,9	-----
Las mieszany świeży (LMśw)	18,0	1,4	15,9	
Las mieszany wilgotny (LMw)	2,9	-	2,6	
Las mieszany bagienny (LMb)	0,8	-	0,7	44,5
1	2	3	4	5
Las świeży (Lśw)	19,6	-	17,3	
Las wilgotny (Lw)	9,0	0,3	8,0	-----
Ols (OL)	6,4	4,9	6,2	11,3
Ols jesionowy (OLJ)	5,8	-	5,1	
razem	100,0	100,0	100,0	100,0

Na siedliskach boru świeżego (Bśw) drzewostan tworzy sosna i pojedynczą domieszkę brzozy i świerku. Natomiast w borach mieszanych świeżych dominują drzewostany sosnowo-świerkowe z pojedynczą domieszką brzozy i dębu.

Na w/w siedliskach lasowych występują głównie drzewostany sosnowo-dębowo-świerkowe z domieszką grabu, brzozy, osiki, jesionu, klonu, wiązu i lipy.

W siedliskach olsowych występują głównie drzewostany jesionowo-olchowe z domieszką świerku, osiki i brzozy.

Na obszarze gminy większość lasów a szczególnie w lasach państwowych Puszczy Białowieskiej tworzą drzewostany wielogatunkowe i różnowiekowe w zależności od typu siedliskowego, na którym występują.

Procentowy udział poszczególnych panujących gatunków drzew na typach siedliskowych lasu w lasach państwowych wg stanu 1970 r. przedstawia poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 13

Typ	skład gatunkowy drzew w %								
	So	Sw	Db	Jś	Gb	Brz.	Ol	Oś	Lp
siedliskowy lasu	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Bs	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Bśw	98,0	2,2	-	-	-	-	-	-	-
Bw	87,1	12,5	0,4	-	-	-	-	-	-
Bb	97,2	1,5	-	-	-	1,3	-	-	-
BMśw	70,2	21,7	1,6	-	-	6,2	0,1	0,2	-
BMw	41,9	39,4	2,2	-	-	11,6	4,4	0,5	-
BMb	-	-	100,0	-	-	-	-	-	-
LMśw	15,8	39,4	19,3	-	0,8	21,8	1,2	1,7	-
LMw	6,8	45,6	9,8	-	0,4	11,6	19,0	6,8	-
LMb	30,7	41,9	-	-	-	14,3	13,1	-	-
Lśw	0,4	32,9	24,8	0,6	10,9	24,0	3,4	2,9	0,1
Lw	0,1	23,8	10,9	10,2	2,8	3,9	47,6	0,7	-
OL	0,6	1,8	-	-	-	7,8	89,8	-	-
OLJ	-	4,7	0,8	9,5	0,3	0,2	84,5	-	-
Ogółem	29,7	24,8	10,5	1,7	2,7	12,2	17,1	1,3	

Przy czym odnosząc się do gatunków panujących zajmujących w kolejności największe powierzchnie należy podkreślić, że:

- drzewostan sosny charakteryzuje się dobrą i średnią jakością techniczną i hodowlaną osiągając nawet (w zależności od typu siedliskowego) I bonitację,
- drzewostan świerka zajmuje siedliska wilgotniejsze i żyzniejsze od sosny i osiąga II bonitację,
- drzewostan olchowy zajmuje siedliska wilgotne, charakteryzuje się dobrą jakością techniczną i hodowlaną i osiąga II i III bonitację,
- drzewostan brzozy najlepiej rozwija się na siedliskach Lś i LMśw osiągając I bonitację i dobrą lub średnią jakość hodowlaną i techniczną,
- drzewostan dębowy występuje najliczniej na żyznych siedliskach Lśw i LMśw osiągając III i II bonitację. Odznacza się dobrą jakością techniczną i hodowlaną.

Gatunki panujące drzew i ich procentowy udział w lasach niepaństwowych przedstawiają się jak niżej:

Tabela 14

Gatunek panujący drzew	% udział w lasach	Powierzchnia leśna w %		
		zalesiona *	do zalesienia *	razem
1	2	3	4	5
So	84,5	88,9	11,1	100,0
Sw	3,2	45,8	54,2	100,0

Db	-	44,1	55,9	100,0
Brz	6,6	100,0	-	100,0
Ol	5,5	94,1	5,9	100,0
Oś	0,2	100,0	-	100,0
Razem	100,0			

* aktualnie niewielkie zmiany dotyczące wielkości % mogą wynikać z uwagi na częściową realizację dolesień.

1.7.2. Ochrona i zagospodarowanie

Obszar Puszczy Białowieskiej w części poza granicami Białowieskiego Parku Narodowego (w tym również i w granicach gminy Narewka) zgodnie z decyzją Nr 23 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 8 listopada 1994r podlega ochronie i zagospodarowaniu leśnemu w sposób specjalny, tworząc wzorcowy leśny kompleks promocyjny.

Podstawowym zadaniem kompleksu promocyjnego będzie wprowadzenie do praktyki zasad sterowania gospodarką leśną w warunkach pełnego rozpoznania wymogów ochrony przyrody w zwartej przyrodniczo przestrzeni leśnej, stanowiącej ważne ogniwo systemu ekologicznego kraju.

Zasady postępowania ochronnego i hodowlanego w lasach Puszczy Białowieskiej określa załącznik do w/w decyzji. Zasady te powinny być uwzględnione zarówno w planach urządzania lasu jak i w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego.

Puszcza Białowieska, jako wzorcowy kompleks leśny, w którym powinny być wprowadzane do praktyki zasady trwałego i zrównoważonego rozwoju lasów i leśnictwa oraz ochrony bioróżnorodności powinna także spełniać doniosłą rolę w zakresie funkcji naukowych, dydaktycznych, kulturowych, turystycznych i innych.

Dlatego też Puszcza Białowieska jako jednolity obszar funkcjonalny powinna być chroniona w sposób kompleksowy z jednoczesnym udostępnieniem dla działalności naukowo-badawczej i dydaktycznej oraz dla turystyki wędrownej i poznawczej. Natomiast baza rekreacyjno-pobykowa (ośrodki wypoczynkowe, hotele itp.) powinny być lokalizowane na obrzeżach Puszczy, poza obszarami leśnymi.

Oprócz powyższego Puszcza Białowieska jest obszarem prawnie chronionym o różnych formach ochrony (park narodowy, rezerваты przyrody, obszar chronionego krajobrazu, pomniki przyrody i inne).

Lasy prywatne w większości zaliczone są do lasów gospodarczych - II grupa. Stąd też podstawową funkcją tych lasów jest produkcja surowca drzewnego, głównie na potrzeby własne miejscowej ludności. Pełnią one również funkcję wodo i glebochronną oraz krajobrazową, a także stanowią ostoję dla zwierzyny i ptactwa .

Gospodarka leśna prowadzona jest głównie w oparciu o uproszczone plany urządzenia lasów poszczególnych obrębów wsi.

Funkcję lasów masowego wypoczynku pełnią lasy położone wzdłuż zbiornika wodnego Siemianówka - od wsi Siemianówka do wsi Słobódka w pasie o średniej szerokości ca 1,5 km.

Gmina Narewka posiada ustaloną planem zagospodarowania przestrzennego gminy granicę gruntów polno-leśnych. W obrębie tej granicy przewiduje się zalesienie 589,28 ha użytków rolnych, w tym gruntów ornych 375,78 ha i użytków zielonych 213,5 ha (wg. oprac. WBG i TR w B-stoku, 1991r).

Lasy (powierzchnia i masa drzewostanowa) na obszarze gminy Narewka nie są zagrożone szkodliwym oddziaływaniem gazów i pyłów .

Na terenie gminy z zakresu obsługi leśnictwa funkcjonują:

- "Las" - Zakład Produkcji Leśnej Punkt Pozyskiwania Surowców i Wyrobów Drzewnych w Janowie
- Skład Surowca Tartacznoego i Materiałów Budowlanych w Plancie
- Zakład Przeróbki Drewna w Mieleszach.

1.8. Warunki klimatyczne

Gmina Narewka w odniesieniu do obszaru województwa białostockiego charakteryzuje się średnio korzystnymi warunkami klimatycznymi.

Poniższą charakterystykę klimatu obszaru gminy oparto głównie o dane meteorologiczne ze stacji w Białowieży i Narewce z okresu lat 1948 - 1967 wg. opracowania S.J. Pióro "Klimat województwa białostockiego".

1.8.1. Temperatura

Rozkład roczny temperatury w ⁰C średnie absolutne maksyma i minima wg. danych ze stacji meteorologicznej w Białowieży ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 15

Rodzaj	Miesiące												Średnia roczna
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Śr.	-4,4	-4,3	-0,9	6,8	12,4	16,3	17,6	16,3	12,1	7,3	2,1	-1,8	
Max.	8,2	12,2	17,7	29,4	30,9	31,8	34,5	34,5	30,8	25,8	18,2	13,7	6,7
Min.	-34,1	-33,1	-24,9	-9,6	-5,7	-1,7	3,3	-1,7	-4,8	-9,9	-19,9	-25,7	

Ponadto:

- przejście średniej temperatury dobowej przez t.zw. progi termiczne przypada dla 0⁰C (okres gospodarczy) na 20 marca i 28 listopada, dla 5⁰C (okres wegetacyjny) na 8 kwietnia i 2 listopada,

- okres wegetacyjny trwa średnio 202 dni, rozpoczyna się 10 kwietnia i kończy się pod koniec października,
- początek prac polowych przypada średnio na I dekadę kwietnia, a koniec ca 10 listopada,
- okres bezprzymrozkowy wynosi średnio 150 dni,
- pokrywa śnieżna zalega średnio 96,3 dni.

1.8.2. Opady atmosferyczne

Średni roczny rozkład opadów atmosferycznych, sumy maksymalne i minimalne oraz wskaźnik opadowy okresu wegetacyjnego przedstawia poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela 16

Stacja meteorolog.	Rodzaj	Miesiące												Śred. rocz	Wsk. % V-X
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Białowieża	Śr	33	36	39	41	60	73	67	78	52	39	46	47	600	61,5
	Max	61	61	83	70	110	207	131	138	139	114	87	98	855	
	Min	12	10	56	9	13	24	8	12	28	3	24	17	426	
Narewka	Śr	31	36	30	41	52	67	69	74	52	38	45	40	575	61,8

Ponadto:

- średnia roczna częstotliwość burz w Białowieży wynosi 26 i jest to najwyższa ilość burz w woj. białostockim. Burze najczęściej występują w miesiącach letnich (czerwiec, lipiec, sierpień) i w Białowieży zamykają się liczbą 18,9.
- średnia roczna wilgotność względna powietrza kształtuje się w granicach 80 - 83%
- średnie roczne zachmurzenie w Białowieży wynosi 6,6 pokrycia nieba, ilość dni pogodowych 43,1 a pochmurnych 153,0
- średnia suma godzin usłonecznienia w miesiącach VI-VIII wynosi 663,4 co stanowi 43,4% do całego roku.

1.8.3. Dynamika powietrza atmosferycznego

Rozkład średniej częstotliwości wiatrów i prędkości w m/sek na poszczególne kierunki oraz częstotliwość cisz wg. danych ze stacji meteorologicznej w Białowieży za okres obserwacji 1953 - 1967 ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela nr 17

%	Kierunki								Cisza
Vm/sek	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	w %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
%	7,8	5,9	10,6	16,1	11,2	17,9	16,1	15,3	

V	3,9	3,5	3,8	3,7	3,5	4,0	5,0	4,5	15,9
---	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

Reasumując należy stwierdzić, że warunki klimatyczne gminy Narewka nie stwarzają ograniczeń w rozwoju rolnictwa i rekreacji.

1.9. Obiekty i obszary prawnie chronione

Gmina Narewka charakteryzuje się występowaniem bogatej struktury form ochrony.

Strukturę tę tworzą następujące obszary i obiekty prawnie chronione:

1.9.1. Białowieski Park Narodowy wraz z otuliną obejmujący swym zasięgiem południowo-wschodnią część obszaru gminy Narewka - teren obrębu Hwoźna.

Podstawę prawną działania Białowieskiego Parku Narodowego stanowi Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 lipca 1996r (Dz. U. Nr 93 z 1996r, poz. 424).

1.9.2. Rezerwaty przyrody.

a) istniejące:

- "Głuszc" o pow. 122,68 ha - leśno-ornitol. utw. w 1979r

- "Wilczy Szlak" o pow. 48,69 ha - leśny utw. w 1979r.

- "Siemianówka" o pow. 224,54 ha - leśny utw. w 1995r.

- "Dolina Waliczówki" o pow. 44,75 ha - florystyczny utw. w 1995r.

- "Gnilec" o pow. 37,21 ha - florystyczny utw. w 1995r.

b) projektowane:

- "Kosy Mostek" o pow. 366,18 ha - leśny

- "Pasieki" o pow. 169,00 ha - leśny

- "Górna Hwoźna" o pow. 465,39 ha - leśno-ornitologiczny

- "Dolna Hwoźna" o pow. 176,34 ha - leśno-ornitologiczny.

Gospodarka w rezerwatach powinna być prowadzona zgodnie z zasadami określonymi w akcie prawnym powołującym dany rezerwat.

1.9.3. Obszar chronionego krajobrazu Puszczy Białowieskiej i obszar chronionego krajobrazu Doliny Narwi - powołane uchwałą Nr XII/84/86 WRN w B-stoku z dnia 29.04.1986r.

W związku z czym cały obszar gminy Narewka położony jest w obszarze chronionego krajobrazu.

Wszelką działalność gospodarczą na tych terenach określają zasady zagospodarowania stanowiące załącznik nr 2 do w/w uchwały.

1.9.4. Pomniki przyrody.

Na terenie gminy uznanych za pomnik przyrody jest 16 pojedynczych drzew i jedna grupa 7 drzew (21 dębów oraz po jednym klonie i sośnie) - Zarządzenie nr 33/78 Wojewody Białostockiego z dnia 28.XII.1978r w sprawie uznania niektórych tworów za pomniki przyrody i objęcia ich ochroną (Dz. Urz. WRN w B-stoku z 1079r. Nr 2, poz. 10).

Ponadto rozporządzeniem Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994r (Dz. Urzęd. W.B. Nr 18/P.93 z 1994 r.) na terenie gminy Narewka uznano za pomniki przyrody 4 głązy narzutowe, z których 3 położone są na terenach leśnych Nadl. Browsek i 1 we wsi Masiewo II.

Wokół pomników przyrody na gruntach leśnych obowiązuje strefa ochronna o promieniu 20 m.

1.9.5. Użytki ekologiczne.

Za użytki ekologiczne ekosystemu bagiennego na terenie gminy Narewka w obrębie geodezyjnym Gruszki uznane są następujące obszary:

-o pow. 2,20 ha położony na działce 402

81 Cg

-o pow. 2,03 ha położony na dz. 403

81 Dd

-o pow. 3,29 ha położony na dz. 761

103 Ba

-o pow. 1,14 ha położony na dz. 779

129 Cf

W przypadku dwóch pierwszych obszarów właścicielem gruntu jest L.P. Nadl. Browsek. - Obręb Leśny Browsek, a pozostałych Obręb Leśny Narewka.

Powyższy użytek ekologiczny ustalony został w drodze Rozporządzenia Nr 6/97 Wojewody Białostockiego z dn. 7 sierpnia 1997r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne ekosystemów bagiennych i objęcia ich ochroną (Dz. Urz. W.B. Nr 16 str. 379).

Obowiązują zakazy wymienione w § 2 w/w rozporządzenia.

1.9.6. Do obszarów prawnie chronionych na terenie gminy również należą:

- glebowe powierzchnie wzorcowe t.zw. Niezmienialna Powierzchnia Glebowa Browsek

- 2 wydzielone drzewostany nasienne (jesionowe i brzozy brodawkowatej) oraz 19 drzew doborowych)
- ostoja głuszcza

(Powyższe obszary, w roku 1996 zostały przyłączone do BPN)

- lasy masowego wypoczynku bezpośrednio powiązane z rekreacją nadwodną zbiornika Siemianówka.

Podstawowym zadaniem w zagospodarowywaniu gminy powinno być zachowanie wszystkich w/w obiektów i obszarów prawnie chronionych z dopuszczeniem możliwości ich kształtowania zarówno pod względem jakościowym jak i przestrzennym z jednoczesnym zapewnieniem ich własnego funkcjonowania i ciągłości układów ekologicznych.

Ponadto w oparciu o rozpoznane wartości przyrodnicze należy dążyć do tworzenia nowych form ochrony, a także podniesienia rangi ochronności Puszczy Białowieskiej.

1.10. Zagrożenia i degradacja środowiska

Obszar gminy Narewka charakteryzuje się stosunkowo niewielkim stopniem przekształcenia środowiska. Źródła powstawania konfliktów ze środowiskiem przyrodniczym wynikają głównie z rozwoju i funkcjonowania wsi Gminnej Narewka, Zakładów Ceramiki Budowlanej w Lewkowie Starym i innych jednostek osadniczych położonych w obrębie obszaru gminy a także poza jej granicami administracyjnymi oraz intensyfikacji rolnictwa (nawożenie i ochrona roślin) i wzrostu ruchu i transportu komunikacyjnego.

1.10.1. Zagrożenia wód powierzchniowych

Stan zanieczyszczeń wód powierzchniowych został omówiony w pkt. 2.4.1. d. niniejszego tekstu.

Potencjalne zagrożenia zarówno dla wód powierzchniowych jak i gruntowych może stanowić brak oczyszczalni ścieków w rejonach grupowego zwodociągowania wsi a także w rejonach koncentracji ośrodków wypoczynkowych.

Na stan czystości wód może także negatywnie wpływać działalność związana z produkcją rolną, a zwłaszcza intensywne stosowanie nawozów sztucznych i środków chemicznej ochrony roślin.

Na obszarze gminy mogą także wystąpić pewne zaburzenia w układzie dotychczasowych stosunków wodnych spowodowane działalnością człowieka - melioracje i zbiornik wodny "Siemianówka", co może okazać się jednym z największych zagrożeń dla B.P.N.

1.10.2. Zagrożenia powietrza atmosferycznego

Stan i zagrożenia w zakresie powietrza atmosferycznego wynikające głównie z procesów energetycznych i komunikacji zostały szczegółowo omówione w pkt. 2.5 - Powietrze atmosferyczne.

Ponadto należy podkreślić, że aktualna wielkość ruchu kołowego na drogach krajowych :

- Juszkowy Gród - Bondary - Narewka - Nowosady
- Planta - Leśna
- Narewka - Mikłaszewo - Leśna

nie stwarza zagrożenia dla środowiska - zanieczyszczenia dwutlenkiem azotu i ołowiem są znikome.

Natomiast b. duże zagrożenie stanowi przewóz wielkiej ilości toksycznych substancji linią kolejową Cisówka - Hajnówka - Siedlce.

Skutki ewentualnej katastrofy mogą być niewyobrażalne nie tylko w stosunku do przyrodniczych zasobów gminy lecz także dla okolicznej ludności.

Przedmiotowy szlak kolejowy przewozu TSP wg. WIOŚ należy do obiektów stwarzających nadzwyczajne zagrożenie środowiska.

1.10.3. Zagrożenia hałasem i wibracji oraz elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym

- a) Dopuszczalne natężenie hałasu w środowisku zostało określone w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 września 1980 r. w sprawie ochrony środowiska przed hałasem i wibracjami.

Główne źródła stanowiące zagrożenia środowiska hałasem stanowi przemysł i komunikacja. Zagrożenie tego rodzaju hałasem praktycznie na terenie gminy nie występuje. Pewne lokalne uciążliwości w tym zakresie mogą wynikać z funkcjonowania istniejących zakładów przemysłowych (Zakładu Ceramiki Budowlanej, zakładów przeróbki drewna, stacji przeladunkowych itp.) i usługowych działających na podstawie wpisu do ewidencji zakładów prowadzących działalność gospodarczą.

W takich przypadkach należy przestrzegać zasadę, że hałas i wibracje przekraczające dopuszczalne natężenie nie mogą sięgać poza obręb działki, na której są wytwarzane.

Ponieważ cała gmina położona jest w obszarze chronionego krajobrazu to dopuszczalne natężenie hałasu jako równoważny poziom dźwięku w godz. 6 - 22 wynosi 40 dBA, a w godz. 22-6 wynosi 30 dBA, zaś max. krótkotrwały poziom dźwięku - 65 dBA.

Należy także odnotować, że pewne zagrożenia (na razie o niewiadomym stopniu) wiążą się z przelotem nad B.P.N. samolotów pasażerskich - korytarz powietrzny Warszawa - Mińsk - Moskwa.

- b) Na obszarze gminy Narewka głównym urządzeniem wytwarzającym elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące szkodliwe dla ludzi i środowiska jest napowietrzna linia elektroenergetyczna WN 110 kV oraz stacja rozdzielcza GP 110/15 kV w Lewkowie. Od w/w źródeł należy zachowywać następujące szerokości stref ochronnych:

- linia WN 110 kV - min. 14,5 m od skrajnego przewodu linii przy zalecanej odległości od osi linii - 20 m,
- rozdzielnia energetyczna, głównie z tytułu uciążliwości hałasu i wibracji - w granicach własnej działki obiektu.

1.10.4. Zagrożenia powierzchni ziemi.

a) Zagrożenia spowodowane eksploatacją surowców mineralnych.

Powierzchniowa degradacja i dewastacja terenów, zwłaszcza rzeźby terenu związana jest głównie z eksploatacją surowców mineralnych.

Wielkość i zakres eksploatacji surowców mineralnych wraz z określeniem potrzeb rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych (i nie tylko) szczegółowo został przedstawiony w pkt. 2.3.2. niniejszego tekstu.

b) Zagrożenia odpadami.

Jednym z poważnych zagrożeń i degradacji środowiska są odpady komunalne i przemysłowe. Odpady te, a w szczególności, które nie są odpowiednio składowane (utyliczowane) wywierają negatywny wpływ na stan środowiska przyrodniczego, głównie w formie skażenia wody, gleby, powietrza, niszczenia walorów krajobrazowych łącznie z wyłączeniem z użytkowania określonych terenów rolnych lub leśnych.

Odpady stałe składowane są na zalegalizowanym wysypisku gminnym o pow. 1,5 ha położonym na gruntach wsi Narewka. Wysypisko to jest eksploatowane od 1985r, ilość odpadów - 0,15 tys. m³/rok, wykorzystane w 40%.

Ponadto na terenie gminy funkcjonują także wysypiska wiejskie nieurządzone "dzikie" zajmujące przeważnie wyrobiska poeksploatacyjne. Większe z nich to wysypisko położone na gruntach wsi Eliaszuki, Leśna, Siemianówka, Lewkowo Stare i inne.

Zagrożenia odpadami wynikają także z faktu, że na przedmiotowe wysypiska trafiają różne substancje niebezpieczne codziennego użytkowania np. leki, środki owadobójcze, bakterie, lampy rtęciowe, metale ciężkie, smary, rozpuszczalniki itp.

Celem uniknięcia takich zagrożeń niezbędny jest rozdzielczy system gromadzenia odpadów.

Trudności w znalezieniu odpowiednich miejsc pod wysypiska, wysoki koszt ich urządzenia a także sposób składowania i utylizacji tych nieczystości stanowi realne przesłanki do pogorszenia stanu środowiska.

Dlatego też na terenie gminy, która w dodatku stanowi obszar chronionego krajobrazu należy organizować składowiska przejściowe z pełną segregacją odpadów t.j. ustawiania kontenerów z docelowym wywożeniem odpadów na wysypisko gminne, a także do zakładów bezpiecznego przetwarzania.

We wsiach zwodociągowanych brak jest instalacji kanalizacyjnych, a w tym małych oczyszczalni ścieków, co w konsekwencji może doprowadzić do zanieczyszczenia, zarówno wód powierzchniowych jak i podziemnych. Powyższa sytuacja dotyczy również terenów o dużej koncentracji zainwestowania rekreacyjnego w rejonie zbiornika Siemianówka.

W związku z powyższym nieczystości płynne (ścieki) powinny być unieszkodliwiane poprzez ich gromadzenie w lokalnych szczelnych zbiornikach a następnie wywożone do punktu zlewnego na oczyszczalni ścieków w Narewce i Bagniakach (gm. Michałowo).

1.11. Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego

1.11.1. Podstawowa struktura funkcjonalno-przyrodnicza gminy

W strukturze obszaru gminy istotną rolę odgrywają jej przyrodnicze struktury funkcjonalno-przestrzenne tworzące t.zw. system ekologiczny gminy.

Do głównych obszarów (struktur) systemu ekologicznego gminy należą:

a) doliny rzek, a w tym:

- dolina rzeki Narewki i Narwi wraz ze zbiornikiem wodnym Siemianówka jako wieloprzestrzenne elementy systemu przyrodniczego o znaczeniu ponadregionalnym wchodzącym w skład Krajowego Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (E.S.O.Ch.) o głównych funkcjach : ekologicznej, bioklimatycznej, gospodarczej i rekreacyjnej.
- pozostałe mniejsze doliny cieków wodnych i obniżeń terenowych jako elementy drobnoprzestrzenne systemu przyrodniczego o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznych, krajobrazowych i gospodarczych.

Szczegółowa charakterystyka i znaczenie w/w elementów została zawarta w pkt. 2.4.1. niniejszego tekstu.

b) kompleksy leśne, a w tym:

- Puszcza Białowieska (północna część) jako wieloprzestrzenny element systemu przyrodniczego o znaczeniu europejskim wchodzący w skład K.E.S.O.Ch. pełniący następujące główne funkcje: ekologiczną, bioklimatyczną, naukowo-dydaktyczną, turystyczną i gospodarczą.
- pozostałe lasy jako elementy drobnoprzestrzenne systemu przyrodniczego gminy o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznych, gospodarczych, krajobrazowych wodo i glebochronnych oraz rekreacyjnych. Lasy te w powiązaniu z ciągami ekologicznymi całego ekosystemu dolin rzecznych zachowują układ ciągłości przestrzennej systemu.

Szczegółowa charakterystyka i znaczenie tych elementów została zawarta w pkt. 2.7. niniejszych uwarunkowań.

c) elementy wspomagające i współdziałające w zakresie funkcjonowania systemu ekologicznego gminy stanowią tereny otwarte o charakterze rolno-osadniczym - głównie tereny upraw polowych i zieleni towarzyszącej osadnictwu.

Podstawowym warunkiem rozwoju gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego gminy jest zachowanie walorów w/w struktur środowiska przyrodniczego z jednoczesnym zapewnieniem możliwości jego właściwego funkcjonowania.

W związku z powyższym obszary systemu ekologicznego (strefy ekologicznej) gminy podlegać powinny ochronie przed zainwestowaniem i degradacją głównie sanitarną.

Wszystkie pozostałe obszary t.j. poza systemem przyrodniczym (terenami otwartymi) posiadają warunki abiotyczne do rozwoju różnych form osadnictwa. Przy czym należy podkreślić, że są to zarazem obszary o podstawowych wartościach rolniczej przestrzeni produkcyjnej stwarzających odpowiednie warunki do rozwoju określonych form gospodarki żywnościowej.

1.11.2. Główne wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

- 1) Utrzymanie wartości i walorów terenów aktywnych biologicznie tworzących system ekologiczny w strukturze przestrzennej obszaru gminy.
- 2) Utrzymanie naturalności i ciągłości terenów systemu ekologicznego jako warunku niekolizyjnego ich funkcjonowania z rozwojem zainwestowania gminy.
- 3) Podniesienie rangi ochronności Puszczy Białowieskiej.
- 4) Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych, w szczególności ujęć komunalnych, wód rzeki Narewki i Narwi oraz zbiornika Siemianówka przed zanieczyszczeniami sanitarnymi i nadmierną eksploatacją - stosownie do ustalonych klas czystości i nienaruszalności przepływów biologicznych rzek.

W tym także wnioskuję się o potrzebę:

- skutecznego rozwiązania unieszkodliwiania ścieków w rejonach grupowego zwodociągowania wsi oraz w rejonach intensywnego zagospodarowania rekreacyjnego,
  - poprawy dyspozycyjności wód poprzez tworzenie małej retencji wód w elementarnych zlewniach.
- 5) Radykalne ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery pochodzących ze źródeł energetycznych i zakładów przemysłowych oraz komunikacji.

Ochrona zabudowy mieszkaniowej i walorów przyrodniczych przed negatywnym wpływem zanieczyszczeń atmosferycznych - stosownie do obowiązujących norm państwowych.

Zmniejszenie emisji energetycznych można będzie osiągnąć poprzez m.in. gazyfikację gminy.

- 6) Niwelacja zagrożeń hałasem i wibracjami oraz promieniowaniem elektromagnetycznym niejonizującym głównie w obszarach stałego zamieszkania ludzi i terenach o wysokich walorach przyrodniczych o funkcjach rekreacyjno-wypoczynkowych
- 7) Ochrona i racjonalne gospodarowanie rolniczą przestrzenią produkcyjną, a w tym: ochrona przed zanieczyszczeniami stałymi i płynnymi, przeznaczeniem wartościowych gruntów pod zainwestowanie oraz skutkami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych.

Preferowanie rozwoju rolnictwa ekologicznego zapewniającego produkcję "zdrowej żywności" z ukierunkowaniem jego rozwoju.

- 8) Określenie walorów użytkowych dla celów turystycznych i rekreacyjnych ze szczególnym uwzględnieniem Puszczy Białowieskiej i zbiornika wodnego Siemianówka.

2. Środowisko kulturowe

2.1. Obiekty zabytkowe i o wartościach kulturowych

- a) Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków znajdują się w następujących miejscowościach:

Narewka

- cerkiew par. p.w. św. Mikołaja wraz z cmentarzem przycerkiewnym i kamiennym ogrodzeniem, decyzja nr WKZ-5340/3/93 z 29.04.1993r, nr rej. 759,
- cmentarz żydowski, dec. WKZ-5340/4/94 z 10.03.1994r, nr rej. 780,

Siemianówka

- cerkiew par. p.w. św. Jerzego, dec. Nr KL.III-1/316/66 z 27.11.1966r, nr rej. 311,

Wymienione obiekty podlegają ochronie konserwatorskiej. Wszelkie prace przy nich, jak również w ich bezpośrednim sąsiedztwie, wymagają uzyskania zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

- b) Obiekty o charakterze zabytkowym nie wpisane do rejestru zabytków, uwzględnione w publikacji z 1992 r. "Zabytki architektury i budownictwa w Polsce, województwo białostockie":

Narewka

- Zespół szkoły
- budynek I, drewn., k. XIX w., remont.,
- budynek II, drewn., k. XIX w., remont.,
- Dom nr 52, drewn., 4 ćw. XIX w.

Siemianówka - dom duchowieństwa prawosławnego, drewn., pocz. XX w, w zespole cerkwi gr. - kat. ob. prawosławnej p.w. św. Jerzego.

Stare Lewkowo - cerkiew gr. - kat. ob. prawosławna par. p.w. św. Piotra i Pawła, drewn., XVIII, remont., 1949-1950.

Świnoroje - leśniczówka, ob. dom mieszkalny nr 10, drewn., XIX/XXw.

- c) Parki i cmentarze o wartościach historyczno-kulturowych znajdują się w miejscowościach:

Stary Dwór - pozostałości parku dworskiego,

Narewka

- cmentarz przycerkiewny, XIX w,
- nieczynny cmentarz prawosławny, poł. XIX w,
- cmentarz prawosławny, po 1920 r,
- cmentarz rzymsko-kat., 1908 r,
- zbiorowa mogiła z okresu II wojny światowej,

Nowe Lewkowo - cmentarz prawosławny, 2 poł. XIX w,

Siemianówka -cmentarz przy cerkwi par., p.w. św. Jerzego, 4 ćw. XVIII w.

Prace porządkowe i pielęgnacyjne zieleni oraz prace remontowo-konserwatorskie dawnych nagrobków i krzyży należy przeprowadzać systematycznie, po uprzednim uzyskaniu pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

2.2. Stanowiska archeologiczne.

- a) Na terenie Nadleśnictwa Browsk, obręb Browsk (rejon Puszczy Białowieskiej), w okolicy wsi Świnoroje znajdują się 2 kurhany wczesnośredniowieczne, które zostały wpisane do Rejestru Zabytków woj. białostockiego.
- b) Stanowiska archeologiczne, o niezbyt precyzyjnej lokalizacji znajdują się w okolicach miejscowości: Lewkowo Stare, Lewkowo Nowe, Podlewkowie, Grodzisk i Planta.

Badaniami powierzchniowymi objęty był jedynie rejon wsi Łuka i Siemianówka. W rejonie tym znajduje się stanowisko archeologiczne - Łuka 2. Jest to obozowisko datowane na środkową epokę kamienia.

3. Potencjał ludnościowy i jego rozmieszczenie.

3.1. Ludność i obszar gminy

Gmina Narewka obejmuje obszar o powierzchni 339 km, co stanowi 3,4% powierzchni województwa białostockiego.

Pod względem powierzchni, gmina należy do grupy największych, zajmując 4 miejsce wśród 50 gmin wiejskich województwa.

Według danych statystycznych z 1997r w gminie zamieszkiwało 4.727 osób z tego 2.372 mężczyzn oraz 2.354 kobiety. Na 100 mężczyzn przypadało ok. 99 kobiet. Pod względem liczby ludności gmina zajmuje 28 miejsce wśród gmin wiejskich województwa.

Gęstość zaludnienia gminy na 1 km² wynosi 14 i jest znacznie niższa od przeciętnej na terenach wiejskich (27). Gmina należy do grupy najslabiej zaludnionych gmin w województwie.

3.2. Zmiany rozmieszczenia ludności

W latach 1970-1997 ludność gminy zmniejszyła się o 2.190 osób, tj. o 32%.

Tabela 18

Lata	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Kobiety na 100 mężczyzn
1	2	3	4	5
1970	6.917	3.398	3.519	104
1976	6.449	3.199	3.250	
1977	6.378	3.179	3.199	101
1978	6.151	3.107	3.044	98
1985	5.476	2.775	2.701	97
1988	5.223	2.626	2.597	99
1990	4.999	2.497	2.502	100
1991	4.939	2.455	2.484	101
1992	5.088	2.523	2.565	102
1993	5.026	2.506	2.520	101
1994	4.930	2.460	2.470	100
1995	4.882	2.431	2.451	101
1996	4.802	2.404	2.398	100
1997	4.727	2.373	2.354	99

W okresie 27 lat stan ludności gminy ulegał wahaniom. Liczba ludności zmniejszyła się niemal we wszystkich wsiach.

Największe zmiany ludnościowe wystąpiły w latach 1976-1988, tj. w okresie realizacji zbiornika wodnego Siemianówka. Liczba ludności zmniejszyła się w tym czasie o 1.226 osób. Wysiedlona została wówczas ludność zatopionej całości wsi Łuka oraz części następujących miejscowości: Tarnopol, kolonii Siemianówka, Pasieki. Po likwidacji wsi Łuka, powstała nowa wieś Łuka.

Wzrost ludności wystąpił w miejscowościach: Stare i Nowe Lewkowo, Narewka oraz w sąsiadujących z nią wsiach Stoczek i Janowo.

Liczba ludności wsi Narewka od 1970r systematycznie zmniejszała się, przy czym w 1992r gwałtownie wzrosła. Wzrost ten wynikał z oddania do użytku zrealizowanych przez Spółdzielnię Mieszkaniową mieszkań w zabudowie wielorodzinnej.

Rozwój ludności w poszczególnych wsiach ilustruje poniższa tabela.

Tabela 19

LP	Nazwa wsi	1970	1978	1988	1997
1	2	3	4	5	6
1	Eliaszuki	365	297	245	181
	Porosłe	20	23		17
2	Grodzisk	87	72	49	42
3	Guszczewina	167	158	139	77
	Gruszki				52

4	Janowo	55	62	70	62
	Stoczek	165	157	231	77
	Świnoroje				130
5	Krynica	88	63	45	31
6	Leśna	91	75	66	59
7	Łuka	512	394	93	33
	Słobódka				36
8	Masiewo Pierwsze	213	157	158	117
	Zamsze				11
9	Masiewo Drugie	160	131	93	51
	Łączyno				12
10	Michnówka	156	122	130	85
	Cieremki	26	36		15
	Nowiny				22
11	Mikłaszewo	355	282	257	237
12	Narewka	924	864	766	1.008
13	Nowe Lewkowo	270	304	284	267
	Łozowe				8
14	Ochrymy	227	224	185	116
	Kapitańszczyzna				48
15	Olchówka	320	271	223	157
	Zabrody				19
16	Pasieki	152	124	167	53
	Babia Góra	107	96		65
	Borowe				18
	Siemieniakowszczyzna				14
17	Planta	264	245	237	191
18	Podlewkowie	124	117	101	41
	Bernacki Most				18
	Suszczy Borek				27
1	2	3	4	5	6

19	Siemianówka	838	784	632	571
20	Stare Lewkowo	378	369	452	460
21	Skupowo	507	407	337	273
	Gnilec				14
22	Tarnopol	217	215	139	124
23	Zabłotczyzna	129	103	124	79
	Kminkówka				28

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 1970, 1978, 1988. Urząd Gminy w Narewce 1997.

3.3. Zmiany w stanie i strukturze ludności

Struktura wieku ludności gminy w 1996r przedstawia się następująco:

Tabela 20

Wyszczególnienie	Ogółem		Mężczyźni	Kobiety
	osób	%		
1	2	3	4	5
Ludność ogółem	4.802	100,0	2.404	2.398
Wiek przedprodukcyjny 0 – 17	1.129	23,5	604	525
0 – 2	139	2,9	79	60
3 – 6	219	4,6	134	85
7 – 14	607	12,6	298	309
15 – 17	164	3,4	93	71
Wiek produkcyjny 18-64M/59K	2.443	50,9	1.382	1.061
18-64 M	1.382	28,8	1.382	x
18-59K	1.061	22,1	x	1.061
Wiek poprodukcyjny 65M/60K i więcej	1.230	25,6	418	812
65 i więcej M.	418	8,7	418	x
60 i więcej K	812	16,9	x	812

Struktura wieku ludności na przestrzeni lat 1988-1996 kształtowała się następująco:

Tabela 21

Wiek	1988	1990	1994	1995	1996
1	2	3	4	5	6
przedprodukcyjny	23,6	23,7	24,2	24,3	23,5
produkcyjny	53,0	52,1	51,2	50,2	50,9
poprodukcyjny	23,4	24,2	24,6	25,5	25,6

W strukturze ludności znaczny udział ma grupa ludności w wieku poprodukcyjnym. Ludność w tej grupie systematycznie rośnie. W ostatnich dwóch latach udział tej grupy jest na zbliżonym poziomie.

Analiza struktury wieku ludności w poszczególnych wsiach w 1988r wykazuje, iż w większości wsi występuje wysoki odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym, a w niewielu wsiach jest wyższy odsetek dzieci i młodzieży w grupie 0 - 19. Do tych wsi należą m.in.: Narewka, Stoczek, Janowo, Planta, Stare Lewkowo, Nowe Lewkowo. Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Struktura ludności gminy według miejscowości, stan w 1988r

Tabela 21

Lp.	Nazwa	0-19			20-64M/59K			65M/60K i więcej		
		Ogółem	M.	K	Ogółem	M.	K	Ogółem	M.	K
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	OGÓŁEM	1.298	671	627	2.700	1.543	1.157	1.225	412	813
1	Eliaszuki Porosłe	47	18	29	122	74	48	76	26	50
2	Grodzisk	4	1	3	20	13	7	25	6	19
3	Guszczewina	30	20	10	74	42	32	35	15	20
4	Janowo	19	10	9	37	20	17	14	4	10
	Stoczek	70	31	39	133	76	57	28	9	19
5	Krynica	10	6	4	18	10	8	17	6	11
6	Leśna	15	8	7	31	19	12	20	7	13
7	Łuka	8	2	6	56	33	23	29	6	23
8	Masiewo Pierwsze	32	19	13	83	49	34	43	18	25
9	Masiewo Drugie	19	9	10	57	35	22	17	7	10
10	Michnówka Cieremki	30	21	9	67	38	29	33	13	20
11	Mikłaszewo	55	29	26	142	84	58	60	16	44
12	Narewka	213	103	110	421	222	199	132	39	93
13	Nowe Lewkowo	85	47	38	136	74	62	63	23	40
14	Ochrymy	46	21	25	90	54	36	49	17	32
15	Olchówka	38	18	20	110	65	45	75	27	48
16	Pasieki Babia Góra	29	17	12	101	60	41	37	12	25
17	Planta	65	33	32	121	67	54	51	16	35
18	Podlewkowie	23	13	10	42	22	20	36	10	26
19	Siemianówka	133	65	68	347	203	44	152	56	96
20	Stare Lewkowo	177	96	81	215	119	96	60	20	40
21	Stare Skupowo	79	42	37	159	92	67	99	29	70
22	Tarnopol	33	19	14	63	41	22	43	16	27
23	Zabłotczyzna	38	23	15	55	31	24	31	14	17

3.4. Ruch naturalny ludności.

W latach 1988 - 1997 ruch naturalny ludności przedstawiał się następująco:

Tabela 22

wyszczególnienie	1988	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996		1997	
								ogółem	na 1000M	ogółem	na 1000 M
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Małżeństwa	27	41	41	36	32	19	20	24	4,9	26	5,32
Urodzenia żywe	65	63	46	67	55	56	44	47	9,5	27	5,52
Zgony	77	81	86	77	90	102	78	81	16,4	74	15,14
w tym niemowląt	3	-	1	1	-	1	1	-	-	-	
Przyrost naturalny	-13	-18	-40	-10	-35	-46	-34	-34	-6,9	-47	-9,62

W gminie występuje stały spadek urodzeń oraz znaczna liczba zgonów, co daje ujemny przyrost naturalny.

3.5. Migracje ludności

W latach 1988 - 1997 wielkość migracji wynosiła:

Tabela nr 23

Wyszczególnienie	1988	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Napływ	64	63	102	64	65	41	33	22
z miast	26	38	75	15	49	16	14	
ze wsi	38	25	26	49	16	25	19	
z zagranicy	-	-	1	-	-	-	-	1
Odływ	209	83	96	91	68	62	63	58
do miast	135	56	68	70	46	35	38	
na wieś	74	27	28	21	21	27	24	
za granicę	-	-	-	-	1	-	1	1
Saldo migracji	-145	-20	6	-27	-3	-21	-30	-36

Na terenie gminy występowało ujemne saldo migracji. Wyjątek stanowił 1992 r, w którym miało miejsce dodatnie saldo migracji, związane z oddaniem do użytku mieszkań w zabudowie wielorodzinnej w Narewce.

Najwyższe saldo migracji wystąpiło w 1988r i związane było głównie z wysiedleniem ludności, w wyniku realizacji zbiornika wodnego Siemianówka.

3.6. Źródła utrzymania ludności

Według danych NSP z lat 1970, 1978 i 1988 struktura ludności gminy według głównych źródeł utrzymania przedstawiała się następująco:

Tabela 24

Lata	Ludność ogółem		Ludność utrzymująca się					
			Ze źródeł pozarolniczych				Z rolnictwa	
			z pracy		z niezarobkowego źródła			
	osób	%	osób	%	osób	%	osób	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1970	6.917	100,0	2.901	41,9	240	3,5	3.776	54,6
1978	6.151	100,0	2.993	48,7	678	11,0	2.480	40,3
1988	5.223	100,0	2.213	42,4	1.365	26,1	1.645	31,5

W analizowanym okresie wystąpił spadek ludności utrzymującej się z pracy w rolnictwie oraz kilkakrotny wzrost ludności utrzymującej się ze źródeł niezarobkowych (emerytury, renty i inne).

W 1978r miał miejsce wzrost ludności utrzymującej się z pracy poza rolnictwem. Związane to było z budową zbiornika wodnego Siemianówka.

3.7. Ludność czynna i bierna zawodowo

Według danych NSP struktura % ludności gminy wynosiła:

Tabela 24

Wyszczególnienie	1970	1978	1988
1	2	3	4
czynni zawodowo	63,0	57,0	59,4
bierni zawodowo	37,0	43,0	40,6
na 100 czynnych przypada biernych	59	76	68

W stosunku do 1970 r nastąpił spadek aktywności zawodowej ludności gminy.

3.8. Zatrudnienie

Zatrudnienie ludności gminy w gospodarce narodowej, poza rolnictwem indywidualnym przedstawiało się następująco:

Tabela 25

Wyszczególnienie	1988	1991	1992	1993	1994	1995	1996
1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	1.318	1.061	939	920	973	948	996
Mężczyźni	874	730	642	615	648	624	x

Kobiety	444	331	297	305	325	324	x
---------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	---

Uwaga: Bez pracujących w jednostkach małych oraz bez duchownych.

Liczba zatrudnionych w gospodarce narodowej do 1993r wykazywała tendencję spadkową. W następnych latach występują wahania zatrudnionych w gospodarce narodowej.

Według danych statystycznych z 1996r w strukturze zatrudnienia największy udział mają działy:

produkcyjny - 26,4% oraz transport, składowanie i łączność - 25,3%. Znaczna liczba osób pracuje w działach: handlu - 13,4%, leśnictwa i rolnictwa - 9,9%, edukacji - 8,3% i administracji - 6,5%.

Z ogólnej liczby zatrudnionych w sektorze publicznym pracuje 849 osób tj. 85,2%, natomiast w sektorze prywatnym - 147 osób tj. 14,8%.

Sektor publiczny dominuje w większości działów, a jedynie w handlu przeważa sektor prywatny.

Liczbę pracujących w gospodarce narodowej według sekcji EKD przedstawia poniższa tabela:

Tabela 26

Wyszczególnienie		1991		1994		1996	
		osób	%	osób	%	osób	%
a-ogółem							
b-sektor publiczny							
c-sektor prywatny							
1		2	3	4	5	6	7
Ogółem	a	1.061	100,0	973	100,0	996	100,0
	b					849	
	c					147	
Rolnictwo, leśnictwo	a			126	13,0	99	9,9
	b					88	
	c					11	
Działalność produkcyjna	a	256	24,1	283	29,1	263	26,4
	b					243	
	c					20	

Zaopatrzenie w energię elektryczną, wodę	a			2	0,2	3	0,3
	b					3	
	c					-	
Budownictwo	a	60	5,7	61	6,3	43	4,3
	b					37	
	c					6	
Handel i naprawy	a	126	11,9	119	12,2	133	13,4
	b					48	
	c					85	
Transport, składowanie i łączność	a	195	18,4	117	12,0	252	25,3
	b					233	
	c					19	
Pośrednictwo finansowe obsługa nieruchomości	a			9	0,9	6	0,6
	b					-	
	c					6	
Administracja publiczna	a	225	21,2	76	7,8	65	6,5
	b					65	
	c					-	
1		2	3	4	5	6	7
Edukacja	a			84	8,6	82	8,3
	b					82	
	c					-	
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	a			29	3,0	26	2,6
	b					26	
	c					-	
Pozostała działalność	a	195	18,4	67	6,9	24	2,4
	b					24	
	c					-	

3.9. Bezrobocie

W latach 1992-1996 liczba zarejestrowanych bezrobotnych wynosiła:

Tabela 27

Bezrobotni	1992	1993	1994	1995	1996
1	2	3	4	5	6
Ogółem	252	372	352	350	279
mężczyźni	125	190	266	180	131
kobiety	127	182	186	170	148
Absolwenci	28	28	34	26	13
mężczyźni			10	9	4
kobiety			24	7	9
Zwolnienie z przyczyn zakładu pracy			24		11
Pobierający zasiłek	137	168	189	208	128
mężczyźni			114	128	68
kobiety			75	80	60
Bez prawa do zasiłku			163		151
W wieku 18-44 lata			299		229
Pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy			42		112

Źródło: Rejonowy Urząd Pracy w Hajnówce Urząd Statystyczny w Białymstoku

Liczba bezrobotnych według poziomu wykształcenia wynosiła:

Tabela 28

Wykształcenie	1994	1995	1996
1	2	3	4
wyższe	2	3	2
średnie policealne i zawodowe	59	65	51
licealne	26	20	19
zasadnicze zawodowe	136	140	109
podstawowe	129	122	98

Źródło: Rejonowy Urząd Pracy w Hajnówce

Wśród bezrobotnych dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz podstawowym : 75% w latach 1994-95 oraz 74% w 1996r.

3.10. Przewidywane zmiany w dynamice demograficznej i wynikające z tego uwarunkowania i konsekwencje dla polityki społeczno-gospodarczej gminy.

Biorąc pod uwagę prognozę rozwoju ludności województwa białostockiego do 2010 r zawartą w wytycznych ze studium zagospodarowania przestrzennego województwa białostockiego,

należy oczekiwać pogorszenia wskaźników demograficznych w gminie Narewka, gdzie ludność będzie sukcesywnie maleć.

Prognozuje się następującą wielkość zaludnienia gminy:

2000r - 4.500 mieszkańców

2005r - 4.200 -"

2010r - 3.900 -"

W najbliższej przyszłości konsekwencją zmian zachodzących w strukturze ludności będzie:

- -nieznaczny spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym,
- -utrzymanie wskaźnika ludności w wieku produkcyjnym na dotychczasowym poziomie,
- -nieznaczny wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym.

Proces starzenia się ludności gminy wymagać będzie podjęcia działań związanych z budową systemu zabezpieczenia społecznego.

Szansą rozwoju gminy może być zagospodarowanie terenów rekreacyjnych w rejonie zb. Siemianówka. Obsługa turystyki wpłynie na zahamowanie odpływu ludności z gminy, stworzy miejsca pracy w sektorze usługowym, obsługującym turystykę.

4. Warunki mieszkaniowe - zasoby i potrzeby

4.1. Zasoby mieszkaniowe gminy w latach 1970 - 1996 przedstawiały się następująco:

Tabela 29

wyszczególnienie	1970	1978	1988	1992	1993	1996
1	2	3	4	5	6	7
Mieszkania	1 831	1 812	1 773	1 859	1 872	1 876
Izby	5 220	5 979	6 027	6 356	6 416	6 443
Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	96 459	106 348	111.497	117 179	118 449	118 859
Ludność w mieszkaniach	6 832	6 090	5 223	5 088	5 026	4 802
Przeciętna						
pow. użytkowa mieszkania w m ² na 1 osobę	14,1	17,5	21,3	23,0	23,6	24,8
liczba izb w mieszkaniu	2,85	3,30	3,40	3,42	3,43	4,43
liczba osób w 1 mieszkaniu	3,73	3,36	2,95	2,74	2,68	2,56
liczba osób na izbę	1,31	1,02	0,87	0,80	0,78	0,75
liczba gospodarstw domowych w 1 mieszkaniu	1,07	1,11	1,05			
Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	268	298	339	365	372	390

Liczba mieszkań na przestrzeni 26 lat zmieniała się. W latach 1970 - 1988 nastąpił ubytek mieszkań. Główną przyczyną była likwidacja, w wyniku realizacji zbiornika wodnego

Siemianówka, zabudowań całej wsi Łuka oraz części wsi Tarnopol - Star Dwór i kolonii Siemianówka. Po likwidacji wsi Łuka powstała nowa wieś Łuka.

W następnych latach liczba mieszkań zwiększyła się. Największy wzrost miał miejsce w 1992r i związany był głównie z oddaniem do użytku mieszkań w budynkach wielorodzinnych zrealizowanych przez Spółdzielnię Mieszkaniową w Narewce.

Wzrost liczby mieszkań wystąpił ponadto w sąsiadujących z Narewką miejscowościach: Stoczek, Janowo, Zabłotczyzna, a także we wsiach Planta oraz Lewkowo Stare i Nowe.

Dane dotyczące liczby mieszkań w poszczególnych wsiach przedstawia poniższa tabela.

Zasoby mieszkaniowe gminy.

według miejscowości

Tabela 30

Lp	Nazwa sołectwa	Mieszkania				Izby		
		1970	1978	1988	1996	1970	1978	1988
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Eliaszuki	90	86	87	82	241	278	276
	Porosłe	5	4		5	15	13	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	Grodzisk	29	27	24	21	87	92	79
3	Guszczewina	47	48	49	49	148	167	167
4	Janowo	15	16	20	21	50	59	70
	Stoczek	41	46	69	71	117	155	235
5	Krynica	21	18	17	17	61	55	52
6	Leśna	28	27	26	20	72	78	80
7	Łuka	128	115	37	22	354	360	133
	Słobódka				18			
8	Masiewo Pierwsze	57	51	52	44	161	161	170
9	Masiewo Drugie	38	35	28	28	89	111	133
10	Michnówka	36	34	42	31	102	118	146
	Cieremki	6	10		6	17	34	
	Nowiny				8			
11	Mikłaszewo	92	90	83	79	271	304	307

12	Narewka	233	247	273	351	248	925	963
13	Nowe Lewkowo	71	79	83	77	229	286	333
	Łozowe							
14	Ochrymy	65	70	69	68	203	238	217
15	Olchówka	86	83	88	89	225	259	264
16	Pasieki	39	34	61	28	103	115	188
	Babia Góra	24	22		22	64	75	
	Siemieniakowszczyzna				5			
17	Planta	69	75	87	87	218	248	312
18	Podlewkowie	34	37	33	33	103	124	135
19	Siemianówka	224	233	217	223	577	694	699
20	Stare Lewkowo	97	101	122	122	246	293	394
21	Stare Skupowo	152	138	124	124	410	420	390
22	Tarnopol	54	55	45	45	156	191	151
23	Zabłotczyzna	35	32	37	38	102	130	133

4.2. Warunki mieszkaniowe gminy mierzone wskaźnikiem zagęszczenia poprawiają się. Przy zmniejszającej się liczbie ludności wzrosła powierzchnia użytkowa mieszkań przypadająca na jedną osobę oraz zmniejszyło się zagęszczenie w mieszkaniach. Przeciętne wskaźniki zagęszczenia mieszkań w gminie są lepsze od średnich wojewódzkich.

Wskaźniki zagęszczenia w poszczególnych wsiach są zróżnicowane. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Wskaźniki zagęszczenia mieszkań

według miejscowości

Tabela 31

L	Nazwa sołectwa	Liczba osób na 1 izbę			Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ² na 1 osobę		
		1970	1978	1988	1970	1978	1988
p		3	4	5	6	7	8
1	Eliaszuki	1,51	1,07	0,89	13,3	17,9	23,5
	Porosłe	1,33	1,77		13,8	13,5	
2	Grodzisk	1,00	0,78	0,62	18,0	23,0	29,7
3	Guszczewina	1,13	0,95	0,83	16,0	18,7	21,6
4	Janowo	1,10	1,05	1,00	16,5	16,9	18,5
	Stoczek	1,41	1,01	0,98	12,1	16,8	19,7

5	Krynica	1,44	1,15	0,66	15,4	18,7	26,0
6	Leśna	1,26	0,96	0,82	14,4	17,8	20,5
7	Łuka	1,43	1,06	0,70	12,2	17,3	28,0
8	Masiewo Pierwsze	1,23	0,98	0,93	16,3	19,5	22,8
9	Masiewo Drugie	1,80	1,18	0,70	10,5	14,8	20,4
10	Michnówka	1,53	1,03	0,89	11,7	17,8	22,2
	Cieremki	1,53	1,06		12,3	16,7	
11	Mikłaszewo	1,31	0,93	0,84	13,9	18,8	21,7
12	Narewka	1,09	0,93	0,80	15,5	16,8	21,6
13	Nowe Lewkowo	1,18	1,06	0,85	16,0	14,4	21,6
14	Ochrymy	1,12	0,94	0,85	16,8	20,3	21,9
15	Olchówka	1,42	1,05	0,84	14,7	18,9	23,1
16	Pasieki	1,48	1,08	0,89	12,6	15,8	20,7
	Babia Góra	1,67	1,28		11,5	13,7	
17	Planta	1,21	0,99	0,76	13,2	17,6	23,2
18	Podlewkowie	1,20	0,94	0,75	16,0	20,9	19,7
19	Siemianówka	1,44	1,13	0,90	12,7	15,5	20,9
20	Stare Lewkowo	1,52	1,26	1,15	13,2	15,3	15,4
21	Stare Skupowo	1,23	0,96	0,86	15,0	19,1	23,6
22	Tarnopol	1,39	1,13	0,92	14,7	14,8	20,7
23	Zabłotczyzna	1,26	0,79	0,93	16,5	21,0	20,3

4.3. Struktura własnościowa zasobów mieszkaniowych

Struktura zasobów mieszkaniowych gminy w 1996r. kształtowała się następująco:

Tabela 32

Wyszczególnienie	Ogółem	w tym we władaniu			
		Gminy	Spółdz. Mieszk.	Przeds. Ceramiki Budowl.	Nadl. Browsk
1	2	3	4	5	6
Mieszkania	1 876	41	72	50	64
Izby	6 443	89	288	145	252
Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	118 859	1 480	4 290	2 172	4 813
Przeciętna liczba izb w mieszkaniu	3,43	2,17	4,00	2,9	3,9
pow. użytkowa na 1 mieszk. w m ²	63,4	36,1	59,6	43,4	75,2
Liczba budynków wielorodzinnych			3	3	

Zasoby mieszkaniowe gminy stanowią głównie własność indywidualną, tj. realizowane przez osoby fizyczne.

Część zasobów należy do następujących jednostek:

-Spółdzielni Mieszkaniowej w Narewce,

-Gminy,

-Przedsiębiorstwa Ceramiki Budowlanej w Lewkowie Starym,

-Nadleśnictwo Browsk posiada obiekty w następujących miejscowościach:

˘ Gruszki -1 budynek 4 -rodzinny

2 budynki 2 -rodzinne

4 budynki 1 -rodzinne

˘ Gnilec Stacja -1 budynek 1 -rodzinny

˘ os. Gnilec -4 budynki 1 -rodzinne

˘ Jelonka -1 budynek 1 -rodzinny

˘ Kapitańszczyzna -1 bud. 1 -rodzinny

˘ Łączyno -2 budynki 2 -rodzinne

1 budynek 1 -rodzinny

˘ Mikłaszewo -1 budynek 1 -rodzinny

˘ Minkówka -1 budynek 3 -rodzinny

1 budynek 2 -rodzinny

˘ Olchówka -2 budynki 1 -rodzinne

˘ Pasieki -2 budynki 2 -rodzinne

˘ Prchody -1 budynek 1 -rodzinny

˘ Skupowo -2 budynki 1 -rodzinne

˘ Sorocza Nóżka -2 budynki 1 -rodzinne

(rejon wsi)

˘ Świnoroje -2 budynki 4 -rodzinne

7 budynków 2 -rodzinych

1 budynek 1 -rodzinny

4.4. Ruch budowlany

Ruch budowlany w latach 1989-1996 przedstawiał się następująco:

Tabela 33

Lata	Liczba	Przekazane do użytku ^{b/}					
	wydanyc h	mieszkania		izby		pow. użytkowa w m ²	
	pozwoleń ^{a/}	ogóle m	w tym w bud. indywid.	ogóle m	w tym w bud. indywid.	ogóle m	w tym w bud. indywid.
1	2	3	4	5	6	7	8
1989	.	10	10	38	38	767	767
1990	1	2	2	21	21	382	382
1991	4	7	7	30	30	641	641
1992	4	77	5	282	30	4.634	519
1993	1	13	3	62	20	1.287	342
1994	2	5	5	27	27	472	472
1995	5	2	-	12	-	198	-
1996	3	-	-	-	-	-	-
Raze m	20	116	32	472	166	8.381	3.123

Źródło: a/ Urząd Rejonowy w Hajnówce

b/ Roczniki i Informacje statystyczne WUS w Białymstoku

Liczba wydanych pozwoleń w latach 1990-1996 była niewielka. Dotyczyła ona budynków jednorodzinnych.

W latach 1989-1996 zrealizowano 116 mieszkań, z tego większość wybudowała Spółdzielnia Mieszkaniowa w Narewce.

4.5. Stan techniczny zasobów mieszkaniowych

Na stan techniczny mieszkań wpływa zarówno rok budowy jak i rodzaj materiału, z którego są zbudowane.

Według danych NSP z 1988r. stan zasobów mieszkaniowych kształtował się następująco:

Tabela 34

	mieszkania
--	------------

Okres budowy	Ogółem	Udział %	o niepalnym materiale ścian		o palnym materiale ścian	
			ogółem	udział %	ogółem	udział %
1	2	3	4	5	6	7
Ogółem	1.756	100,0	498	100,0	1.258	100,0
przed 1918	67	3,8	5	1,0	62	4,9
1918-1944	269	15,3	15	3,0	254	20,2
1945-1960	800	45,6	55	11,1	745	59,2
1961-1970	245	13,9	146	29,3	99	7,9
1971-1978	198	11,3	156	31,3	42	3,3
1979-1988	177	10,1	121	24,3	56	4,5

Największą liczbę mieszkań wybudowano w okresie powojennym w latach 1945-1950. Zrealizowano wówczas 45,6% mieszkań.

Mieszkania są zbudowane w większości (71,6%) z drewna. Najwięcej ich zrealizowano przed 1945r. oraz w latach 1945-1960. Po 1960r. większość mieszkań realizowano z materiałów niepalnych, a jedynie niewielki odsetek z drewna.

4.6. Wyposażenie mieszkań w urządzenia i instalacje

W latach 1970-1988 według danych Narodowych Spisów Powszechnych wyposażenie mieszkań w instalacje przedstawiało się następująco:

Tabela 35

	1970	1978	1988
Wyszczególnienie	udział %		
1	2	3	4
wodociąg	1,9	14,2	43,3
ustęp spłukiwany	1,6	9,2	23,7
łazienka	1,7	10,9	28,4
ciepła woda	-	11,0	29,7
centralne ogrzewanie	0,4	5,2	14,5

5. Usługi

5.1. Szkoły podstawowe

W gminie Narewka znajdują się 3 szkoły podstawowe I - VIII klasowe. W roku szkolnym 1997/98 w szkołach uczyło się 561 uczniów.

Liczba uczniów w poszczególnych szkołach wynosiła:

Tabela 36

Miejscowość	Ucznio	Pomieszczenia do nauczania				Nau-	Oddz.	Liczba uczniów na	
	-wie	razem	izby	prac.	sala gimn.	czycie-le		p.d.n.	oddz.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Narewka	356	16	-	16	-	23	16	22	22
Stare Lewkowo	126	10	5	5	-	12	8	13	16
Siemianówka	79	8	7	-	1	9	6	11	9
Razem	561	34	12	21	1	44	30	17	19

Zagęszczenie uczniów w szkołach w gminie jest zróżnicowane. Najwięcej dzieci uczy się w Narewce, w nowo wybudowanej w 1997r szkole, a najmniej w Siemianówce, gdzie wskaźnik zagęszczenia wynosi poniżej średniego wojewódzkiego na terenach wiejskich.

Najlepsze warunki nauczania zarówno lokalowe jak i dydaktyczne posiada szkoła w Narewce. W trakcie realizacji znajduje się sala gimnastyczna.

Stan techniczny szkół w Starym Lewkowie i Siemianówce jest średni.

Liczba uczniów w szkołach podstawowych w okresie 1990-1997 kształtowała się następująco:

Tabela 37

Wyszczególnienie	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Liczba uczniów	586	603	621	610	604	590	574	561
Liczba szkół	5	4	4	4	4	4	4	3

Wzrost liczby uczniów w szkołach do 1992r związany był głównie z napływem ludności w wyniku realizacji w Narewce mieszkań w zabudowie wielorodzinnej.

Znajdujące się w gminie szkoły zabezpieczą w przyszłości potrzeby w zakresie szkolnictwa.

5.2. Przedszkola

W 1996r wychowaniem przedszkolnym objętych było 139 dzieci, tj. 63,5% w grupie 3-6 lat.

Dzieci uczęszczały do 2 przedszkoli (60 osób) i 3 oddziałów przedszkolnych (79 osób).

Placówki przedszkolne znajdują się w następujących miejscowościach:

-Narewka, bud. drewniany,

-Stare Lewkowo, w bud. Zakładu Ceramicznego.

5.3. Ochrona zdrowia i opieka społeczna

5.3.1. Ochrona zdrowia

W gminie znajdują się następujące obiekty opieki zdrowotnej:

- Gminny Ośrodek Zdrowia w Narewce, posiada nowy obiekt,
- Wiejskie Ośrodki Zdrowia w Starym Lewkowie (bud. murowany - stan techniczny dobry) i Siemianówce (w bud. jedn. murowanym - stan techniczny dobry),
- Apteka prywatna w Narewce.

W 1996r w ośrodkach tych zatrudnionych było: 2 lekarzy, 1 lekarz dentysta, 1 farmaceuta, 9 pielęgniarek oraz 1 położna.

Mieszkańcy gminy korzystają ponadto ze specjalistycznej opieki zdrowotnej w zakładach znajdujących się w Hajnówce.

W przyszłości rozwój bazy rekreacyjnej w otoczeniu zb. Siemianówka wymagać będzie zwiększenia zakresu opieki zdrowotnej.

5.3.2. Opieka społeczna

Na terenie gminy brak jest domu opieki społecznej. Postępujący proces starzenia się ludności oraz jej ubożenie wymaga organizacji placówki opieki społecznej.

5.4. Kultura

W gminie znajdują się następujące obiekty w zakresie kultury:

- Gminny Ośrodek Kultury w Narewce, posiada nowy obiekt, w którym znajdują się: kino, biblioteka, czytelnia, pracownie(fotograficzna, plastyczna, muzyczna, zespoły folklorystyczne 2, zespół dziecięcy, zespół młodzieżowy),
- Świetlice wiejskie w miejscowościach:

Masiewo I, Michnówka i Ochrymy

Eliaszuki

Mikłaszewo

Stare Lewkowo (zatrudn. pracownik)

Stare Skupowo

Babia Góra (wspólnota gruntowa)

Siemianówka (zatrudn. pracownik)

Tarnopol + sklep

Olchówka

Guszczewina

Zabłotczyzna

-Biblioteki:

biblioteka w GOK w Narewce

filie biblioteczne w Siemianówce i Lewkowie Starym

punkt biblioteczny w Eliaszkach.

Po 1990r nastąpiło pogorszenie się wyposażenia gminy w urządzenia z zakresu kultury, co ilustruje poniższe zestawienie

Tabela 38

Wyszczególnienie	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
1	2	3	4	5	6	7	8
Placówki biblioteczne	20	5	4	4	4	4	4
Księgozbiór w tys. Woluminów	20,0	24,3	23,2	22,6	22,7	23,1	23,0
1	2	3	4	5	6	7	8
Czytelnicy	1 582	828	816	825	813	808	823
Wypożyczenia w tys. Woluminów	38,5	22,8	26,7	28,2	26,5	26,9	22,6
Instytucje kultury	x	x	x	8	x	2	

5.5. Handel

W 1997r w gminie funkcjonowało 35 sklepów, w tym 21 należących do Gminnej Spółdzielni "Samopomoc Chłopska" oraz 14 prywatnych.

Sklepy znajdowały się w następujących miejscowościach.

Tabela 39

Miejscowość	Liczba sklepów		
	Ogółem	GS "Samopomoc Chłopska"	prywatne
1	2	3	4
Ogółem	35	21	14
Narewka	13	6	7
Eliaszki	1	1	-

Guszewina	1	-	1
Lewkowo Nowe	1	1	-
Lewkowo Stare	3	2	1
Łuka	1	-	1
Masiewo Pierwsze	1	1	-
Mikłaszewo	1	1	-
Olchówka	2	1	1
Planta	2	1	1
Podlewkowie	1	1	-
Siemianówka	4	3	1
Skupowo	2	1	1
Świnoroje	1	1	-
Tarnopol	1	1	-

W okresie letnim nad zb. Siemianówka funkcjonują sezonowe punkty sprzedaży, obsługujące wypoczywających tu turystów.

5.6. Gastronomia

Baza gastronomiczna znajduje się w miejscowościach:

- Narewka, restauracja z kawiarnią na 150 miejsc konsumenckich
- Siemianówka, przy stacji PKP, 100 miejsc konsumenckich

Ponadto w okresie letnim nad zb. Siemianówka działają punkty małej gastronomii.

5.7. Sport i rekreacja

5.7.1. Sport

Wyposażenie gminy w urządzenia sportowe przedstawia się następująco:

~ Narewka

- stadion sportowy Ośrodka Sportu i Rekreacji, który posiada boisko wielofunkcyjne, 2 boiska do piłki siatkowej, 2 korty,
- boisko przy Szkole Podstawowej, w budowie znajduje się sala gimnastyczna

~ Siemianówka - boisko sportowe oraz sala gimnastyczna w Szkole Podstawowej

~ Stare Lewkowo - boisko sportowe przy Szkole Podstawowej.

Istniejące obecnie urządzenia sportowe pozostają w przyszłości. Wymagać będą one modernizacji.

5.7.2. Rekreacja

5.7.2.1. Stan istniejący

Gmina Narewka posiada szczególne walory środowiska przyrodniczego do rozwoju różnorodnych form rekreacji w skali województwa. Składają się na nie: jedyny w województwie białostockim duży zbiornik wodny Siemianówka; dolina Narwi i Puszcza Białowieska, które zostały objęte statusem obszarów krajobrazu chronionego oraz część Białowieskiego Parku Narodowego wraz z otuliną.

Przez teren gminy przebiegają szlaki turystyczne:

- szlak kajakowy rzeką Narewką od wsi Narewki do rzeki Narew,
- 2 szlaki piesze przez teren Puszczy Białowieskiej ,
- 2 szlaki w B.P.N.

Gmina dysponuje niewielką bazą noclegową.

Znajduje się ona w :

~ Narewce

Ośrodek wypoczynkowy Ośrodka Sportu i Rekreacji - posiada 12 domków turystycznych na 60 miejsc, czynny w sezonie letnim.

~ Nadleśnictwo Browsk w Gruszkach

-Hotel na 18 miejsc noclegowych, w pokojach 2,3 i 4 osobowych,

-Hotel w modernizacji (1998r),

-miejsca biwakowe (masowego wypoczynku) w miejscowościach Świnoroje, Przechody oraz Stary Dwór n/Zbiornikiem Siemianówka.

Istniejąca baza turystyczna pozostaje, wymagać będzie jednak podniesienia standardu wyposażenia.

W rejonie zb. Siemianówka rozwija się budownictwo letniskowe, w tym także nielegalne, wynikające z dokonanych podziałów terenów rolnych. Problem ten wymaga uporządkowania.

5.7.2.2. Możliwości rozwoju rekreacji

Na obszarze gminy istnieją możliwości rozwoju następujących form rekreacji:

- wypoczynku codziennego i świątecznego,
- wypoczynku pobytowego, w tym agroturystyki,

-turystyki krajobrazowej i kwalifikowanej i specjalistycznej (turystyka piesza, motorowa, rowerowa, kajakarstwo, wędkarstwo, myśliwstwo krajowe i dewizowe, zbieractwo, żeglarstwo, bojery, obserwacje faunistyczno-florystyczne i inne).

Główna koncentracja rekreacji może wystąpić na terenach w otoczeniu zb. Siemianówka, w rejonie miejscowości: Łuka, Tarnopol, Stary Dwór i Siemianówka.

Rozwój turystyki i wypoczynku wymagać będzie realizacji bazy noclegowej wraz z urządzeniami towarzyszącymi: infrastruktura techniczna, komunikacja, usługi.

W mniejszym zakresie rekreacja rozwijać się może w innych miejscowościach na terenie gminy.

5.8. Inne usługi i urządzenia

a/ Ochotnicza Straż Pożarna

-Remizy strażackie w miejscowościach:

Narewka

Olchówka

Masiewo Pierwsze

Siemianówka

Stare Lewkowo

-Zbiorniki przeciwpożarowe

Eliaszuki

Masiewo Drugie

Mikłaszewo

Olchówka

Krynica

Skupowo

b/ Administracja

-Urząd Gminy

-Posterunek Policji Państwowej

c/ Bank Spółdzielczy

d/ Obiekty sakralne

-Narewka, kościół parafialny

-Narewka, cerkiew par. p.w. św. Mikołaja, zabytkowa,

-Eliaszuki, cerkiew,

-Stare Lewkowo, cerkiew par. p.w. św. Piotra i Pawła

e/ Cmentarze

-Narewka

cmentarz prawosławny

cmentarz prawosławny-nieczynny

cmentarz przykościelny

cmentarz rzymskokatolicki

cmentarz żydowski, zabytkowy

-Nowe Lewkowo, cmentarz prawosławny

-Siemianówka, cmentarz

f/ Parki - pozostałości parku dworskiego w Starym Dworze.

6. Działalność gospodarcza

6.1. Rolnictwo

6.1.1. Użytkowanie gruntów

Użytkowanie gruntów w granicach administracyjnych gminy przedstawia się następująco:

Tabela 40

Wyszczególnienie	1990			1996		
	Ogółem	udział %	w tym gosp. indywid.	Ogółem	udział %	w tym gosp. indywid.
1	2	3	4	5	6	7
Powierzchnia ogółem	33.948	100,0	8.331	33.948	100,0	8.813
Użytki rolne	7.810	23,0	6.379	8.541	25,2	6.881
grunty orne	3.539	-	2.915	3.713	-	3.221

sady	27	-	24	19	-	16
łąki	2.485	-	2.082	3.105	-	2.488
pastwiska	1.759	-	1.358	1.705	-	1.157
Lasy	22.092	65,1	1.616	21.988	64,8	1.368
Pozostałe	4.046	11,9	336	3.419	10,0	564

W strukturze użytkowania dominują tereny leśne (64,8%), które w 94% stanowią własność Lasów Państwowych.

Użytki rolne zajmują jedynie 25,2% powierzchni gminy. W strukturze użytków rolnych 56,3% stanowią łąki i pastwiska, a grunty orne 43,5%. Niewielki odsetek zajmują sady - 0,2%.

Podstawową formą własności użytków rolnych jest gospodarska indywidualna - 80,6%.

W okresie lat 1990-1996 powierzchnia użytków rolnych zwiększyła się o 731 ha, przy czym większy wzrost wystąpił w powierzchni łąk - 620 ha, a mniejszy w powierzchni gruntów ornych - 174 ha. Zmniejszyła się nieco powierzchnia pastwisk - 54 ha oraz powierzchnia sadów - 8 ha.

6.1.2. Indywidualne gospodarstwa rolne

a) Wielkość gospodarstw indywidualnych i działek rolnych według grup obszarowych użytków rolnych wynosi:

Tabela 41

Grupy obszarowe w ha	1988		1996			
	liczba gospodarstw		liczba gospodarstw		pow. gosp. * /w ha	
	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%
1	2	3	4	5	6	7
Ogółem	1.229	100,0	1.238	100,0	7.414	100,0
do 1	300	24,4	249	20,1	135	1,8
1	2	3	4	5	6	7
1 – 2	44	3,6	228	18,4	418	5,6
2 – 3	169	13,8	88	7,1	268	3,6
3 – 5			185	15,0	878	11,8
5 – 7	154	12,5	166	13,4	1.221	16,5
7 – 10	188	15,3	160	12,9	1.656	22,4
10 - 15	244	19,8	104	8,4	1.508	20,3
15 - 20	130** /	10,6	40	3,2	834	11,3
20 - 30			17	1,4	441	6,0
30 - 50			-	-	-	-
50- 100			1	0,1	55	0,7

Uwaga: */ Powierzchnia wg. siedziby użytkownika

**/ 15 i więcej ha

W gminie w 1996 r. występowało 989 indywidualnych gospodarstw rolnych tj. gospodarstw o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 1 ha oraz 249 działek rolnych o powierzchni użytków rolnych od 0,1 do 1 ha łącznie.

Udział działek rolnych w ogólnej liczbie gospodarstw był znaczny i wynosił 20,1%.

W ogólnej liczbie indywidualnych gospodarstw rolnych najliczniejszą grupę tworzyły gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych od 1 - 5 ha, stanowiące 50,7%, skupiające jedynie 21,5% powierzchni użytków rolnych.

Znaczący udział miały gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych 5 - 15 ha, które stanowiły 43,5% ogółu indywidualnych gospodarstw, a dysponowały znaczną powierzchnią - 60,2% użytków rolnych.

Gospodarstwa największe o powierzchni użytków rolnych powyżej 15 ha, stanowiły tylko 5,8% indywidualnych gospodarstw rolnych i skupiały 18,3% powierzchni użytków rolnych. W gminie znajduje się tylko jedno duże gospodarstwo o pow. 55 ha.

Średnia powierzchnia użytków rolnych indywidualnego gospodarstwa rolnego w gminie wynosi 6 ha i jest niższa od średniej w województwie wynoszącej 9,6 ha, a na terenach wiejskich 10,1 ha.

W okresie 1988-1996 liczba działek rolnych zmniejszyła się, natomiast wzrosła liczba indywidualnych gospodarstw rolnych.

W strukturze gospodarstw indywidualnych największa dynamika wzrostu wystąpiła w grupie 1 - 2 ha, o 14,8%. Zwiększył się także udział gospodarstw w grupie 2 - 5 ha o 8,3% oraz w grupie 5 - 7 ha o 0,9 ha.

Udział większych gospodarstw o powierzchni ponad 7 ha znacznie zmniejszył się o 19,7%. Gospodarstwa te zajmują jednak 60,7% ogólnej powierzchni gospodarstw.

b) Jakość gruntów użytkowanych w indywidualnych gospodarstwach rolnych według danych PSR w 1996 r. przedstawiała się następująco:

Tabela 42

Wyszczególnienie	gmina	Województwo-wsie
1	2	3
Wskaźnik jakości gruntów	0,3	0,5
Średnia liczba "działek" przypadających na 1 gospodarstwo	3,7	4,3
Średnia pow. "działki" w gospodarstwie w ha	2,0	2,9
Średnia odległość od siedliska do najdalej położonej "działki" w km	2,1	3,7

c) Kierunki i cele produkcji indywidualnych gospodarstw rolnych w 1996 r. kształtowały się następująco:

Tabela 43

Gospodarstwa	Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych
1	2
Ogółem	989
Według kierunków produkcji	202
roślinna	350
zwierzęca	369
mieszana	
Według celu produkcji	62
nie prowadzące produkcji	392
prowadzące wyłącznie na własne potrzeby	276
produkujące głównie na własne potrzeby	257
produkujące głównie lub wyłącznie na sprzedaż	
Uzyskujące dochody wyłącznie z produkcji rolniczej	54

Gospodarstwa indywidualne prowadzą różnorodne kierunki produkcji mieszanej zwierzęcej i roślinnej.

Wśród gospodarstw największy udział ok. 68% miały gospodarstwa produkujące na potrzeby własnej konsumpcji, a jedynie 26% głównie lub wyłącznie na sprzedaż.

Dochody z produkcji rolniczej uzyskuje jedynie 5,5% gospodarstw indywidualnych.

d) Typy gospodarstw rolnych.

Według danych PSR 11996r w gminie występowały następujące typy indywidualnych gospodarstw rolnych:

Tabela 44

Typ gospodarstwa	Wyszczególnienie	Ogółem	%
1	2	3	4
	Ogółem	989	100,0
I	rolnicze	172	17,4

II	rolniczo-pracownicze	19	1,9
III	pracownicze i pracowniczo-rolnicze	254	25,7
IV	emerytów i rencistów	454	45,9
V	z pozarolniczą działalnością gospodarczą	10	1,0
VI	utrzymujące się z niezarobkowych źródeł utrzymania innych niż emerytura i renta	28	2,8
VII	pozostałe	52	5,3

Uwaga: Typy gospodarstw ustalono biorąc pod uwagę udział dochodów z działalności rolniczej w dochodach ogółem oraz źródeł utrzymania członków gospodarstw domowych.

W gospodarstwach rolnych największy udział miały gospodarstwa emerytów i rencistów - 45,9%, drugie zaś miejsce zajmowały gospodarstwa pracownicze i pracowniczo-rolnicze - 25,7%. Udział gospodarstw rolnych wynosił 17,4%.

6.1.3. Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Występujące na terenie gminy grunty rolne posiadają następujące klasy gleb:

Tabela 45

Klasy gleb	grunty orne, sady		użytki zielone	
	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5
Ogółem	5.497	100,0	5.064	100,0
III	-	-	27	0,5
IIIa	8	0,1	-	-
IIIb	143	2,6	-	-
IV	-	-	1.112	21,9
IVa	657	11,9	-	-
IVb	702	12,8	-	-
V	2.022	36,8	2.865	56,6
VI	1.604	29,2	996	19,7
VIz	361	6,6	64	1,3

źródło: materiały Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego w Białymstoku.

W strukturze gruntów ornych przeważają grunty klasy V i VI, zajmujące 66%. W powierzchni użytków zielonych przeważają grunty klasy V. Znaczny udział posiadają użytki klasy IV.

Ogólny wskaźnik przydatności rolniczej wynosi 44,5 i jest niższy od wojewódzkiego wynoszącego 55,8.

6.1.4. Uprawy rolne

a/ Powierzchnia zasiewów w indywidualnych gospodarstwach rolnych wynosiła:

Tabela 46

Wyszczególnienie	1987		1996	
	ogółem	%	ogółem	%
1	2	3	4	5
Ogółem	3.835	100,0	2.195	100,0
Zboża	2.651	69,1	1.551	70,7
w tym: pszenica	302	-	182	-
żyto	1.038	-	518	-
jęczmień	94	-	45	-
owies	651	-	331	-
gryka, proso	42	-	3	-
mieszanki zbożowe			461	-
pszenżyto		-	11	-
Kukurydza	4	0,1	1	0,04
Strączkowe jadalne	1	0,02	4	0,2
Ziemniaki	741	19,3	460	21,0
Przemysłowe	8	0,2	2	0,1
w tym: buraki cukrowe	-	-	1	-
rzepak i rzepik	6	-	1	-
len i konopie	2	-	-	-
Pastewne	325	8,5	86	3,9
Pozostałe	105	2,8	91	4,1
w tym: warzywa	67	-	53	-
truskawki	13	-	6	-

W okresie 1987-1996r wystąpił znaczny spadek powierzchni upraw - o 1.640 ha tj. 43%.

W strukturze zasiewów dominują zboża, zajmujące 70,7% obszaru upraw, mimo znacznego zmniejszenia powierzchni ich zasiewów o 1.100 ha.

Znaczący udział w zasiewach mają ziemniaki - 21%. Powierzchnia ich zasiewów także zmniejszyła się o 281 ha.

Niewielki udział w zasiewach mają warzywa a powierzchnia ich upraw nieznacznie zmniejszyła się.

b/ Zbiory i plony zbóż i ziemniaków według danych Powszechnego Spisu Rolnego w 1996 r. wynosiły:

Tabela 47

Wyszczególnienie	Zbiory wdt	Plony z 1 ha w dt		
		Gmina	Województwo	
			ogółem	gminy wiejskie
1	2	3	4	5
Zboża ogółem	30.321	19,5	23,3	23,1
w tym: żyto	9.324	18,0	20,8	20,6
pszenica	3.854	21,2	27,5	27,0
jęczmień	905	20,1	24,1	23,9
owies	6.289	19,0	21,6	21,5
pszenżyto	241	21,9	28,4	27,9
mieszanki zbożowe	9.681	21,0	23,8	23,7
gryka	27	9,0	8,1	8,5
Ziemniaki	91.080	198	216	218

Uwaga: dt - ilość jednostek wagowych danego ziemiopłodu.

Plony zbóż i ziemniaków z 1 ha w gminie są niższe od przeciętnych wojewódzkich. Wyjątek stanowi gryka, która uprawiana jest na niewielkiej powierzchni.

6.1.5. Hodowla.

a) Pogłowie zwierząt w gospodarstwach indywidualnych wynosiło:

Tabela 48

Wyszczególnienie	1987		1996			
	Ogółem	na 100	Gmina		Województwo	
	sztuk	ha uż.	Ogółem	na 100	na 100 ha uż.roln.	
		rolnych	szt.	ha uż. rolnych	ogółem	wsie
1	2	3	4	5	6	7
bydło	4.096	52,8	2.563	39,7	52,3	55,1
w tym: cielęta	829		337			
jałówki, byczki i buhaje	1.128		695			
krowy	2.139	27,6	1.531	23,7	26,5	27,9
trzoda chlewna	3.547	45,7	2.111	32,7	60,3	61,2
w tym: lochy	406	5,2	84	2,2	5,3	5,4
owce	3.382	43,6	557	8,6	5,4	5,5
konie	675	8,7	401			
kozy			27			
króliki			346			
drób			10.938			
w tym: kury	14.187		10.361			
gęsi			95			
kaczki			236			
indyki			246			

Stan pogłowia zwierząt gospodarskich wskazuje na znaczny spadek hodowli.

Największy spadek wystąpił w hodowli owiec.

W gminie notuje się słabe wskaźniki obsady zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych. W 1996 r. niemal wszystkie wskaźniki, z wyjątkiem owiec, kształtowały się poniżej średnich wojewódzkich.

b) Liczba gospodarstw rolnych prowadzących produkcję zwierzęcą w 1996 r. wynosiła:

Gospodarstwa rolne ogółem - 989

Posiadające zwierzęta - 834

w tym: bydło 625

w tym: krowy 608

w tym: trzodę chlewną - 608

w tym: konie - 326

w tym: owce - 80

Nie posiadające podstawowych gatunków zwierząt gospodarskich - 245

Nie posiadające zwierząt gospodarskich - 155

Przeważająca większość gospodarstw rolnych - 84,3% prowadzi hodowlę zwierząt. W obsadzie zwierząt dominuje bydło i trzoda chlewna.

6.1.6. Techniczne środki produkcji

Wyposażenie gminy w 1996 r. w techniczne środki produkcji przedstawiało się następująco:

a) ciągniki w rolnictwie według grup obszarowych użytków rolnych, tj. wielkości gospodarstw rolnych

Tabela 49

Wielkość gospodarstw	Ogółem	W tym indywidualne gospod. rolne
		w ha
1	2	3
Ogółem	412	391
do 1	19	-
1 - 2	33	33
2 - 5	67	67
5 - 7	61	61
7 - 10	84	84
10 - 15	85	85
15 - 20	43	43
20 - 30	18	18
30 - 50	-	-
50 - 100	2	2

Największy udział wyposażenia w ciągniki miały większe gospodarstwa.

b) samochody i przyczepy w rolnictwie:

Tabela 50

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym indywidualne gospod. rolne
1	2	3
Samochody osobowe	377	350
w tym: starsze niż 10 lat	182	182
Samochody ciężarowo-osobowe i ciężarowe do 2 ton	18	16
w tym: starsze niż 10 lat	16	15
Samochody ciężarowe powyżej 2 ton	6	5
w tym starsze niż 10 lat	5	5
Przyczepy ogółem	38	36
w tym: starsze niż 10 lat	29	29
w tym: przyczepy o ładowności powyżej 6 ton (starsze niż 10 lat)	4	4

W wyposażeniu gospodarstw dominują stare samochody ciężarowe i przyczepy, mające ponad 10 lat.

c/ maszyny i urządzenia rolnicze w gospodarstwach rolnych

Tabela 51

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym indywidualne gospod. rolne
1	2	3
Kombajny zbożowe	8	5
w tym: starsze niż 10 lat	3	3
Silosokombajny	1	1
Rozsiewacze nawozów	100	100
Rozrzutniki obornika	107	107
Kosiarki ciągnikowe	202	202
Ładowacze chwytakowe	11	11
Kopaczki do ziemniaków	182	182
Sadzarki do ziemniaków	111	110
Przyczepy zbierające	42	42
Prasy zbierające	6	6
Opryskiwacze ciągnikowe	68	64
polowe	4	4
sadownicze		
Dojarki		
1	2	3
bańkowe	86	86

rurociągowo	4	4
Schładzarki do mleka	18	18
konwiowe	4	4
zbiornikowe		
Agregaty uprawne	3	3

d/ zasoby siły pociągowej w gospodarstwach rolnych

Tabela 52

Wyszczególnienie	W jednostkach pociągowych	Na 100 ha użytków rolnych w jedn. pociągowych	
		Gmina	Województwo-wsie
1	2	3	4
Ogółem	2.563	43	39
Żywa	353	6	2
Mechaniczna	2.210	37	37
W tym gospodarstwa indywidualne	2.554	42	38
Żywa	353	6	2
Mechaniczna	2.201	37	36

W gospodarstwach rolnych gminy dominuje wyposażenie w siłę pociągową mechaniczną. Wyposażenie to jest zbliżone do średnich wskaźników wojewódzkich na terenach wiejskich, natomiast w żywą siłę pociągową jest wyższe od średniej wojewódzkiej.

6.1.7. Przewidywane kierunki produkcji rolnej.

Utrzymane zostaną dotychczasowe kierunki produkcji rolnej tj. hodowla zwierząt oraz uprawy rolne ze zwiększeniem udziału warzywnictwa i sadownictwa na potrzeby rekreacji.

W rejonie zbiornika Siemianówka należy przewidywać rozwój rolnictwa ekologicznego.

6.1.8. Urządzenia obsługi rolnictwa.

Obsługę rolnictwa w gminie zabezpieczają:

1) Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Hajnówce - zlewnie mleka w miejscowościach:

Narewka, Eliaszuki, Lewkowo Nowe, Siemianówka, Tarnopol, Planta;

2) Gminna Spółdzielnia "Samopomoc Chłopska" posiada bazę skupową magazynowo-składową w miejscowościach: Narewka i Planta

3/ Spółdzielnia Usług Rolniczych i Przemysłowych w Narewce - baza usługowo-produkcyjna.

6.2. Leśnictwo.

Na terenie gminy znajduje się Nadleśnictwo Browsk z siedzibą w Gruszkach, obejmująca zakresem działalności lasy państwowe położone na obszarze gmin:

W Nadleśnictwie zatrudnionych jest 99 pracowników oraz 21 osób świadczących usługi, głównie w zakresie pozyskiwania drewna, ochrony i hodowli lasu.

6.3. Przemysł, składy, rzemiosło produkcyjne i usługi komercyjne.

6.3.1. Przemysł.

Znajdujące się w gminie zakłady prowadzą działalność produkcyjną w oparciu o wykorzystanie miejscowych surowców. Są to:

- Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej Zakład Ceramiczny oraz Odkrywkowy Zakład Górniczy w Starym Lewkowie,
- Zakład Produkcyjno-Usługowy Produkcji Drzewnej w Janowie,
- Piekarnia w Narewce,
- FARMBEST - Produkcja nawozów sztucznych wraz z bazą magazynowo-składową w Plancie.

6.3.2. Bazy magazynowo-składowe.

Planta

- baza przeładunkowa gazu;
- baza GS magazynowo-składowa;
- bazy magazynowo-składowe (handel-przem.) – 2;
- PKP baza przeładunkowa;
- FARMBEST - produkcja nawozów sztucznych oraz baza magazynowo-składowa;

Leśna

- PKP stacja przeładunkowa

Siemianówka

- stacja PKP
- tereny usługowo-handlowo-składowo-przemysłowe, skład celny
- tereny usługowo-handlowo-składowe

Zabłotczyzna

- przepompownia gazu
- baza CPN

6.3.2. Rzemiosło produkcyjne i usługi komercyjne.

Na terenie gminy w 1997 r. zarejestrowanych było 114 osób, prowadzących działalność gospodarczą (usługowo-produkcyjną) w następujących branżach:

- handel artykułami spożywczymi, przemysłowymi i innymi, na terenie: gminy, kraju, na eksport - 34 osoby,
- mała gastronomia, 3 osoby,
- usługi stolarskie - drzewne, 19 osób,
- zakład usług leśnych w Nadleśnictwie Browsk (pozyskiwanie drewna, ochrona i hodowla lasu, prace porządkowe) - 20 osób,
- pozyskiwanie surowca drzewnego na terenie Puszczy Białowieskiej, 7 osób,
- usługi remontowo-budowlane, betoniarstwo, murarstwo - 8 osób,
- usługi wielobranżowe (w tym m.in. skup ziół, grzybów i runa leśnego) - 9 osób,
- produkcja węgla drzewnego, 1 osoba,
- usługi ślusarskie, 1 osoba,
- mechanika precyzyjna, 1 osoba,
- instalatorstwo elektryczne, 1 osoba,
- instalatorstwo, 1 osoba,
- konserwacja i remont urządzeń melioracyjnych, 1 osoba,
- mechanika pojazdowa, blacharstwo, lakiernictwo, 1 osoba,
- eksploatacja rozprężalni gazu, napełnianie i sprzedaż butli gazowych, 1 osoba,
- usługi transportowe, 1 osoba,
- usługi fryzjerskie, 1 osoba,
- wyrób i sprzedaż opakowań, 1 osoba,
- prowadzenie stacji paliw, 1 osoba,
- blacharstwo, 1 osoba.

Działalność usługowa prowadzona jest w następujących miejscowościach:

Narewka - 31 osób

- handel, 16 osób,
- usługi remontowo-budowlane, 4 osoby,
- usługi fryzjerskie,
- mała gastronomia (2),
- usługi stolarskie,
- wyrób i sprzedaż wyrobów z blachy cynkowanej,
- eksploatacja rozprężalni gazu, sprzedaż i napełnianie butli gazowych,
- pozyskiwanie surowca drzewnego, ochrona i hodowla lasu (teren Puszczy Białowieskiej),
- usługi wielobranżowe (handel detaliczny, usługi w zakresie gazów technicznych i użytkowych - 2 osoby; działalność usługowo-handlowa, wystawiennicza, budowlana, montażowa - 2 osoby).

Grodzisk - 2 osoby

- handel
- usługi wielobranżowe (działalność usługowo-handlowa, wystawiennicza, budowlana, montażowa).

Guszczewina - 3 osoby

- handel
- usługi stolarskie (wyrób boazerii i listew), 2 osoby

Jelonka (soł. Janowo) - 1 osoba

- zakład drzewny

Leśna - 1 osoba

- betoniarstwo

Łuka - 2 osoby

- handel
- stolarstwo

Lewkowo Nowe - 5 osób

- stolarstwo, 2 osoby
- produkcja węgla drzewnego
- betoniarstwo
- prowadzenie stacji paliw

Lewkowo Stare - 12 osób

- handel, 4 osoby
- mechanika pojazdowa, blacharstwo, lakiernictwo
- mechanika precyzyjna
- blacharstwo
- betoniarstwo
- usługi remontowo-budowlane
- stolarstwo
- instalatorstwo elektryczne
- ścinka drzew, pielęgnacja lasu (teren Puszczy Białowieskiej)

Masiewo Pierwsze - 4 osoby

- handel
- stolarstwo
- pozyskiwanie surowca drzewnego (teren Puszczy Białowieskiej) - 2 osoby

Masiewo Drugie - 2 osoby

- handel
- stolarstwo

Mikłaszewo - 4 osoby

- handel, 2 osoby

- usługi wielobranżowe (produkcja wyrobów z drewna; wydobywanie, przerób, sprzedaż torfu, eksport import wyrobów przemysłowych),
- ścinka i zwózka drzew (teren Puszczy Białowieskiej)

Ochrymy - 1 osoba

- handel

Olchówka - 1 osoba

- usługi transportowe

Pasieki - 1 osoba

- handel

Planta - 4 osoby

- ślusarstwo
- konserwacja i remont urządzeń melioracyjnych
- usługi wielobranżowe (wod. - kan., ślusarstwo, wykonywanie pieców stalowych),
- handel (sprzedaż kwiatów)

Siemianówka - 4 osoby

- handel
- stolarstwo
- usługi drzewne (wyrób łyżek, czerpaków itp.)
- usługi wielobranżowe (budowa sieci dystrybutorów, dystrybucja art. Przemysłowych, konsultacje marketingowe, biuro handlowo - konsultacyjne).

Skupowo - 6 osób

- handel
- stolarstwo
- usługi drzewne (produkcja palet i listew)
- usługi wielobranżowe:

architektura wnętrz i krajobrazu, usługi rem. - bud. sprzedaż używanych pojazdów mechanicznych,

cięcie listew, wyrób drobnej galanterii, wyrób i sprzedaż opakowań z tektury, papieru i folii, skup ziół, grzybów i runa leśnego,

- działalność usług. - handlowa, wystawiennicza, bud. i montaż
- pozyskiwanie surowca drzewnego (teren Puszczy Białowieskiej) - 2 osoby

Stoczek - 1 osoba

- handel drzewem

Świnoroje - 5 osób

- stolarstwo, 2 osoby
- usługi drzewne (przetwórstwo drewna, handel drzewem i materiałami bud.)
- instalatorstwo
- produkcja, usługi, handel materiałami związanymi z obróbką granitu

Tarnopol - 2 osoby

- handel - 2 osoby (obsługa turystów)

Nadleśnictwo Browsk w Gruszkach - 21 osób

- Zakład usług leśnych (pozyskiwanie drewna, ochrona i hodowla lasu, prace porządkowe), 20 osób,
- usługi gastronomiczne w hotelu "Ostoja" , 1 osoba

Zabłotczyzna - 1 osoba

- usługi drzewne (wyrób listew mozaikowych).

6.3.3. Możliwości rozwoju przemysłu i rzemiosła produkcyjnego.

W gminie Narewka istnieją potencjalne możliwości rozwoju istniejących zakładów produkcyjnych oraz baz magazynowo-składowych.

Dalszy rozwój działalności produkcyjnej może bazować głównie na zasobach surowców lokalnych: mineralnych (złóża ilitów w rejonie Lewkowa), leśnych (przemysł drzewny - pozyskiwanie i przetwórstwo surowca drzewnego, pozyskiwanie i przetwórstwo runa leśnego), rolniczych (na potrzeby przetwórstwa rolno-spożywczego).

8.7. Związki funkcjonalne gminy z otoczeniem.

8.7.1. Związki z m. Białystok dotyczą w szczególności:

a) korzystania z usług i administracji regionalnej:

- administracji publicznej (np. urząd wojewódzki, sąd i prokuratura wojewódzka, sąd i prokuratura apelacyjna, Naczelny Sąd Administracyjny, Samorząd Województwa, Regionalna Izba Obrachunkowa, Izba Skarbowa,
- administracji specjalnej: D.O.D.P., Woj. Komenda Policji, Woj. Komenda Straży Pożarnej, Woj. Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Woj. Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych, Mazowieckie Zakłady Gazownicze, Zakład Energetyczny Białystok, Prawosławna Kuria Arcybiskupia,
- administracji gospodarczej: finansowej i ubezpieczeniowej,
- nauki i szkolnictwa wyższego oraz instytutów naukowo-badawczych (np. 11 wyższych uczelni),
- zdrowia i opieki społecznej - lecznictwo zamknięte (np. szpitale, wojewódzki, PSK, DSK, zakaźny, przeciwgruźliczy), przychodnie specjalistyczne i domy opieki społecznej,

- szkolnictwa średniego zawodowego o profilach nie występujących w Hajnówce i Bielsku Podlaskim,
- kultury i sztuki - teatry, filharmonia, WDK, muzea,
- handlu i rzemiosła o charakterze specjalistycznym,
- gastronomii i rozrywki - kluby, restauracje, kasyno,

b) współpracy w sferze gospodarczej w zakresie:

- finansowania, projektowania, doradztwa inwestycyjnego,
- rynków zbytu produkcji i zaopatrzenia towarowego surowcowego i urządzeń produkcyjnych,
- technologii produkcji i kadr kwalifikowanych,

c) zaplecza rekreacyjnego aglomeracji białostockiej (Puszcza Białowieska, Puszcza Lacka i zbiornik Siemianówka),

d) powiązań w zakresie infrastruktury technicznej, w tym:

- obsługi liniami komunikacyjnymi zbiorowej P.K.S.
- powiązania drogami krajowymi o numerach 687, 686 i 66 lub inną trasą z Michałowa tj. drogą woj. Nr 033 i krajową Nr S19
- zasilania w energię elektryczną linią WN 110 kV.

8.7.2. Związki z m. Hajnówką w szczególności dotyczą:

a) korzystania z usług i administracji:

- administracji państwowej rejonowej,
- administracji specjalnej: Urząd Skarbowy,
- szkolnictwa średniego ogólnokształcącego i zawodowego,
- lecznictwa zamkniętego i opieki społecznej : szpital rejonowy, przychodnie, dom opieki społecznej,
- usług specjalistycznych: bankowych, notarialnych, projektowych, rzemiosła i handlu,
- urządzeń kultury: dom kultury, muzea, kluby,

b) zaplecza rekreacyjnego dla mieszkańców miasta Hajnówki - zb. Siemianówka i jego obrzeża,

c) współpracy w sferze gospodarczej dotyczącej:

- zaopatrzenie towarowego, surowcowego i w środki produkcji,
- rynków zbytu w mieście Hajnówka i kooperacji produkcyjnej i handlowej,

d) powiązań w zakresie infrastruktury technicznej i komunikacji, w tym:

- komunikacyjne drogą krajową Nr 687;
- energetyczne - linią WN 110 kV.

8.7.3. Związki z innymi miastami i gminami województwa dotyczą w szczególności:

- a) z m. Bielsk Podlaski - korzystania ze: szkolnictwa średniego zawodowego i specjalistycznego, sadownictwa i prokuratury rejonowej, urzędzeń obsługi finansowej, urzędzeń kultury,
- b) z gm. Białowieża - powiązania w zakresie korzystania z usług specjalistycznych jednostek badawczych resortowych i P.A.N., średniego szkolnictwa zawodowego (Tech. Leśne) oraz ochrony i wykorzystania walorów turystycznych i rekreacyjnych Puszczy Białowieskiej w tym Białowieskiego Parku Narodowego,
- c) z gm. Michałowo - powiązania w zakresie zagospodarowania rekreacyjnego zbiornika "Siemianówka" i jego obrzeży, w tym wykorzystania oczyszczalni ścieków w Bagniukach oraz komunikacyjne i infrastrukturalne,
- d) z gminami narwiańskimi w zakresie utrzymania ustalonej klasy czystości wód rz. Narwi i poziomu jej wód, niezbędnego dla potrzeb Narwiańskiego Parku Narodowego i rolnictwa w dolinie rzeki - poprzez regulacje wodami zbiornika Siemianówka.

8.8. Główne problemy rozwoju gminy.

- a) Wykorzystanie szans rozwoju rekreacji i turystyki na bazie środowiska przyrodniczego (puszcze i zb. Siemianówka),
- b) Wykorzystanie szans przygranicznego położenia - w przyszłości przy wschodniej granicy Unii Europejskiej,
- c) Wykorzystanie możliwości rozwoju gospodarczego na bazie stacji przeładunkowych PKP i ruchu towarowego międzynarodowego.
- d) Zabezpieczenie walorów środowiska przyrodniczego przed skutkami: transportu kolejowego, ładunków niebezpiecznych przez zbiornik Siemianówka oraz rozwoju rekreacji i osadnictwa (zwł. urzędzeń produkcyjnych),
- e) Racjonalne zagospodarowania narastających zasobów gruntów skarbu państwa i komunalnych.
- f) Powstrzymanie regresu gospodarki rolnej i rozwój otoczenia rolnictwa,
- g) Podnoszenie poziomu cywilizacyjnego zamieszkiwania w sferze infrastruktury technicznej i społecznej,
- h) Podniesienie poziomu ochrony walorów przyrodniczych Puszczy Białowieskiej (utworzenie Parku Krajobrazowego P.B.) w sposób nie kolidujący z możliwościami rozwoju gminy.
- i) Racjonalne wykorzystanie lokalnych surowców naturalnych w tym; mineralnych, leśnych i rolniczych,
- j) Rozwój komunikacji, łączności i proekologicznej energetyki.

9. Komunikacja.

System komunikacyjny w gminie Narewka stanowią:

-sieć drogowa

-linia kolejowa

-komunikacja autobusowa PPKS

9.1. Układ drogowy

9.1.1. Struktura funkcjonalno-techniczna

9.1.1.1. Droga krajowa Nr 687 Juszkowy Gród - Narewka – Nowosady.

wg. uchwały nr 192 Rady Ministrów z dnia 2 grudnia 1985r w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg krajowych (M.P. Nr 3, poz. 16 z 1986r) znaczenia regionalnego, IV klasy technicznej.

9.1.1.2. Drogi wojewódzkie.

Według rozporządzenia Ministra Komunikacji z dnia 14 lipca 1986r opublikowanego w zał. Nr 1 z dnia 29 sierpnia (Dz. U. Nr 30, poz. 151) na terenie gminy Narewka istnieją następujące drogi wojewódzkie V klasy technicznej:

-03681 Nowe Lewkowo - Stare Lewkowo - Suszcza - Planta

-03682 Stare Lewkowo - Podlewkowie - Zabłotczyzna

-03683 droga 03681 - Michnówka

-03684 Stare Lewkowo - Kapitańszczyzna

-03685 Podlewkowie - Ochrymy

-03686 droga 685 - Krzywiec -Pozpilne - Oskierki

-03687 droga 687 - stacja kolejowa Gnilec

-03688 droga przez wieś Skupowo

-03689 droga 687 - Słobódka

-03690 Tarnopol - Siemianówka

-03691 Leśna - Olchówka - Masiewo

-03693 Narewka - Olchówka - Siemianówka - droga 03690

9.1.1.2a. Droga powiatowa.

Zgodnie z Uchwałą Nr 21/144/2003 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 18 marca 2003r. w sprawie nadania numerów dla dróg powiatowych na terenie województwa podlaskiego, na obszarze gminy występuje (m.in.) droga powiatowa Nr 1561B Narewka – Mikłasze – Leśna – Siemianówka.

9.1.1.3. Drogi gminne.

Według uchwały nr XVI/105/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 21 października 1986r w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych oraz lokalnych miejskich w województwie białostockim (Dz. Urz. Woj.Biał. Nr 12, poz. 140) na terenie gminy Narewka są następujące drogi gminne:

- 0342001 Siemianówka - Babia Góra
- 0342002 droga 0342001 - Pasiaki - droga 03693
- 0342003 Gruszka - droga 03693
- 0342004 Grodzisk - Planta
- 0342005 droga 03691 - Zamosze
- 0342006 droga 687 - Stoczek
- 0342007 Bernacki Most - droga 03682
- 0342008 Ochrymy - Kapitańszczyzna
- 0342009 droga 03 690 - Osowe
- 0342010 Eliaszuki - Kordon - Porosłe
- 0342011 droga 03681 - Michnówka - droga 03689
- 0342012 droga 687 - Nowiny - Cieremki
- 0342013 Skupowo -droga 03686 - Zabłotczyzna
- 0342014 droga 03686 - Krynica - droga 03686
- 0342015 droga 03690 - Stary Dwór
- 0342016 droga 687 - Smolnica
- 0342017 Eliaszuki - droga 03684
- 0342018 droga 0342003 - Guszczewina - droga 03693
- 0342019 Kapitańszczyzna - Kasjany
- 0342020 droga 03691 - "Więcków"
- 0342021 Siemianówka - Chomińszczyzna
- 0342022 droga 687 - droga 03681

9.1.2. Charakterystyka stanów technicznych dróg.

9.1.2.1. Droga krajowa nr 687 Juszkowy Gród - Nowosady od km 4 + 488 do km 28 + 140 o długości 23,652 km o nawierzchni asfaltowej.

9.1.2.2. Drogi wojewódzkie.

Wykaz dróg wojewódzkich z określeniem rodzajów nawierzchni i długości odcinków przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 55

Lp	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość	Nawierzchnia twarda					Droga	
				nieulepszona		ulepszona			grunt.	
				żwirowa	brukowcowa	pow. utwardz	bitumiczna	naturalna		
km	km	km	km	km	km	km				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	03681	Nowe Lewkowo-Stare Lewkowo-Suszczka - Planta	8,522	2,370	0,650	3,630		<u>M₂A</u>	1,872	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
2	03682	Stare Lewkowo-Podlewkwie-Zabłotczyzna	5,950	5,110				<u>M₂S</u>	0,840	
3	03683	droga 03681-Michnówka	1,230	1,230						
4	03684	Stare Lewkowo-Kapitańszczyzna	2,010	1,245	0,490			<u>M₂S</u>	0,275	
5	03685	Podlewkwie-Ochrymy	1,480	0,970	0,450					0,060
6	03686	droga 685-Krzywiec-Pozpilna-Oskierki	8,466	8,098	0,368					
7	03687	droga 687-stacja kolejowa Gnilec	1,390							1,390
8	03688	droga przez wieś Skupowo	1,600		1,405		<u>M,S</u>	0,025		0,170
9	03689	droga 687-Słobódka	2,600	2,120	0,480					
10	03690	Tarnopol-Siemianówka -Leśna-Narewka	6,010				<u>M,S</u>	<u>M₂A</u>	1,010	5,000
11	03691	Leśna,Olchówka, Masiewo	10,650	8,700	1,950					
12	03693	Narewka-Olchówka-Siemianówka-droga 03690	11,626	5,198	0,071		<u>M,A</u>	<u>M,S</u>	3,732	2,625
		Razem	61,534	35,041	5,864	3,630	10,60	4,77	1,620	

							4	5	
--	--	--	--	--	--	--	---	---	--

9.1.2.3.Drogi gminne.

Wykaz dróg gminnych z określeniem rodzajów nawierzchni i długości przedstawiono w poniższej tabeli

Tabela 56

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość	Nawierzchnia twarda ulepszo-na, bitu-miczna	Gruntowa ulepszo-na	Gruntowa naturalna
1	2	3	4	5	6	7
1	0342001	Siemianówka - babia Góra	3,200	1,500	1,700	
2	0342002	droga 0342001-Pasieki-droga 03693	3,030		3,030	
3	0342003	Gruszka-droga 03693	1,800	1,800		
4	0342004	Grodzisk-Planta	1,700		1,700	
5	0342005	droga 03691-Zamosze	0,500		0,500	
6	0342006	droga 687-Stoczek	0,300	0,300		
7	0342007	Bernacki Most-droga 03682	2,400		2,400	
8	0342008	Ochrymy-Kapitańszczyzna	1,750			1,750
9	0342009	droga 03690-Osowa	1,200		1,200	
10	0342010	Eliaszuki-Kordon-Porosłe	2,200		2,200	
11	0342011	droga 03681-Michnówka-droga 03689	5,300		5,300	
12	0342012	droga 687-Nowiny-Cieremki	3,300		3,300	
1	2	3	4	5	6	7
13	034201	Skupowo-droga 03686-	2,800		2,300	0,500

	3	Zabłotczyzna				
14	034201 4	droga 03686-Krynica-droga 03686	0,800		0,800	
15	034201 5	droga 03690-Stary Dwór	2,200		2,200	
16	034201 6	droga 687-Smolnica	0,600		0,600	
17	034201 7	Eliaszuki-droga 03684	3,700		1,500	2,200
18	034201 8	droga 0342003-Guszczewina- droga 03693	0,700	0,700		
19	034201 9	Kapitańszczyzna-Kasjany	0,935		0,935	
20	034202 0	droga 03691-"Więcków"	1,000		1,000	
21	034202 1	Siemianówka - Chomińszczyzna	4,500		3,000	1,500
22	024202 2	droga 687-droga 03681	3,000		3,000	
		Razem	46,915	4,300	36,665	5,95

9.1.3. Charakterystyka ogólna układu drogowego.

9.1.3.1. Długość dróg na koniec 31.12.1996r wynosiła:

- krajowych o nawierzchni twardej ulepszonej 23,652 km
- wojewódzkich 61,534 km, o nawierzchni twardej 59,914 km

(w tym ulepszonej 19,009 km) oraz gruntowych 1,62 km

- gminnych 46,915 km; o nawierzchni twardej ulepszonej 4,3 km
- oraz gruntowych 42,615 km.

9.1.3.2. Gęstość dróg.

Gęstość dróg o nawierzchni twardej wynosiła 37,3 km/100 km² w tym ulepszonej 13,8 km/100 km², natomiast w województwie wskaźnik ten wynosił odpowiednio 48,7 km/100 km²; 25,9 km/100 km².

9.1.3.3. Średni dobowy ruch na drodze krajowej Nr 687

Średni dobowy ruch w pojazdach rzeczywistych na dobę (p/d) na odcinkach drogi krajowej Nr 687 wynosił:

1900 r 1995 r.

Juszkowy Gród - Narewka 500 600

Narewka - Nowosady 600 800

Średni dobowy ruch na tej drodze w 1990r wynosił 550 p/d oraz w 1995r - 700 p/d, w województwie odpowiednio 1337 p/d i 1876 p/d.

Z powyższego wynika, że średni dobowy ruch w gminie w latach 1990-1995 wzrósł o 27%, natomiast w województwie o 40%.

Dla przykładu podaje się, że obciążenie dróg krajowych uplasowało województwo białostockie w 1990r na 45 miejscu w kraju, natomiast w 1995r na 46 miejscu.

9.1.3.4. Wskaźnik motoryzacji.

Wskaźnik motoryzacji w gminie liczony w ilości samochodów osobowych na 1000 mieszkańców przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 57

	Lata						
	Stan istniejący					Prognoza	
	1993	1994	1995	1996	1997	2005	2010
1	2	3	4	5	6	7	8
Wskaźnik motoryzacji w gminie	106	110	118	137	144	340	400
Ilość samochodów	531	544	576	660	710		
Wskaźnik motoryzacji w województwie	136	146	147	157	169	263	310
Ilość samochodów	94914	102597	103230	110232	118965	190700	234700

9.1.3.5. Stacje paliw.

Obsługa zmotoryzowanych w paliwo odbywa się na stacji paliw znajdującej się w Nowym Lewkowie.

9.1.3.6. Wnioski ogólne do stanów technicznych dróg i pozostałych elementów komunikacyjnych.

Z przedstawionych danych w pkt. 9.1.3.2. wynika, że gęstość dróg o nawierzchni twardej w gminie była mniejsza niż w województwie o 23,4% oraz o nawierzchni twardej ulepszonej o 46,7%. Bardzo duża ilość dróg gminnych gruntowych, których było ca 91% pogarsza obsługę komunikacyjną w gminie.

Należy dążyć do zwiększenia ilości dróg o nawierzchni twardej a szczególnie o nawierzchni twardej ulepszonej.

Z porównania przepustowości drogi Nr 687 o szerokości jezdni 6,0 m przy poziomie swobody ruchu "D" wynoszącej 1050 P/h z natężeniem ruchu z 1995r wynoszącym 700 P/d, co daje 66 P/h / 0,095 x 700 / wynika, że istniejący przekrój drogi posiada duże rezerwy przepustowości.

Pomimo niewielkiego ruchu utrzymanie dróg powinno odbywać się na bieżąco, a z tym jest bardzo źle, ponieważ w latach 1990 - 1995 nakłady w województwie zmniejszyły się na drogi krajowe ca 52% oraz na drogi wojewódzkie ca 74% i w dalszym ciągu mają tendencję malejącą.

Przy ilości 1350 pojazdów w gminie w 1997r wynika, że do ich obsługi wystarcza istniejąca stacja paliw. Dla porównania podaje się, że 1 stacja o 4 , 6 dystrybutorach może obsłużyć 5000 pojazdów.

9.2. Kolej.

Przez obszar gminy Narewka przebiega pierwszorzędna jednotorowa linia kolejowa Siedlce - Czeremcha - Siemianówka - granica państwa, wg. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 września 1996r (Dz. U. Nr 112, poz. 538) zaliczona jest do linii kolejowych o znaczeniu państwowym. Stan techniczny torów jest dobry.

Długość linii na terenie gminy wynosi 18 km. Gęstość sieci wynosi 5,3 km/100 km² (w województwie 5,5 km/100 km). Obsługa podróźnych odbywa się na stacjach Gnilec, Narewka, Siemianówka.

Przewóz towarów i pasażerów w województwie i kraju przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 58

Przewóz	towarów w tys. ton					pasażerów w tys.				
	1990	1993	1995	1996	1997	1990	1993	1995	1996	1997
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
w województwie	5072	2916	1917	2836	3979	6200	3629	5811	5914	5957
Pasażerów kraju	278139	212139	224346	222346	226200	787510	540086	465059	433476	416638

9.3. Komunikacja autobusowa PPKS.

Obszar gminy Narewka obsługiwany jest przez PPKS Białystok o Bielsk Podlaski następującymi liniami:

1547 Białystok - Michałowo - Bondary

1549 Hajnówka - Siemianówka - Babia Góra /Masiewo

Bondary - Michałowo

Obsługa podróźnych odbywa się na poszczególnych liniach.

Przy przyjętym standardzie dostępności 2 km do przystanku wszystkie wsie znajdują się w promieniu obsługi.

W ostatnich latach występuje ciągły spadek przewozu pasażerów w województwie i kraju, co ilustruje tabela.

Tabela 59

Przewóz pasażerów w mln	Lata					
	1990	1992	1994	1995	1996	1997
1	2	3	4	5	6	7
w województwie	35,5	26,5	21,6	18,8	16,8	16,3
w kraju	2084,7	1513,1	1215,3	1131,6	1085,4	

10. Infrastruktura techniczna.

10.1. Elementy systemu elektroenergetycznego.

10.1.1. Źródło zasilania.

Źródłem zasilania w energię elektryczną gminy jest stacja transformatorowo-rozdzielcza RPZ 110/15 kV w Lewkowie.

Tabela 60

Moc transf.MVA		Obciążenie transf.(MW)94r.		Obciążenie transf. (MW) 95r		Obciążenie transf. (MW) 97r		Układ
T1	T2	T1	T2	T1	T2	T1	T2	pracy
1	2	3	4	5	6	7	8	9
6,3	-	3,0	-	1,8	-	1,5		Układ niepełny H stacja jedno-stransf.

Istniejące źródło zasilania w pełni pokrywa zapotrzebowanie mocy i energii elektrycznej. Pracując w układzie dwustronnego zasilania zapewnia duży stopień pewności zasilania. Obserwuje się natomiast na przestrzeni lat (94-97) spadek obciążenia stacji rozdzielczej.

10.1.2. Linie elektroenergetyczne WN 110 kV.

Istniejąca stacja transformatorowo-rozdzielcza 110/15 kV w Lewkowie zasilana jest liniami WN 110 kV napowietrznymi Michałowo-Lewkowo - Hajnówka.

Długość tej linii wynosi:

- odcinek Michałowo - Lewkowo - 17,8 km (240 mm²)

- odcinek Lewkowo - Hajnówka - 21,4 km (120 mm²)

Istniejące linie WN są w stanie przenosić zakładane obciążenia.

Zakład Energetyczny Białystok linię Hajnówka - Lewkowo zakwalifikował do modernizacji po 2005 roku.

10.1.3. Sieć średniego napięcia.

Rozprowadzenie energii elektrycznej do poszczególnych odbiorców odbywa się poprzez system sieci SN 15 kV, który jest siecią napowietrzną.

Stan techniczny urządzeń jest zróżnicowany. Główne linie zasilające gminę (wychodzące z RPZ 110/15 kV Lewkowo) to: Narew, Juszkowy Gród, Zbiornik "Siemianówka" (2 linie), Siemianówka, Łuka, Chomińszczyzna, Narewka, Hajnówka.

Zasilanie poszczególnych odbiorców odbywa się poprzez układ sieci SN 15 kV, jako odgałęzienie od w/w linii głównych.

Na terenie gminy jest 87 stacji transformatorowych słupowych, 2 wieżowe i 2 parterowe. 9 stacji jest w złym stanie technicznym i kwalifikuje się do demontażu. Dotyczy to miejscowości: Planta -wieś, Grodzisko, Zabłotczyzna, Planta - osada, Eliaszuki, Lewkowo Nowe, Michnówka, Lewkowo Stare, Masiewo. W w/w miejscowościach zakłada się budowę nowych stacji transformatorowych.

Do remontu kwalifikują się stacje w miejscowościach: Siemianówka (2 stacje). Lewkowo Stare (2 stacje), Tarnopol (4 stacje), Lewkowo Nowiny, Porzeziny Giętki, Lewkowo Nowe.

Wyposażenie w energię elektryczną gospodarstw rolnych na terenie gminy Narewka przedstawia się następująco:

Tabela 61

Typ	Wyposażenie w sieć elektryczną		Nie posiadaj. sieci elektrycz.	Potrzebujące zwiększenia mocy w sieci elektrycznej		
	380 kV	220 V		tak	nie	brak danych
1	2	3	4	5	6	7
gospodarstwa	380 kV	220 V	sieci elektrycz.	tak	nie	brak danych
Ogółem gosp. rolne	736	500	2	49	929	12
Indywidual.gosp. rolne	655	333	1	49	928	12

10.1.4. Ocena dotychczasowego rozwoju systemu elektroenergetycznego oraz główne problemy do rozwiązania.

System elektroenergetyczny gminy rozwija się na przestrzeni lat zgodnie z ogólnymi założeniami i programem określonym przez Zakład Energetyczny Białystok, Rejon Energetyczny Bielsk Podlaski oraz ustaleniami zawartymi w planach zagospodarowania przestrzennego gminy Narewka.

Mimo rozbudowy systemu pozostał do realizacji pewien zakres zadań:

- podstawowym problemem jest zsynchronizowanie potrzeb wynikających z zagospodarowania przestrzennego i jego rozwoju w poszczególnych obszarach gminy z możliwościami systemu elektroenergetycznego oraz odpowiednich rozstrzygnięć prawnych co do partycypacji w kosztach,

- niedoinwestowanie sieci SN i NN jest barierą w dziedzinie obsługi energetycznej gminy.

Potencjał mocy zgromadzony w rozdzielni RPZ nie może być przesyłany w odpowiedniej ilości i jakości do poszczególnych odbiorców.

Przeprowadzona w latach pięćdziesiątych elektryfikacja wsi oraz późniejsza rozbudowa i modernizacja nie zabezpieczają obecnych potrzeb - szczególnie dotyczy to terenów wokół Zbiornika Siemianówka w związku z rozwojem zagospodarowania tych obszarów.

- dotychczasowy sposób rozbudowy systemu sieci SN i NN (poprzez łączenie poszczególnych odcinków istniejących i projektowanych linii w pierścienie) w kolejnych przedziałach czasowych winien być kontynuowany,
- utrzymanie prawidłowego funkcjonowania i rozwoju sieci elektroenergetycznych powinno być poprzez tworzenie rezerw terenów pod urządzenia elektroenergetyczne,
- problemem do rozwiązania jest również dążenie do poprawy standardów zasilania, stopnia pewności zasilania oraz jakości przesyłanej mocy, przestrzegając jednocześnie wymogów ekologii oraz polityki oszczędnościowej terenów.

10.2. Ciepłownictwo.

10.2.1. Charakterystyka stanu istniejącego.

Na terenie gminy istniejące źródło ciepła pracują na paliwach - tradycyjnym (węgiel), gazowym (propan-butan) i olejowym.

Poszczególne kotłownie przedstawia tabela.

Tabela 62

Lp	Obiekt (kotłownia)	Dodatkowo zasila w ciepło objekty	Rodzaj paliwa
1	2	3	4
1	SURiP w Narewce	budynki Spółdzielni Mieszkaniowej w Narewce(72 mieszkania)	węgiel
2	Szkoła w Narewce		gaz (propan-butan)
3	Ośrodek Zdrowia w Narewce	Dom Kultury + 6 mieszkań	węgiel
4	Urząd Gminy w Narewce	Zakład Weterynarii + 4 mieszkania	j.w.
5	Komisariat Policji	3 mieszkania	j.w.
6	CPN w Narewce	Naftobaza-skład materiałów pędnych	węgiel
7	Zakład Prod. Cukierniczej "ESAN" w Narewce		olej opałowy
8	Piekarnia GS w Narewce		węgiel
9	Cegielnia w Lewkowie	44 mieszkania	węgiel
10	Szkoła w Lewkowie Starym		trociny
1	Szkoła w Siemianówce		węgiel

1			
1 2	PKP Siemianówka		węgiel
1 3	WZIR w Bondarach		olejowa
1 4	"FARMBEST" ARDO w Plancie		olejowa
1 5	"MACRO" Planta		gazowa(propan- butan)
1 6	Nadleśnictwo Browsk kotłownia - Gruszki Kotłownia - Świnoroje		olejowa węgiel
1 7	Suszarnia drewna w Świnoryjach	ciepło +technologiczne	

W zabudowie mieszkaniowej dominującym rozwiązaniem są lokalne kotłownie na paliwo stałe.

Gaz "propan-butan", z rozprężalni zlokalizowanej w Narewce wykorzystywany jest w 3-ch blokach mieszkalnych SM Narewka do przygotowywania posiłków a w szkole w Narewce do celów grzewczych i do przygotowywania posiłków.

10.2.2. Ocena ciepłownictwa.

Istniejące źródła ciepła pokrywają zapotrzebowanie odbiorców. Wychodząc naprzeciw potrzebom zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska część istniejących kotłowni przeszła na paliwa ekologiczne (gaz "propan - butan" i olej).

Do czasu budowy sieci gazowej gazu ziemnego na terenie całej gminy należy dążyć do wprowadzenia paliw ekologicznych w pozostałych kotłowniach pracujących na tradycyjnym paliwie.

10.3. Gazownictwo.

Gmina nie posiada sieci gazowej (gazu ziemnego). W studium programowym możliwości rozwoju gazyfikacji województwa białostockiego opracowanym przez GAZOPROJEKT Wrocław zakłada się, że gmina Narewka będzie gazyfikowana po 2010 roku.

Do tego czasu zakłada się preferowanie stosowania gazu płynnego propan - butan.

10.4. Telekomunikacja

10.4.1. Stan telekomunikacji w gminie w latach 90 - 96 przedstawia następująca tabela:

Tabela 63

Lata	ilość central		pojemność central		ilość abonament.		Wskaźnik nasycenia aparat. na 100 osób	Ilość zaległych wniosków
	ręczne	automatyczne	ręczne	automatyczne	ręczne	automatyczne		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1990	3	-	320	-	300	-	5,98	
1995	3	-	430	-	365	-	7,23	20
1996	3	-	540	-	455	-	9,5	134
1998		3	-	1.104	-	555	12,8	

Ogólny wskaźnik nasycenia telefonii na 100 mieszkańców w 1996 r. wynosił:

w województwie białostockim - 20,2

w gminie Narewka - 9,5

Ponieważ stan telekomunikacji w gminie był niezadowalający przystąpiono do jego poprawy. Wykonano szereg projektów na niezbędne inwestycje.

Opracowane przez Telekomunikację Polską S.A. DO Olsztyn projekty obejmują:

- a) budowę linii kablowej światłowodowej relacji Narewka-Juszkowy Gród, wraz z kablami miedzianymi układanymi wspólnie ze światłowodem oraz rozbudowę istniejącej i budowę nowych odcinków kanalizacji w miejscowości Narewka.

Trasa projektowanej linii światłowodowej przebiega, zaczynając od centrali cyfrowej typu EWSD RDLU (poj. 656) przy ul. Hajnowskiej w Narewce, wzdłuż ul. Świerczewskiego i Cichej, wzdłuż drogi przebiegającej przez miejscowości Grodzisk, Lewkowo Nowe, Lewkowo Stare (centrala telefoniczna wymieniona na cyfrową typu EWSD RDLU o poj. 256, zlokalizowana w bud. sklepu), drogą do wsi Nowa Łuka do granicy gm. Michałowo w pobliżu wsi Bondary.

Jako odgałęzienie od w/w kabla projektuje się odc. linii światłowodowej do m. Siemianówka (do centrali cyfrowej zlokalizowanej w bud. SOK typu EWSD RDLU o poj. 192.

- b) budowę linii kablowej światłowodowej relacji Trześcianka - Hajnówka wraz z kablami miedzianymi układanymi wspólnie ze światłowodem.

Trasa projektowanej linii przebiega od granicy gm. Hajnówka i Narewka wzdłuż drogi relacji Nowosady - Narewka do miejscowości Narewka, kończąc na centrali cyfrowej

ustawionej w pobliżu rozbudowanej kanalizacji pierwotnej. W/w zakres robót został zrealizowany pod koniec 1998 r.

c) opracowano również projekty budowlane na budowę i rozbudowę sieci abonenckich na terenie całej gminy Narewka. Ten zakres robót pozostał jeszcze do wykonania.

10.4.2. Ocena stanu systemu telekomunikacyjnego.

Stan telekomunikacji w gminie uległ radykalnej poprawie. Abonenci gminy uzyskali automatyczne połączenie z siecią wojewódzką, a poprzez węzeł białostocki - z siecią krajową i międzynarodową.

Do realizacji pozostała jeszcze część zakładanych inwestycji - rozbudowa linii abonenckich na terenie całej gminy.

Duże rezerwy w wymienionych centralach pozwalają na swobodną rozbudowę systemu. Pełna realizacja inwestycji pozwoli osiągnąć wysoki poziom pracy systemu, a zatem i wysoki poziom usług świadczonych ludności

10.5. Zaopatrzenie w wodę

10.5.1. Charakterystyka ogólna systemu zaopatrzenia w wodę

Gmina Narewka na koniec 1996 r. zajmowała w województwie białostockim 13 miejsce pod względem zwodociągowanych wsi i 24 miejsce pod względem ilości mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej.

Na 24 wsi wodociąg posiadało 21, co stanowi 87,5% ogółu wsi, znacznie powyżej średniej wojewódzkiej wynoszącej dla gmin 66,1%. Oprócz wsi zwodociągowanych było 9 przysiółków i 1 kolonia.

Ilość zwodociągowanych mieszkań stanowi 55,9% ogółu mieszkań t.j. powyżej średniej wojewódzkiej wynoszącej dla gmin 52,6%.

Długość sieci wodociągowej wynosiła 71,1 km i podłączonych było 942 budynki mieszkalne o 1048 mieszkaniach.

Zużycie wody na 1 mieszkańca wynosiło 10 m³/r (27,3 dm³/d) i jest niższe od średniej wojewódzkiej wynoszącej 15,2 m³/r (41,5 dm³/d).

W roku 1997 zwodociągowano 1 wieś i 5 kolonii poprzez wykonanie 9,5 km sieci wodociągowej i podłączono 75 budynków mieszkalnych.

Stan zwodociągowania gminy na koniec 1997 r. przedstawia się następująco:

- ilość wsi zwodociągowanych - 22 tj. 91,7%
- długość sieci wodociągowej - 80,6 km
- odsetek mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej wzrósł do 60,8%.

We wsiach zwodociągowanych mieszka około 96,0% ogółu mieszkańców gminy.

10.5.2. Źródła zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy.

Mieszkańcy 19 wsi, 6 kolonii i 7 przysiółków zaopatrywani są w wodę z 4 stacji wodociągowych, stanowiących własność Gminy Narewka, a eksploatowanych przez Wojewódzki Zakład Konserwacji Urządzeń Melioracyjnych z siedzibą w Zaściankach ul. Usługowa 6.

Stacje wodociągowe zaopatrują w wodę następujące miejscowości:

Narewka - 6 wsi: Grodzisk, Janowo, Mikłaszewo, Narewkę, Skupowo, Zabłotczynę, 1 kolonię Skupowo i 3 przysiółki Stoczek, Świnoroje, Minkówka,

Siemianówka - 4 wsie: Olchówkę, Pasieki, Siemianówkę, Leśną, 1 kolonię Pręty i 4 przysiółki: Babia Góra, Borowe, Siemieniakowszczyzna, Zabrody,

Lewkowo Stare - 7 wsi: Eliaszuki, Michnówkę, Nowe Lewkowo, Ochrymy, Plantę, Podlewkowie, Stare Lewkowo i 5 kolonii: Eliaszuki, Michnówka, Lewkowo, Cieremki, Kapitańszczyzna,

Masiewo - 2 wsie: Masiewo i Nowe Masiewo.

Pozostałe zwodociągowane miejscowości zaopatrywane są w wodę z wodociągów stanowiących własność innych jednostek:

- z wodociągu wiejskiego Bondary w gm. Michałowo wieś Łuka i przys. Słobódka,
- z wodociągu zakładowego PKP Siemianówka wieś Tarnopol i przysiółek Kruhlik,
- z wodociągu zakładowego Nadleśnictwa Browsk w Gruszkach wieś Guszczewina i przysiółek Gruszki.

W 2 wsiach: Bernacki Most i Krynica, Osadzie Gnilec oraz pozostałych koloniach i przysiółkach, w których zamieszkuje ok.4% ogółu mieszkańców zaopatrzenie w wodę odbywa się z wodociągów zagrodowych i studni kopanych.

10.5.3. Rozwój wodociągów w latach 1985 – 1997.

Zwodociągowanie gminy w latach 1985 - 1996 przedstawia tabela.

Tabela 64

Wyszczególnienie	Stan na koniec roku						
	1985	1990	1992	1993	1994	1995	1996
1	2	3	4	5	6	7	8
Długość sieci wodociągowej w km	28,9 _v	28,9*	33,2*	39,0*	53,2*	55,8*	71,1*
Ilość wsi zwodociągowanych w szt.	5	5	9	12	16	17	21
% zwodociągowanych wsi	20,8	20,8	33,3	45,8	66,6	70,8	87,5
Połączenie wodociągowe do budynków mieszkalnych w szt.	351 _v	413 _v	523 _v	587 _v	630 _v	698 _v	942*

% mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej		22,4	23,9	32,0	35,3	37,5	47,5	56,3	
Miejsce gminy w województwie pod względem % zwodociągowanych mieszkań		9	24	24	24	29	27	24	
Zużycie wody wodociągowej w gosp. domowych w dm^3/r		57,5 _v	102,9 _v	103,0 _v	57,4 _v	49,1 _v	59,6 _v	48,1 _v	
Zużycie wody wodociągowej	m^3/r	10,4 _v	20,4 ^v	20,9 ^v	11,4 _v	9,8 ^v	12,2 _v	10,0	
w gosp. dom.na 1 mieszk. gminy		dm^3/d	28,5	55,9	57,1	31,2	26,8	22,4	27,3

*w/g. danych z WZKUM w Zaściankach i Urzędu Gminy w Narewce

v-w/g danych WUS w Białymstoku.

W roku 1997 zwodociągowano 1 wieś i 5 kolonii poprzez wykonanie 9,5 km sieci wodociągowej. W latach 1985 - 91 była stagnacja w wodociągowaniu gminy. Od 1992 r. nastąpiło znaczne ożywienie w realizacji wodociągów w gminie. W ciągu 6 lat zwodociągowano 16 wsi, 5 kolonii i 4 przysiółki, wykonano 51,7 km sieci wodociągowej i podłączono 525 budynków mieszkalnych. Odsetek zwodociągowanych wsi wzrósł z 20,8% w 1990 r. do 91,7% w 1997 r., a mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej z 23,9% do 60,8%.

Stan zwodociągowania poszczególnych miejscowości w gminie na koniec 1997 r.

Tabela 65

Nazwa wodociągu	Wsie podłączone do poszczególnych wodociągów	Długość sieci wodoc. w km	Budynki podłączone do sieci wodociągowej		% mieszk. podłącz. do sieci wodociągowej
			budynki szt.	mieszk. w tym budynk. szt.	
1	2	3	4	5	6
Wodociąg grupowy Narewka	Grodzisk	1,2	15	15	71,4
	Janowo	1,1	17	17	89,5
	Świnoroje-przysiółek	0,9	15	15	62,2
	Stoczek - przysiółek	0,8	24	24	88,9
	Mikłaszewo	2,7	42	42	53,2

	Narewka	3,4	153	237	67,5
	Skupowo	5,7	52	52	67,7
	Kol. Skupowo	3,5	32	32	86,8
	Zabłotczyzna	1,0	23	23	
	Minkówka - przysiółek	0,9	7	10	
		21,2	380	480	70,0
Wodociąg grupowy	Olchówka	2,6	30	30	40,5
Siemianówka	Zabrody - przysiółek	1,5	6	6	89,3
	Pasieki	2,1	21	21	100,0
	Borowe - przysiółek	0,6	4	4	100,0
	Babia Góra - przysiółek	1,6	22	22	77,0
	Siemieniakowszczyzna - przys.	1,8	8	8	
	Siemianówka + Pręty	14,3	173	173	
	Leśna	2,3	16	16	80,0
		26,8	280	280	71,8
Wodociąg grupowy Lewkowo Stare	Eliaszuki	3,8	29	29	47,4
	Michnówka	2,1	18	18	77,0
	Nowe Lewkowo	2,4	39	39	59,7
	Ochrymy	1,5	20	20	29,9
	Planta	4,6	36	36	41,4
	Podlewkowie	1,2	9	9	28,1
	Stare Lewkowo	1,2	41	41	51,2
	kol. Eliaszuki, Michnówka, Lewkowo i Cieremiki	3,7	27	27	
		20,5	219	219	48,8
Wodociąg Masiewo	Masiewo	1,6	30	30	68,2
	Nowe Masiewo	2,2	16	16	57,1
		3,8	46	46	63,9
Wodociąg zakładowy	Tarnopol	4,2	20	20	44,5

PKP Siemianówka					
1	2	3	4	5	6
Wodociąg zakładowy Nadl. Browsek w Gruszkach	Guszczewina	1,4	28	28	85,7
	Gruszki - przysiółek	0,6	8	14	
		2,0	36	42	85,7
Wodociąg wiejski Bondary gm. Michałowo	Nowa Łuka	1,1	18	18	100
	Słobódka - przysiółek	1,0	20	20	100
		2,1	38	38	100
		80,6	1017	1123	64,9

W zwodociągowanych wsiach około 65% mieszkań podłączonych jest do sieci wodociągowej. Wskaźnik ten w poszczególnych miejscowościach jest zróżnicowany od około 28% w Podlewkowie i 30% w Ochrymach do 100% w Nowej Łuce, Słobódce, Babiej Górze i Siemieniakowszczyźnie. Wskaźnik zwodociągowania mieszkań w przedziale do 50% występował w 6 miejscowościach, 50-60% - 4, 60 - 70% - 4, 70 - 80% - 4, 80 - 90% - 5 i 100% - 4.

10.5.5. Charakterystyka ujęć i stacji wodociągowych wodociągów wiejskich.

Wodociąg wiejski w Narewce oparty jest o dwie studnie wiercone, zlokalizowane na terenie stacji wodociągowej, pracujące na zmianę jako podstawowa i awaryjna.

Studnia nr 1 na głębokość 50 m. ma wydajność eksploatacyjną $Q_e=63,5 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S_e=8,9\text{m}$.

Studnia nr 2 o głębokości 50 m. ma wydajności $Q_e=63,9 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S_e=5,4 \text{ m}$.

Zatwierdzone zasoby ujęć w kat. "B" wynoszą $Q=63,5 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S=8,9$.

Obie studnie odległe od siebie o 10 m. ujmują tę samą warstwę wodonośną z utworów czwartorzędowych, zalegającą na głębokości 21 - 51,5 m. Warstwa ta wykształcona jest w postaci piasków średnioziarnistych i prowadzi wodę pod ciśnieniem 1,7 atmosfery. Statystyczne lustro wody stabilizuje się na głębokości 2,2 - 2,8 m. p.p.t.

Warstwa wodonośna odizolowana jest od powierzchni terenu kompleksem glin zwałowych o miąższości 21 m.

Jakość ujmowanych wód pod względem fizyko-chemicznym oraz bakteriologicznym nie budzi zastrzeżeń i mogą one być używane do picia bez uzdatniania.

Wodociąg wiejski w Lewkowie Starym oparty jest o studnię wierconą o głębokości 53 m. i zatwierdzonych zasobach w kat. "B" $Q=32 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s=7,7 \text{ m}$.

Ujęcie zlokalizowane jest na działce Szkoły Podstawowej w Lewkowie Starym.

Do eksploatacji ujęto drugą warstwę wodonośną z utworów czwartorzędowych. Rozpoczynają ją na głębokości 37 m. piaski pylaste. Przechodzą one w piaski drobno i średnioziarniste. Po osiągnięciu 16 m. serii i głębokości 53 m. wiercenie zakończono, nie rozpoznając rzeczywistej miąższości warstwy.

Warstwa ta prowadzi wodę pod ciśnieniem ponad 3 atmosfery i statystyczne lustro wody stabilizuje się na głębokości 4,5 m. p.p.t.

Warstwa wodonośna odizolowana jest od powierzchni terenu ilami pylastymi i pyłami ilastymi i łącznej miąższości 14 m.

Jakość ujmowanych wód pod względem bakteriologicznym nie budzi zastrzeżeń. Pod względem fizyko-chemicznym występuje ponadnormatywna ilość związków żelaza 0,7 - 0,9 mg/dm³Fe.

Wodociąg wiejski w Siemianówce oparty jest o dwie studnie wiercone, zlokalizowane na terenie stacji wodociągowej we wsi Siemianówka, pracujące w układzie studnia podstawowa + awaryjna.

Studnia nr 1 ma głębokość 46 m. i wydajność eksploatacyjną $Q_e=67\text{m}^3/\text{h}$ przy depresji $S_e=6,5$ m.

Studnia nr 2 ma głębokość 47 m. i wydajność $Q_e=67\text{ m}^3/\text{h}$ przy $S_e=9,2$ m.

Zatwierdzone zasoby ujęcia wynoszą $Q=67\text{ m}^3/\text{h}$ przy $S=9,2 - 6,5$ m.

Woda ujmowana jest z utworów czwartorzędowych z warstwy wodonośnej wykształconej w postaci piasków średnioziarnistych i drobnoziarnistych występujących od powierzchni terenu o miąższości 41 m., a w st. nr 2 w przelocie 19-27 m. rozdzielone serią ilów. Podścielają ją gliny zwałowe.

Generalnie zwierciadło wód podziemnych ma charakter swobodny. Lokalne napięcia powodują przewarstwienia ilasto-gliniaste.

Wody podziemne ujęte w studniach mają bezpośredni kontakt z wodą powierzchniową zakumulowaną w zbiorniku Siemianówka.

Jakość wody ujmowanej pod względem fizyko-chemicznym i bakteriologicznym odpowiada normom stawianym dla wód pitnych.

Wodociąg wiejski w Masiewie oparty jest o 1 studnię wierconą o zatwierdzonych zasobach w kat. "B" $Q=40\text{ m}^3/\text{h}$ przy $S=9,0$ m., o głębokości 81,2 m.

Woda ujmowana jest z utworów czwartorzędowych z warstwy wodonośnej wykształconej w postaci piasków drobnoziarnistych i pylastych w przelocie 51 - 82 m. p.p.t. Warstwa wodonośna izolowana jest od powierzchni terenu nadkładem gruntów słaboprzepuszczalnymi gliny piaszczystej, pylastej i zwałowej oraz ilów o łącznej miąższości 51 m.

Jakość ujmowanej wody nie budzi zastrzeżeń pod względem bakteriologicznym i fizykochemicznym.

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania wody.

Szczegółowa charakterystyka wodociągów komunalnych

Tabela 66

Nazwa wodociągu	Ujęcie wody		Urządzenia stacji wodociągowej	Ilość miejscowości podł. do ujęcia	% ludności korzystając z sieci wodoc. w miejscow. podłącz do ujęcia	Strefy ochronne		Pozwolenie wodnoprawne Nr dec. UW WOŚ w B-stoku
	ilość eksploatacyjnych studni szt.	Za-twierdzone zasoby ujęcia m ³ /h				bezpo-średnie	pośrednie	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Wodociąg wiejski Narewka	2	63,5	4 hydrofory o poj. 3000l każdy sprężarka typu WAN CE chlorofor c-52 2 wodomierze f 100	6 wsi+3 przys. +1 kol.	70,0	r=8m. wokół każdej studni	nie jest wymagana korzystne warunki hydrogeol.	Nr OŚ.II, 6210/24/95 z dn. 2.03. 2005 r.
Wodociąg wiejski Lewkowo Stare	1	32,0	2 hydrofory o poj. 1500 l każdy 3 odzłaziacze f 800 m. 2 wodomierze śrubowe typu MZ-50 sprężarka powietrzna	7 wsi + 4 kol.	48,8	r=8m. wokół studni	nie jest wymagana korzystne warunki hydrogeol. w aspekcie ochrony	Nr OŚ.II. 6210/25/95 z dn. 2.03. 1995r ważne do 1.03. 2005r

			typu WAN-K chlorofor C-52				wód	
Wodociąg wiejski Siemianó- wka	2	67,0	2 hydrofory o poj. 6300 l każdy sprężarka typu WAN-ES chlorofor C-52 wodomierz typu MK-150	4 wsie + 4 przys. +1 kol.	71,8	r=10m. wokół każdej studni	pośred.wewnę- r=33m. od środ. obu ujęć pośred. zewnę- o kształ- cie zbli- żonym do elipsy i wym. Sn=458m. od studni w kierunku wschod- skraju wsi Się- mianówka So=742m. w kierunku przeciwnym	OŚ.II. 6210/55/95 z dnia 12 maja 1995r ważna do 30.04. 2000 r
Wodociąg wiejski Masiewo	1	40,0	1 hydrofor o poj. 3500 l 1 sprężarka typu WAN-K chlorofor C-52 wodomierz sprężony MZ/IS Dn80/40mm wodomierz MZ-80	2 wsie	63,9	r=10m	nie jest wyma- gana	OŚ.II. 6210/89/96 z dnia 2.08.96 ważna do 31.12. 2000r.

Wszystkie wodociągi komunalne mają aktualne pozwolenie wodnoprawne na pobór wody i eksploatację urządzeń oraz ustalone decyzyjnie strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej.

Najwięcej mieszkańców korzysta z wody wodociągowej w miejscowościach podłączonych do wodociągu wiejskiego w Siemianówce - 71,8%, a najmniej w podłączonych do wodociągu w Lewkowie Starym - 48,8%. W pozostałych wodociągach wiejskich wskaźnik ten wynosi 70% w Narewce i 63,9% w Masiewie.

10.5.6. Ocena wydajności istniejących komunalnych ujęć wody.

Grupowe wodociągi wiejskie w gminie pracują w układzie jednostopniowego pompowania wody (nie posiadają zbiorników wyrównawczych) i wydajność ujęcia winna zapewnić maksymalne godzinowe pobory wody.

Analizę poboru wody z poszczególnych wodociągów w roku 1996 i 1997 obrazuje tabela.

Tabela 67

Wyszczególnienie		Wodociąg	Wodociąg	Wodociąg	Wodociąg
		Narewka	Masiewo	Siemianówka	Lewkowo
1		2	3	4	5
Pobór wody z ujęcia w ciągu	1996	74 961	2 539	29 762	23 986
roku w m ³	1997	66 366	1 807	25 022	15 974
Pobór wody z ujęcia	1996	204,8	6,94	81,32	65,5
średniodobowy w m ³	1997	181,8	4,95	68,55	43,76
Pobór wody z ujęcia	1996	27,7	0,94	11,0	8,9
maksymalny godzinowy w m ³	1997	24,6	0,67	9,3	5,9
Zatwierdzone zasoby ujęcia w	m ³ /h	63,5	40,0	67,0	32,0
Wykorzystanie zatwierdzonych	1996	43,6	2,3	16,4	27,8
zasobów wody-rozbiór max godz.w %	1997	38,7	1,7	13,9	18,4

Wykorzystanie zatwierdzonych zasobów ujęć wodociągów wiejskich w godzinie maksymalnego rozbioru wynosiło w 1996r. od ok. 2,3% w Masiewie , 16,4% w Siemianówce, 27,8% w Lewkowie do 43,6% w Narewce. W roku 1997 było jeszcze mniejsze 1,7% w Masiewie, 13,9% w Siemianówce, 18,4% w Lewkowie i 38,7% w Narewce.

Małe wykorzystanie istniejących wodociągów wynika z faktu, że nie wszystkie budynki w zwodociągowanych wsiach podłączone są do sieci wodociągowej. Klasa wyposażenia mieszkań w wielu wypadkach jest niska, gdyż poza miejscowością gminną Narewka i osiedla Nadleśnictwa w Gruszkach, brak jest kanalizacji sanitarnej.

Ponadto część zapotrzebowania na wodę gospodarstwa podłączone do sieci wodociągowej pokrywają z istniejących studni kopanych zwłaszcza do hodowli zwierząt i gospodarki roślinnej.

10.5.7. Zakładowe ujęcia wody.

Na terenie gminy zakładowe ujęcia wody oparte o studnie głębinowe posiadają:

a) Nadleśnictwo Browsk z siedzibą w Gruszkach - ujęcie i stacja wodociągowa w osadzie Gruszki zaopatruje w wodę Nadleśnictwo w Gruszkach oraz mieszkańców osady Gruszki i wsi Guszczewina. Ujęcie oparte jest o 1 studnię wierconą o głębokości 45,3 m. i zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych $16 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s= 16,5 \text{ m}$. Studnia ujmuje wodę z warstwy wodonośnej wykształconej w postaci piasków drobnoziarnistych i utworów żwirowych, która jest przykryta ciągłym kompleksem utworów nieprzepuszczalnych o miąższości ok. 37 m.

Wyniki fizyko-chemiczne wody surowej charakteryzują się podwyższonymi wartościami we wskaźnikach : mętność (12 mg SiO_2) żelazo ($1,6 \text{ mgFe}/\text{dm}^3$) i mangan ($0,43 \text{ mg Mn}/\text{dm}^3$).

Stan bakteriologiczny wody surowej odpowiada wymaganiom sanitarnym.

Urządzeniami do uzdatniania wody są:

2 odżelaziacze f 0,5 m.

hydrofor o poj. 3 m^3

2 odmanganiacze f 0,5 m.

sprężarka

wodomierz f 100 mm

Nadleśnictwo Browsk posiada pozwolenie wodnoprawne na eksploatację urządzeń i pobór wody - decyzja Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego Nr OŚ II.6210/117/96 z dnia 24 października 1996r. ważne do 31.10.2001 r.

W decyzji ustalono strefę ochrony bezpośredniej o promieniu 10 m. wokół studni. Ujęcie nie wymaga strefy ochrony pośredniej z uwagi na korzystne warunki hydrogeologiczne w aspekcie ochrony wód.

b) PKP Siemianówka - zaopatruje w wodę wieś Tarnopol. Ujęcie składa się z 3 studni wierconych:

SW-1 głębokość 16,0 m. i wydajność $Q_e= 30 \text{ m}^3/\text{h}$

Sw-2 głębokości 40 m. i wydajności $Q_e= 15,2 \text{ m}^3/\text{h}$

Sw-3 głębokości 30 m. i wydajności $Q_e= 30 \text{ m}^3/\text{h}$

Ujęcie to nie posiada aktualnego pozwolenia wodnoprawnego i ustalonych stref ochronnych zgodnie z obowiązującymi przepisami.

c) Baza Przeładunkowa Propan - Butan w Plancie "Holding Wojtasiak" - ujęcie z 2 studni wierconych o głębokości 56 m. każda :

SW-1 (podstawowa) o wydajności $Q_e=20 \text{ m}^3/\text{h}$, $S_e= 8,2 \text{ m}$. i

SW-2 (awaryjna) o wydajności $Q_e = 15 \text{ m}^3/\text{h}$.

- d) Przedsiębiorstwo Produkcji Leśnej "Las" w Hajnówce - Oddział w Janowie - 1 studnia wiercona o głębokości 47 m. i wydajności $46 \text{ m}^3/\text{h}$, przy $S_e=6,0 \text{ m}$.
- e) Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej w Lewkowie Starym - 2 studnie wiercone o zatwierdzonych zasobach $16 \text{ m}^3/\text{h}$ (Sw - 1 gł. 35 m. i SW - 2 gł. 42,5 m.).
- f) CPN w Białymstoku Zakład w Narewce - 1 studnia wiercona głębokości 107 m. i wydajności $9,11 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S_e=10,7 \text{ m}$.,(woda do picia z wodociągu , woda ze studni do utrzymania czystości i zbiornika p.poż.).
- g) Zakład Produkcji Drzewnej w Narewce - 1 studnia gł. 47 m. i wydajności $46 \text{ m}^3/\text{h}$.
- h) Wytwórnia Betonu w Łuce - 2 studnie głębokości 73 m. i 86 m. i zatwierdzonych zasobach $Q_e= 34 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S_e= 27,7\text{m}$.
- i) PZR w Narewce - 1 studnia gł. 49 m. i $Q_e=63,5 \text{ m}^3/\text{h}$, przy $S_e=8,0 \text{ m}$.
- j) Osada Leśna w Świnorojach - 1 studnia gł. 69 m. i wydajności $10,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S=20\text{m}$.
- k) Przepompownia przy zbiorniku Siemianówka w Babiej Górze - 2 studnie SW-1 gł. 16 m. i $Q_e=15 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S_e=5,0 \text{ m}$. i SW-2 gł. 18 m., $Q_e= 18 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $S_e=5,0 \text{ m}$.

10.5.8. Ogólna ocena zaopatrzenia w wodę.

Zaopatrzenie mieszkańców w wodę w oparciu o scentralizowane systemy należy uznać za dobre. 96% stałych mieszkańców gminy może korzystać z wody wodociągowej, gdyż taki odsetek ludności mieszka w zwodociągowanych miejscowościach. Poza tym systemem pozostały 2 niewielkie wsie oraz rozproszone gospodarstwa , w tym leżące w otoczeniu zbiornika Siemianówka. Tereny wokół zbiornika nie posiadają infrastruktury wodociągowej, co niewątpliwie stanowi pewną barierę w rozwoju turystyki na tym obszarze.

Wydajność wodociągów znacznie przekracza aktualne pobory wody, jednak wodociąg Lewkowo Stare i Masiewo oparte o jedną studnię nie zapewniają ciągłości dostawy wody w przypadku jej awarii.

Istniejąca duża rezerwa w źródłach wody w połączeniu z rozwiniętym scentralizowanym systemem zaopatrzenia w wodę stanowi atut rozwojowy gminy.

10.6. Odprowadzenie i oczyszczanie ścieków

10.6.1. Kanalizacja sanitarna

Na terenie gminy kanalizację sanitarną eksploatowaną przez Urząd Gminy posiada od 1992r. miejscowość Narewka.

Rozwój kanalizacji przedstawia tabela.

Tabela 68

	Stan na koniec roku					
	1992	1993	1994	1995	1996	1997
1	2	3	4	5	6	7
Długość sieci kanalizacyjnej w km	0,8	0,8	2,0	2,8	5,3	5,3
Podłączenia kanalizacyjne do budynków mieszkalnych w szt.	10	12	18	33	92	99

Na koniec 1997 r. do kanalizacji podłączonych było 99 budynków mieszkalnych o 185 mieszkaniach, co stanowi 52,7% ogółu mieszkań wsi.

Kanalizacja sanitarna znajduje się w ulicach: Mickiewicza, Nowa, Kryniczna, Ogrodowa, Majowa, Białowieska, Wołkowyckiego, Dębowa, Sosnowa, Świerkowa i części Hajnowskiej.

W miejscowości Gruszki jest 0,7 km kanalizacji sanitarnej eksploatowanej przez Nadleśnictwo Browsk w Gruszkach, do której podłączonych jest 8 budynków mieszkalnych o 14 mieszkaniach.

Na terenie pozostałych miejscowości w gminie brak jest scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej. Ścieki gromadzone są w urządzeniach lokalnych i wywożone na indywidualne zlecenia użytkowników przez : Urząd Gminy w Narewce do punktu zlewnego przy oczyszczalni w Narewce, Nadleśnictwo Browsk do oczyszczalni w Narewce lub Gruszkach, Gminna Spółdzielnia "S.CH." i PGK i M. w Hajnowce do oczyszczalni w Narewce.

10.6.2. Oczyszczalnie ścieków.

Miejscowość gminna Narewka posiada od 1992r. mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków z punktem zlewnym, która w pierwszym etapie miała jeden kontener typu "KOS" o przepustowości 50 m³/d. W 1996r. dostawiono drugi kontener, w 1997r. - trzeci i oczyszczalnia uzyskała przepustowość 150 m³/d.

Oczyszczalnia posiada również następujące urządzenia :

-kratę kosзовą usytuowaną na kanale przed wlotem do zbiornika uśredniającego

-zbiornik retencyjno-uśredniający o poj. $V=20,4m^3$ wykonany jako zbiornik kołowy o f 6,0 m. i huż=0,75 m.

-zbiornik spustu osadu o objętości użytkowej $V_u = 27,8 m^3$ wykonany jako 4-ro komorowy z rur "Wipro" f 2,0 m.

-przepompownia ścieków

Nie jest rozwiązana sprawa osadów, które wywożone są na poletko ociekowe oczyszczalni w Gruszkach.

Eksploatacją oczyszczalni zajmuje się Urząd Gminy w Narewce. Pozwolenie wodnoprawne na eksploatację urządzeń oczyszczających i odprowadzających ścieków z oczyszczalni do rz. Narewki, zaliczonej do II klasy czystości (decyzja Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku Nr OŚ. II6210/78/97 z dnia 11 kwietnia 1997r. ważna do

31.12.2002r.) określa dopuszczalna ilość ścieków odprowadzanych do odbiornika na $Q=150 \text{ m}^3/\text{d}$ oraz dopuszczalne stężenie zanieczyszczeń : BZTs = $30 \text{ mg O}_2/\text{l}$,ChZT- $150 \text{ mgO}_2/\text{l}$, zawiesina - 50 mg/l , azot amonowy $6 \text{ mg N}_{\text{NH}_4}/\text{l}$, azot ogólny - 30 mg N/l , fosfor ogólny - 6 mgP/l , pH-6,5 - 9,0 i temperatura 26^0 .

Oczyszczalnia nie redukuje zanieczyszczeń w ściekach do wielkości określonych w pozwoleniu wodnoprawnym. Przeprowadzone badania w dniu 19 marca 1998r. wykazały, że w ściekach oczyszczonych występują przekroczenia dopuszczalnych norm we wskaźnikach: BZTs - $60 \text{ mg O}_2/\text{l}$ (dop. 30), CHZT - $158 \text{ mg O}_2/\text{l}$ (dop. 150), zawiesiny - $70,3 \text{ mg/l}$ (dop. 50), azot amonowy - $15,3 \text{ N}_{\text{NH}_4}/\text{l}$ (dop. 6) przy ilości dopływających ścieków $52 \text{ m}^3/\text{d}$.

Urząd Gminy zlecił w październiku 1997 r. dla Biura Projektowo-Badawczego s.c. w Białymstoku wykonanie koncepcji modernizacji technologicznej istniejącej oczyszczalni ścieków w Narewce.

Wykorzystanie istniejących urządzeń oczyszczających w 1996 i 1997 r. obrazuje tabela.

Tabela 69

	Jednostka	1996	1997
1	2	3	4
Ilość dopływających ścieków do oczyszczalni w ciągu roku	m^3/r	16500	18800
Średniodobowa ilość dopływających do oczyszczalni ścieków	m^3/d	45,1	51,5
Przepustowość oczyszczalni ścieków	m^3/d	100	150
Wykorzystanie przepustowości oczyszczalni	%	45,1	34,3

Na terenie gminy znajduje się oczyszczalnia ścieków, przekazana do eksploatacji w 1992 r. dla potrzeb osiedla mieszkaniowego Nadleśnictwa "Browsk" w Gruszkach. Urządzeniami mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków są:

- 2 osadniki gnilne OGM-7 o poj. Uż. $V=49 \text{ m}^3$
- 3 komory typu "Sebifikon o przepustowości $10 \text{ m}^3/\text{d}$ każda
- 3poletka filtracyjne o wymiarach $4 \times 12 \text{ m}$.
- 3 poletka do suszenia odpadów $6 \times 12 \text{ m}$.

Przepustowość oczyszczalni wynosi $30 \text{ m}^3/\text{d}$.

Eksploatacją urządzeń zajmuje się Nadleśnictwo Browsk, które posiada pozwolenie wodnoprawne na eksploatację urządzeń i odprowadzenie ścieków oczyszczonych do rz. Narewki - decyzja Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego Nr OŚ.II.6210/6/92 z dnia 17.02.1992r. ważne do 4.II.2002 r.

Zakładowe oczyszczalnie ścieków posiadają:

- Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej w Lewkowie Starym - typu mechanicznego, osadniki gnilne z odprowadzeniem ścieków do rz. Narewki - pozwolenie wodnoprawne Nr OŚ.II.6210/45/93 z 30.07.1993r.

-CPN w Białymstoku Zakład w Narewce - mechaniczna z odprowadzeniem do ziemi - pozwolenie wodnoprawne Nr OŚ. II.6210/66/95 z dnia 30.06.1995r.

-zaplecze eksploatacyjne zb. wodnego Siemianówka w Nowej Łuce - mechaniczna, 2 czterokomorowe osadniki gnilne z odprowadzeniem ścieków do rowu, a następnie do Narwi poniżej zapory czołowej - pozwolenie wodnoprawne Nr OS II 6210/10/97 z dn. 8.01.1997 r.

10.6.3. Ogólna ocena gospodarki ściekowej.

Gospodarka ściekowa na terenie miejscowości gminnej Narewka uległa poprawie po oddaniu do eksploatacji oczyszczalni ścieków i budowie kanalizacji sanitarnej, z której korzysta ponad 50% mieszkańców wsi i zakłady użyteczności publicznej. Jednak uzyskiwane efekty oczyszczania ścieków nie są zadowalające i wymagana jest modernizacja przyjętej technologii, zwłaszcza rozwiązanie problemu gospodarki osadowej. Przepustowość oczyszczalni posiada jeszcze dużą rezerwę ok. 65%. Na pozostałym terenie gminy, za wyjątkiem miejscowości Gruszki, stan gospodarki ściekowej należy ocenić jako niezadowalający. Brak rozwiązania odprowadzenia i oczyszczenia ścieków z terenów wiejskich, które w większości są zwodociągowane, oraz z obszaru wokół zbiornika Siemianówka, stanowi barierę w rozwoju gminy.

10.7. Gospodarka odpadami stałymi.

10.7.1. Gminne składowisko odpadów stałych.

Gminne składowisko odpadów stałych oddane do eksploatacji w 1985r. znajduje się na gruntach wsi Narewka i zajmuje 1,8 ha powierzchni. Składowisko jest ogrodzone, posiada utwardzoną drogę dojazdową, nie ma jednak wykonanego uszczelnienia dna komory składowania i nie spełnia obecnie obowiązujących wymogów w zakresie ochrony środowiska.

Eksploatacją składowiska zajmuje się Urząd Gminy w Narewce. Brak jest stałego dozoru. Odpady rozplantowywane są i przykrywane ziemią w zależności od ilości ich nagromadzenia.

W budowie znajduje się nowe gminne składowisko odpadów stałych zlokalizowane na gruntach wsi Olchówka przy drodze wojewódzkiej Narewka - Olchówka.

Składowisko stanowi dwie sztucznie ukształtowane komory, które będą realizowane w dwóch etapach.

Powierzchnia zajęta pod składowiska w granicach ogrodzenia wynosi 2,36 ha. Komory składowania, uszczelnione folią PEHD, zajmują powierzchnię 0,85 ha.

W I etapie zrealizowana zostanie komora o powierzchni 0,37 ha i objętości

$$V=20\ 000\ m^3,$$

w II etapie - 0,48 ha i $V = 28\ 000\ m^3$.

Średnia wysokość nagromadzenia odpadów 6 m. Projektowany okres użytkowania - 28 lat.

Na terenie składowiska przewiduje się :

- drenaż na odciek ze studzienkami kontrolnymi
- zbiornik szczelny żelbetowy na odciek o poj., $V=10\text{ m}^3$
- boksy na odpady segregowane 4 stanowiska
- zbiornik p.poż. o poj. 50 m^3
- brodzik dezynfekcyjny - niecka betonowa o wymiarach 6,5 x 3,5 m.
- pizometry o głębokości 6 - 7 m. szt. 3
- zaplecze gospodarcze - barakowóz
- ogrodzenie z siatki wys. 2,1 m.
- pas zieleni izolacyjnej o szer. 10 - 30 m.

Zgodnie z postanowieniem PTIS w Hajnówce projektowane składowisko posiada ustanowioną strefę uciążliwości o zasięgu 300 m. W strefie przewiduje się pas zieleni izolacyjnej na terenie inwestycji o szerokości 30 m. od drogi wojewódzkiej, natomiast od pozostałych stron o szerokości 10 - 15 m.

Wokół składowiska tereny objęte strefą sanitarną są użytkowane jako rolnicze, leśne lub stanowią nieużytki i nie zmieniają dotychczasowej funkcji produkcyjnej z ograniczeniem jednak upraw warzyw, plantacji truskawek jak i pozyskiwania runa leśnego, które byłoby spożywane w stanie surowym. W strefie tej nie można lokalizować budynków mieszkalnych i działalności rekreacyjnej.

10.7.2. Wiejskie wysypiska odpadów stałych.

Na terenie gminy w 3 wsiach są wyznaczone w terenie działki z przeznaczeniem pod wysypiska wiejskie o ogólnej powierzchni 2,2 ha. Wysypiska znajdują się w: Siemianówce - powierzchnia 1,0 ha ogrodzone, Nowej Łuce - 0,7 ha ogrodzone i Podlewkowie - 0,5 ha nieogrodzone. Wywozem śmieci mieszkańcy i zakłady zajmują się we własnym zakresie. Nagromadzone odpady są plantowane i przysypywane ziemią dwa razy w roku.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego wyznaczone są tereny pod wysypiska wiejskie, które nie są zrealizowane, we wsiach: Eliaszuki, Leśna, Michnówka, Stare Lewkowo

7 sierpnia 1997 roku Rada Gminy w Narewce podjęła uchwałę Nr XXIII/161/97 w sprawie szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku w gminie.

10.7.3. Ogólna ocena gospodarki odpadami.

Gminne składowisko odpadów stałych wykonane było przed 1990 rokiem i nie uwzględniało obowiązujących obecnie wymogów ochrony środowiska. Zakończenie budowy nowego gminnego składowiska w Olchówce spełniającego w/w wymogi oraz jego prawidłowa eksploatacja rozwiąże problem unieszkodliwiania odpadów. Pozostaje do uregulowania sprawa składowania odpadów. Na terenach wiejskich wyznaczone są działki z przeznaczeniem na wysypiska tylko w 3 wsiach - 12,5% ogółu wsi. Składowanie odpadów odbywa się w sposób niekontrolowany, bez przystosowania terenu do tych potrzeb, a z braku wyznaczonych terenów w wielu miejscowościach odpady wyrzucane są w miejsca przypadkowe. Powoduje to zaśmiecanie gminy, szczególnie lasów, oraz może wywierać negatywny wpływ na środowisko w postaci skażenia gleby, wody i powietrza.

Problem składowania odpadów wymaga szybkiego i racjonalnego rozwiązania z uwzględnieniem ich selektywnej zbiórki i wykorzystania surowców wtórnych.

11. Problemy i bariery rozwoju gminy.

- 11.1. Ograniczenia w użytkowaniu zasobów ekologicznych gminy w tym podlegających ochronie prawnej dla celów gospodarczych i turystyczno-wypoczynkowych gminy, wymagające stosowania proekologicznych rozwiązań infrastruktury technicznej.
- 11.2. Ochrona wód zbiornika przed ew. skutkami transportu ładunków niebezpiecznych przez jego obszar linia kolejową wymagająca stosownych porozumień między stroną polską i białoruską oraz sprzętu i procedur ratowniczych na wypadek awarii.
- 11.3. Konieczność przeznaczenia znacznych środków finansowych na: infrastrukturalne przygotowanie terenów rekreacyjnych nad zbiornikiem Siemianówka (elektroenergetyka, wodociąg, kanalizacja) do zbycia i urządzenia ogólnodostępnych terenów rekreacyjnych wypoczynku zbiorowego.
- 11.4. Niedorozwój infrastruktury technicznej; wodno-kanalizacyjnej, usuwania i utylizacji odpadów stałych oraz potrzeba modernizacji infrastruktury energetycznej.
- 11.5. Ograniczenie walorów rekreacyjnych wód zbiornika w szczycie sezonu rekreacyjnego wskutek "zakwitów" wynikających z intensywnego rozwoju glonów i sinic - wymagające prowadzenia monitoringu i podjęcia działań likwidujących lub zmniejszających.
- 11.6. Stosunkowo niska jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej, mała jeszcze średnia powierzchnia gospodarstw, niska kultura rolnicza, ograniczająca szybki rozwój intensywnej produkcji rolniczej i likwidacji zapóźnień cywilizacyjnych rolnictwa.
- 11.7. Mała ilość obiektów zabytkowych i o walorach kulturowych zmniejszająca atrakcyjność turystyczną gminy.
- 11.8. Mały wewnętrzny potencjał kapitałowy podmiotów gospodarczych gminy, ograniczający inwestycje produkcyjne i usługowe i stwarzający konieczność pozyskiwania kapitałów zewnętrznych.
- 11.9. Niedostosowanie planu miejscowego zagospodarowania przestrzennego otoczenia zbiornika wodnego "Siemianówka" do aktualnych potrzeb i uwarunkowań zagospodarowania stwarzająca konieczność pilnego wykonania nowych opracowań planistycznych.
- 11.10. Peryferyjne położenie i stosunkowo słabe powiązanie drogowe gminy z Aglomeracją Białostocką, zmniejszające atrakcyjność lokalizacyjną gminy dla większych podmiotów gospodarczych województwa w aspekcie kooperacji produkcyjnej, zbytu i zaopatrzenia produkcji i pozyskiwania kadr kwalifikowanych.
- 11.11. Stosunkowo ograniczona atrakcyjność stałego zamieszkiwania w gminie zwłaszcza w okresach jesienno-zimowych i zimowo-wiosennych dla ludzi młodych -

ograniczająca pozyskiwanie kadr wysokokwalifikowanych z wyższym wykształceniem.

11.12. Dekoniunktura w sferze produkcji rolnej, pogłębiona zamknięciem rynku wschodniego – wynikająca stąd nadwyżka siły roboczej w sektorze rolniczym.

11.13. Recesja gospodarcza - bezrobocie w sektorze pozarolniczym.

11.14. Negatywne trendy demograficzne (starzenie się ludności), powszechne wyludnienie wsi, migracja ludności poza obszar gminy.

11.15. Pauperyzacja ludności i zanik związanej z tym przedsiębiorczości.

12. Szanse rozwoju gminy.

12.1. Kompleks leśny Puszczy Białowieskiej umożliwiający rozwój:

- przemysłu drzewnego tj. pozyskiwania surowca drzewnego i jego przetwórstwa pierwotnego i wtórnego,
- pozyskiwania i przetwórstwa runa leśnego (grzybów, jagód, roślin leczniczych itp.)
- służb leśnych zajmujących się administracją i racjonalną gospodarką zasobami leśnymi skarbu państwa,
- turystyki krajoznawczej - pieszej, rowerowej i z odpowiednimi ograniczeniami samochodowej i mieszanej,
- myśliwstwa krajowego i dewizowego,
- wypoczynku pobytowego w tym letniskowego na obrzeżach,
- usług związanych z potrzebami turystyki i wypoczynku.

12.2. Doliny rzek Narwi i Narewki oraz zbiornik wodny "Siemianówka" z otoczeniem - umożliwiające rozwój:

- wypoczynku masowego sobotnio-niedzielnego i świątecznego nad zbiornikiem,
- wypoczynku pobytowego w tym letniskowego j.w.
- sportów wodnych letnich i zimowych; żeglarstwo, windsurfing (narty wodne), kajakarstwo, wioślarstwo, bojery,
- turystyki wędrowniczej rowerowej i pieszej oraz zmotoryzowanej,
- obserwacji faunistyczno-florystycznych (gł. ornitologicznych)
- wędkarstwa amatorskiego i wyczynowego,
- gospodarki rybackiej sprzężonej z potrzebami rekreacji i sportu,
- urzędzeń obsługi wypoczynku, turystyki i sportu,
- rolnictwa ekologicznego na potrzeby turystyki i wypoczynku,
- rzemiosła usługowego i produkcyjnego branż budowlanych.

12.3. Zasoby surowców mineralnych - głównie ilów w rejonie w. Lewkowo umożliwiające kontynuację i rozwój produkcji ceramicznych materiałów budowlanych na bazie istn. zakładu.

12.4. Linia kolejowa Siedlce - Czeremcha (Brześć) - Hajnówka - Wołkowysk w Republice Białoruskiej ze stacjami towarowo-osobowymi w Siemianówce i Plancie, umożliwiająca rozwój polsko-białoruskiego transportu kolejowego (z zachowaniem wymogów bezpieczeństwa ekologicznego w obszarze zbiornika) i jego obsługi (przeładunki).

12.5. Stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna, zwłaszcza wodno-kanalizacyjna i elektroenergetyczna oraz społeczna we wsi Narewka, umożliwiająca dalszy rozwój urządzeń: obsługi ludności, mieszkalnictwa i sfery gospodarczej w siedzibie gminy.

12.6. Nie w pełni wykorzystany majątek produkcyjny i infrastruktury społecznej oraz tereny budowlane produkcyjno-usługowe w sąsiedztwie stacji kolejowej w Plancie, stwarzające możliwości racjonalniejszego ich wykorzystania i zwiększenia zatrudnienia.

12.7. Znaczne zasoby gruntów komunalnych nad zbiornikiem "Siemianówka" umożliwiające przygotowanie terenów rekreacyjnych w tym budownictwa letniskowego i urządzeń obsługi, a poprzez ich zbycie wzbogacenie budżetu gminy i rozwój budownictwa rekreacyjnego, stwarzający nowe miejsca pracy.

12.8. Spore ilości gruntów marginalnych dla produkcji rolniczej stwarzające możliwość i potrzebę zalesień z udziałem środków finansowych państwa oraz dodatkowych źródeł dochodu dla ludności z pracy przy ich dokonywaniu.

12.9. Znaczny udział użytków zielonych w terenach rolniczych gminy umożliwiający rozwój hodowli bydła mlecznego i rzeźnego.

12.10. Perspektywy rozwoju gminy Narewka w kontekście obecnego członkostwa Polski w strukturach Unii Europejskiej.

1. Zmiany w zagospodarowaniu przestrzeni gminy są procesem ciągłym, o zróżnicowanej dynamice i złożonych uwarunkowaniach.

Dla skutecznego zdefiniowania szans rozwoju gminy Narewka, jako podmiotu funkcjonującego w obszarze prawnym, społeczno-politycznym i ekonomicznym Unii Europejskiej niezbędne jest rozróżnienie najważniejszych grup czynników pozostających w bezpośrednim związku ze zmianami zachodzącymi w przestrzeni gminy.

Do czynników tych należą:

- a) mające charakter ponadlokalny lub ponadregionalny, będące wynikiem procesów zachodzących w sferze politycznej, społecznej, ekonomicznej, gospodarczej a także obowiązującego systemu prawnego na poziomie województwa i kraju,
- b) będące pochodną uwarunkowań wewnętrznych: środowiska przyrodniczego, kulturowego, potencjału ludnościowego, zastanego poziomu rozwoju: mieszkalnictwa, usług, rzemiosła, przemysłu, rolnictwa, infrastruktury społecznej i technicznej oraz komunikacji, zastanego stanu prawnego (obowiązujące plany zagospodarowania przestrzennego)
- c) wynikające bezpośrednio z polityki przestrzennej przyjętej i realizowanej w omawianym okresie przez Wójta Gminy, przejawiającej się w konkretnych działaniach bądź zaniechaniach (rozwiązania planistyczne, postępowania lokalizacyjne, realizacja inwestycji)

2. Z dniem 1.05.2004 r. Rzeczpospolita Polska stała się pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej, w wyniku czego wschodnia granica gminy Narewka, stanowiąca jednocześnie granicę państwową, uzyskała status zewnętrznej granicy UE.

3. Istotne znaczenie dla wschodniego wymiaru polityki zagranicznej Unii Europejskiej posiadają kontakty gospodarcze i polityczne z Białorusią, która od maja 2004 r. graniczy z UE.

Stanowisko państw członkowskich wobec Białorusi zawarte zostało w, sformułowanej w 1999 r., specjalnej strategii, która oparta jest na zasadzie „step by step approach” i zakłada stopniową demokratyzację tego kraju.

Podkreśla się, że proces demokratyzacji musi być oparty na nieizolowaniu Białorusi oraz stworzeniu podstaw do współpracy na szczeblu europejskim, międzyrządowym i transgranicznym.

Pomimo, deklarowanej przez Białoruś jako priorytetowej, polityki zacieśniania związków polityczno-gospodarczych z Federacją Rosyjską, szansę na współpracę międzyregionalną i transgraniczną z krajami UE stwarzają sformułowane w 2000 r. założenia polityki zagranicznej Białorusi, zakładające m.in. wzmocnienie współpracy dobrosąsiedzkiej z państwami graniczącymi z Białorusią oraz odnowienie i rozwój współpracy z UE i innymi instytucjami europejskimi.

4. Kluczowe dla wschodniego kierunku aktywności UE, a tym samym dla Polski, są relacje polityczne i gospodarcze z Federacją Rosyjską. Wspólna strategia UE dotycząca Rosji, określona w 1999 r. w Kolonii, zakłada integrację Rosji z gospodarczym i społecznym obszarem europejskim jako jedno z podstawowych zadań we współpracy z Rosją.

Rosyjskim odpowiednikiem tego dokumentu jest strategia rozwoju stosunków między Federacją Rosyjską i UE na lata 2000-10 wyrażająca wolę współpracy z UE, współpracy głównie gospodarczej: w sferze handlu i inwestycji, finansów, nauki i technologii, współpracy przygranicznej. W chwili obecnej Unia Europejska jest największym partnerem Rosji – udział UE w handlu z Federacją Rosyjską wynosi 25% (głównie eksport surowców energetycznych – gazu i ropy naftowej).

5. Wschodnią granicę UE charakteryzują bardzo silne związki społeczne, kulturowe etniczne i historyczne lokalnej ludności. Stanowi to bardzo istotny punkt wyjścia do rozwoju współpracy międzyregionalnej, w tym współpracy transgranicznej, będącej ważnym elementem europejskiej polityki spójności.
6. Rozwój współpracy transgranicznej na wschodnich granicach UE w najbliższych latach będzie miał istotne znaczenie dla kształtu nowych instrumentów pomocowych, tzw. Instrumentów Sąsiedztwa, które od 2007 r. będą stanowić integralną część unijnej polityki wobec państw sąsiadujących z UE, lecz pozbawionych na razie perspektywy członkostwa.
7. Warunki współpracy na wschodzie UE są znacząco utrudnione z uwagi m. in. na „zamknięty” charakter granic, różnice w kontekście historycznym i społecznym i politycznym, w rozwoju gospodarczym, w skali pomocy organizacyjnej i finansowej UE (w ramach programów Interreg i TACIS).
8. Aktualnie podstawowym dokumentem określającym główne cele i zasady wspierania współpracy transgranicznej Polski i Białorusi jest „Program Sąsiedztwa Polska-Ukraina-Białoruś Interreg IIIA /TACIS CBC 2004-2006”. Program ten stanowi podstawę do ubiegania się o fundusze Interreg IIIA i TACIS.

9. Program Sąsiedztwa marginalnie, niestety, traktuje problematykę współpracy gospodarczej na pograniczu. Istotnym mankamentem dokumentu jest zbyt ogólnikowy opis sytuacji gospodarczej i społecznej regionu wsparcia, w tym możliwości kooperacyjnych małego i średniego biznesu oraz mocnych i słabych stron lokalnego przemysłu w ujęciu sektorowym i branżowym.
10. Generalnie, Program Sąsiedztwa, formalnie zgodny z procedurami i zaleceniami Komisji Europejskiej, nie odzwierciedla jednak rzeczywistych potrzeb gospodarczych regionu.
11. Mimo to, strona polska, wykorzystując fundusze pomocowe UE, ma szansę przejąć na granicy wschodniej rolę animatora, inicjatora i lidera w kreowaniu współpracy transgranicznej (rolę taką w okresie przedakcesyjnym spełniały wobec zachodnich regionów Polski władze przygranicznych landów niemieckich).
12. W kontekście powyższych uwarunkowań, z uwagi na rangę granicy z Białorusią a pośrednio także z Federacją Rosyjską oraz tranzytowe położenie obszaru gminy Narewka (w relacjach Polska –Wschód i UE – Wschód), kluczową rolę w gospodarczej aktywizacji gminy powinien odgrywać transport, w tym głównie kolejowy, na bazie linii kolejowej Siedlce - Czeremcha (Brześć) - Hajnówka - Wołkowysk (w Republice Białoruskiej) ze stacjami towarowo-osobowymi i bocznicami zlokalizowanymi w obrębie gminy, wyposażonymi w tzw. „szerokie tory” połączone bezpośrednio z torami kolejowymi Białorusi i Rosji.
13. Wynikające stąd pozytywne dla gminy skutki gospodarcze, pozostające obecnie głównie w kategorii prognozowanych szans, możliwe do zdefiniowania na etapie sporządzania obecnej nowelizacji „Studium...” to m. in.:
  - przewidywany rozwój wszystkich elementów struktury osadniczej gminy (istniejących i projektowanych) pozostających w obszarze oddziaływania w/w linii kolejowej i bocznic,
  - intensywny rozwój obszarów (w tym rozwój usług) związanych z ruchem transgranicznym;
  - wzrost zainteresowania i aktywności inwestorów z innych obszarów województwa oraz kraju a także inwestorów zagranicznych,
  - rozwój nowych form aktywności społecznej i przedsiębiorczości podmiotów lokalnych;
  - towarzyszący w/w procesom rozwojowym wzrost zainteresowania walorami przyrodniczo – turystycznymi gminy (w tym obszarami chronionymi: m.in. Natura 2000);
  - zatrzymanie procesu odpływu mieszkańców poza granice gminy - związane z możliwościami ekonomicznymi i poprawą jakości przestrzeni, wzrost tożsamości z gminą,
  - wzrost wartości gruntów i wzmożony obrót nieruchomościami,
14. Opisane skutki gospodarcze to jednak nie tylko szanse ale także zagrożenia, do których należy zaliczyć m. in.:
  - niekontrolowane rozłożenie usług i handlu i innych przejawów aktywności gospodarczej oraz zagrożenie dla terenów cennych przyrodniczo,

- dalsze wyludnianie się małych miejscowości i migracje do obszarów aktywności gospodarczej,
- niekontrolowany, spekulacyjny obrót nieruchomościami,
- zaburzenia w idei zrównoważonego rozwoju gminy.

III. CELE I KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

1. Cele rozwoju gminy.

1.1. Misja strategiczna rozwoju gminy Narewka to: poprawa poziomu i warunków cywilizacyjnych życia mieszkańców, racjonalne wykorzystanie regionalnych i ponadregionalnych uwarunkowań lokalizacji gminy, walorów przyrodniczych, rekreacyjnych i gospodarczych środowiska, istniejącego potencjału infrastrukturalnego, majątku trwałego, wspieranie nowej przedsiębiorczości i współpracy z sąsiednimi gminami, administracją rządową i samorządową województwa oraz strukturami ponadregionalnymi, w tym aktywny udział we współpracy transgranicznej.

Misja ta powinna być: nastawiona na nowe wyzwania ekonomiczne i społeczno-gospodarcze, realizowana z uwzględnieniem nowych uwarunkowań zewnętrznych (powstałych po 1 maja 2004 r. - szczegółowo scharakteryzowanych w pkt 12.10 „Kierunków”) tj. z wykorzystaniem potencjalnych szans rozwojowych wynikających z przynależności Polski do struktur Unii Europejskiej i z położenia gminy przy wschodniej granicy UE.

1.1.1. Powyższe strategiczne cele polityki przestrzennej, uwzględniające nowe uwarunkowania zewnętrzne, dla ich skutecznej realizacji, wymagać będą od samorządu gminnego:

- odejścia od modelu biernego (pasywnego) sposobu realizacji przyjętej polityki przestrzennej (t.j. gminy jako organu administracji realizującej przyjęte w studium kierunki polityki przestrzennej głównie w przypadku zainteresowania inwestorskiego poprzez doraźnie wydawane decyzje administracyjne i incydentalnie sporządzane m.p.z.p);
- przyjęcia roli podmiotu aktywnego, czynnego uczestnika procesu zagospodarowywania przestrzeni gminy, którego jednym z kluczowych zadań jest tworzenie szans dla wszelkiej aktywności gospodarczej, zarówno podmiotów lokalnych jak i zewnętrznych (już funkcjonujących i potencjalnych) poprzez prowadzenie aktywnej „ofertowej” polityki przestrzennej, ukierunkowanej na współpracę transgraniczną i regionalną, obsługę tranzytu osobowego i towarowego (krajowego i międzynarodowego),
- stworzenia nowej, dostosowanej do w/w uwarunkowań polityki podatkowej - oferującej inwestorom katalog zwolnień i ulg podatkowych, oraz innych instrumentów prawno-ekonomicznych zachęcających do inwestowania na terenie gminy.

1.1.2. Zadanie to polegać powinno m.in. na tworzeniu gminnych zasobów terenów budowlanych – jako nowych, gotowych ofert inwestycyjnych, skierowanych do potencjalnych uczestników procesu zagospodarowania przestrzeni gminy: administracji rządowej i samorządu województwa, przedsiębiorstw państwowych, prywatnych – krajowych i

zagranicznych (o charakterze produkcyjnym lub usługowym), developerów, inwestorów kapitałowych, podmiotów prowadzących międzynarodową, międzyregionalną i ponadregionalną wymianę gospodarczą, a także drobnych prywatnych inwestorów w zakresie handlu, usług, rzemiosła, budownictwa mieszkaniowego i hotelowo-pensjonatowego, gastronomii.

1.1.3. Pobudzenie aktywności w/w podmiotów (poprzez prowadzenie przez gminę „aktywnej” polityki przestrzennej) pozwoliłoby na znaczące obniżenie „kosztów własnych” (t.j. obniżenie zaangażowania finansowego gminy przy realizacji najważniejszych inwestycji gminnych) oraz skuteczniejszą realizację wyznaczonych celów rozwoju.

1.1.4. „Ofertowa” strategia rozwoju przestrzennego gminy, wyrażona w studium gminy i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego stanowić będzie:

- dla potencjalnych inwestorów - nie tylko czytelne, jasne zobrazowanie tej strategii ale także zobowiązanie gminy do jej realizacji (zobowiązanie będące wyróżnikiem „gminy przyjaznej inwestorom”);
- dla wszystkich podmiotów zaangażowanych w rozwój gminy – niezbędny instrument do uzyskania środków pomocowych UE a także kredytów inwestycyjnych.

1.2. Nowa filozofia rozwoju gminy, choć w znaczący sposób oparta na elementach przesądzonych, (włączenie Polski w struktury UE) za podstawę przyjętych kierunków rozwoju przyjmuje także uwarunkowania prognozowane, trudne jednak obecnie do jednoznacznego precyzyjnego określenia, takie jak: perspektywy i obszary dalszej współpracy Rosja – UE, Białoruś – UE itp.

Utrudnia to „jednorazowe” zbudowane studium jako stabilnego programu lokalnego rozwoju przestrzennego, szczegółowo definiującego przyszłą politykę przestrzenną gminy przy założeniu, iż studium gminy jest dokumentem strategicznym sporządzanym na perspektywę 10-15 lat.

Wynika stąd konieczność ciągłego, wzmożonego monitoringu, ukierunkowanego na:

- dokonujące się zmiany w zagospodarowaniu (stopień realizacji ustaleń studium i m.p.z.p., zakres i przyczyny ewentualnej dezaktualizacji celów rozwoju przyjętych w studium),
- stopień zgodności realizowanej polityki przestrzennej gminy z ustaleniami koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju z ustaleniami strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa;
- uwarunkowania realizacji polityki przestrzennej (np. dostępność środków na inwestycje, stopień i obszary zainteresowania i aktywności inwestorów);
- uwarunkowania współpracy ponadlokalnej (postępy współpracy regionalnej i ponadregionalnej);
- zmiany w otoczeniu prawnym przestrzeni gminy (w tym: przepisy wewnętrzne UE).

Uzyskane w wyniku prowadzonego monitoringu dane dot. postępów w realizacji strategii rozwoju gminy, w tym realizacji polityki przestrzennej, powinny stanowić podstawę do ewentualnej korekty poszczególnych elementów tej polityki, sformułowanej w niniejszym studium.

1.2. Cele operacyjne rozwoju wynikające z misji strategicznej.

Rozwinięciem strategicznej misji rozwojowej gminy będzie tworzenie warunków do realizacji następujących grup celów operacyjnych:

1.2.1. w zakresie ochrony, kształtowania i wykorzystania środowiska:

- a) ochrony funkcjonowania i zachowania ciągłości przestrzennej systemu środowiska przyrodniczego - gł. dolin rzek i kompleksów leśnych,
- b) wzbogacanie i racjonalnego wykorzystywania walorów systemu środowiska przyrodniczego dla rozwoju rekreacji i rolnictwa, zwłaszcza zbiornika Siemianówka i Puszczy Białowieskiej,
- c) utrzymanie i racjonalnego wykorzystania dla potrzeb turystyczno-krajobrazowych i usługowych obiektów środowiska kulturowego w tym zabytkowych i jego wzbogacanie,
- d) zapewnienie co najmniej normatywnych warunków sanitarnych zamieszkiwania ludności gminy w zakresie: jakości powietrza atmosferycznego, poziomu hałasu i wibracji oraz elektroenergetycznego promieniowania niejonizującego.

1.2.2. w zakresie poprawy warunków życia ludności :

- a) utrzymanie i podnoszenia standardu technicznego i cywilizacyjnego zabudowy mieszkaniowej i usługowej oraz uzupełnień na terenach plombowych w zabudowie zwartej,
- b) racjonalne zagospodarowanie obiektów mieszkaniowych i usługowych oraz ich terenów - zwłaszcza komunalnych i skarbu państwa zagrożonych degradacją techniczną, a wymagających zmian własnościowych i użytkowych, zwłaszcza na cele rekreacji i turystyki,
- c) rozwój mieszkalnictwa i urządzeń usługowych dla ludności na nowych terenach zwłaszcza komunalnych o atrakcyjnych walorach dla tych funkcji (np. w. Narewka, Siemianówka, obrzeża zbiornika Siemianówka).

1.2.3. w zakresie rozwoju ekonomicznego gminy:

- a) efektywne wykorzystanie niezagospodarowanego lub użytkowanego nieracjonalnie majątku produkcyjnego (zwłaszcza komunalnego i skarbu państwa) zasobów surowców lokalnych, zasobów siły roboczej i tradycji produkcyjnych,
- b) rozwój funkcji produkcyjnych nierolniczych na atrakcyjnych dla tego celu terenach gł. komunalnych i skarbu państwa (np. we wsiach: Narewka, Planta, Siemianówka, Lewkowo Nowe...),
- c) wykorzystanie w szczególności gruntów komunalnych i skarbu państwa do przygotowania infrastrukturalnego terenów rekreacyjnych (w tym budownictwa letniskowego, urządzeń obsługi turystyki i wypoczynku) oraz ich zbycia i zagospodarowania,
- d) poprawa struktury obszarowej gospodarstw rolnych i rozwoju sektora otoczenia rolnictwa oraz racjonalne zagospodarowanie dużych ilości gruntów rolnych skarbu państwa i komunalnych,
- e) rozwój rolnictwa w tym ekologicznego na potrzeby rekreacji, przetwórstwa rolno-spożywczego i ewentualnie eksportu oraz pozyskiwania przetwórstwa płodów leśnych.

1.2.4. w zakresie rozwoju komunikacji:

- a) funkcjonowanie w odpowiednim standardzie prędkości i swobody, ruchu tranzytowego i docelowego w tym zwłaszcza w szczycie sezonu turystycznego w rejonie zbiornika na drodze wojewódzkiej nr 687,
- b) bezpieczne międzynarodowy transport kolejowy towarowy przez obszar zbiornika i Puszcę Białowieską i wykorzystania urządzeń przeładunkowych,
- c) sprawne zewnętrzne i wewnętrzne powiązania transportowe sieci osadniczej gminy z obszarem województwa i gmin sąsiadujących - ciągami dróg wojewódzkich nr 685, 686 i 687 oraz częścią dróg powiatowych o numerach: 681, 682, 690, 691 i 693,
- d) zaspokojenie wewnętrznych potrzeb transportowych podmiotów społecznych, gospodarczych i mieszkańców gminy w preferowanym przez nich standardzie -gł. systemem dróg powiatowych i gminnych oraz komunikacją zbiorową,
- e) minimalizowanie kolizji między ruchami komunikacyjnymi, a zabudową i środowiskiem przyrodniczym oraz między różnymi rodzajami komunikacji,
- f) podnoszenie standardu wyposażenia zwłaszcza dróg wojewódzkich w urządzenia obsługi komunikacji i turystyki motorowej,
- g) wprowadzenie ruchu rowerowego jako alternatywy dla samochodowego w obszarach ochrony ekologicznej i rekreacji,
- h) rozwój szlaków turystyki pieszej wędrowskiej i urządzeń jej obsługi.

1.2.5. w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej:

- a) zaspokojenie zapotrzebowania podmiotów gospodarczych, społecznych i mieszkańców na dostawę w preferowanym przez nich standardzie ilościowym i jakościowym: wody, energii elektrycznej, usług telekomunikacyjnych i gazu,
- b) ochrona wody, powietrza i gleby środowiska przyrodniczego i zamieszkiwania przed zanieczyszczeniem: ściekami sanitarnymi, odpadami energetycznymi i zanieczyszczeniami stałymi,
- c) sprawne i niezawodne funkcjonowanie systemów infrastruktury technicznej zapewniające zaspokajanie potrzeb w sposób ciągły i efektywny ekonomicznie,
- d) zmniejszenie uciążliwości kolizji między sieciami i urządzeniami infrastruktury technicznej a siecią osadniczą i elementami systemu przyrodniczego gminy.

2. Kierunki, zadania i instrumenty zagospodarowania przestrzennego gminy.

2.1. Kierunki ochrony i wzbogacania walorów środowiska przyrodniczego

Zakłada się zachowanie podstawowych elementów systemu przyrodniczego gminy - ochronę i wzbogacanie walorów ekologicznych i wartości użytkowych oraz ich racjonalne wykorzystanie w rozwoju gminy przy zapewnieniu sprawnego funkcjonowania całego systemu przyrodniczego w powiązaniu z systemem wojewódzkim i krajowym.

2.1.1. Sieć dolin rzecznych

2.1.1.1. Sieć dolin rzecznych tworzą:

- a) doliny rzek: Narwi (wraz ze zbiornikiem wodnym Siemianówka) i Narewki - elementy wieloprzestrzenne stanowiące ciągi powiązań przyrodniczych o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym oraz funkcjach: ekologicznej, bioklimatycznej, rekreacyjnej, gospodarczej, krajobrazowej, a także obszaru źródłowego komunalnych ujęć wody m. Warszawy i ujęć lokalnych obszaru gminy,

- b) doliny pozostałych rzek: Miruszki, Czarnuchy, Szerokiej (dopływy Narwi), Przedzielnej, Lutownicy, Jelonki, Okulinki, Jabłonówki, Waliczówki, Hwoźnej, Braszczy, Bobrówki i innych, mniejszych cieków wodnych oraz obniżen terenowych - elementy drobnoprzestrzenne, stanowiące ciągi przyrodnicze o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznych krajobrazowych i gospodarczych.

2.1.1.2. Podstawowe kierunki zagospodarowania tych obszarów to:

- a) zachowanie funkcji i walorów środowiska ekologicznego,
b) ochrona przed zainwestowaniem i degradacją sanitarną.

2.1.1.3. Realizacja w/w kierunków wymagać będzie uwzględniania w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania w szczególności:

- a) utrzymania dotychczasowego sposobu użytkowania jako ciągów naturalnej zieleni łąkowo - pastwiskowej z lokalnymi skupiskami wysokiej zieleni łąkowej wraz z możliwością realizacji w ich obrębie zbiorników małej retencji wodnej. Wg programu małej retencji wodnej na terenie gminy przewiduje się modernizację i budowę trzech zbiorników, a mianowicie:
- Stare Lewkowo (75/O/N/641) o pow. 5,0 ha i objętości retencyjnej 75 tys. m³,
  - Narewka (76/Z/N/641) na rzece Narewka o pow. 1,3 ha i objętości rekreacyjnej 11,7 tys. m³,
  - Lewkowo Stare (77/C/N/641) na rzece Narewka.
- b) zakazu wykonywania prac ziemnych naruszających w sposób istotny rzeźbę terenu i układ stosunków wodnych,
- c) zakazów:
- odprowadzania ścieków sanitarnych (nieoczyszczonych i oczyszczonych) w ilości, która nie pozwala na utrzymanie odpowiedniej (planowanej) klasy czystości wód poszczególnych odbiorników,
  - realizacji obiektów kubaturowych oraz zbiorników i rurociągów do magazynowania i transportu olejów i smarów,
  - zakładania i budowy stacji paliw,
  - lokalizacji wysypisk odpadów stałych i płynnych,
  - lokalizacji i realizacji wszelkiej zabudowy za wyjątkiem obiektów hydrotechnicznych, w granicach zasięgu fali powodziowej i zatopień katastrofalnych zbiornika wodnego Siemianówka.

2.1.2. Lasy

2.1.2.1. Kompleksy leśne obejmują:

- a) lasy państwowe północnej części Puszczy Białowieskiej, będące częścią jednolitego obszaru funkcjonalnego Puszcza Białowieska - wielkoprzestrzenny element systemu przyrodniczego o znaczeniu europejskim i funkcjach: ekologicznej, bioklimatycznej, krajobrazowej, dydaktyczno - naukowej, turystycznej i gospodarczej,
- b) pozostałe kompleksy leśne i lasy występujące w znacznym rozdrobnieniu na obszarze pozostałej części gminy - drobnoprzestrzenne elementy systemu przyrodniczego gminy o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznych, gospodarczych, krajobrazowych i rekreacyjnych głównie w pobliżu zbiornika wodnego Siemianówka. Lasy te w powiązaniu

z ciągami ekologicznymi ekosystemu dolin rzecznych zachowują układ ciągłości przestrzennej systemu przyrodniczego.

2.1.2.2. Podstawowe kierunki zagospodarowania obszarów leśnych to:

- a) ochrona walorów przyrodniczych i użytkowych, a w tym ochrona i zagospodarowanie leśne Puszczy Białowieskiej jako wzorcowego Leśnego Kompleksu Promocyjnego (L.K.P.)
- b) utrzymanie ciągłości przestrzennej funkcjonowania w ramach systemu ekologicznego gminy, województwa i kraju z jednoczesnym udostępnieniem dla działalności naukowo - badawczej i dydaktycznej oraz dla potrzeb turystyczno - rekreacyjnych i gospodarczych.

2.1.2.3. Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- a) zachowania lasów jako elementów krajobrazu naturalnego,
- b) prowadzenia gospodarki leśnej zgodnie z ustaleniami planów urządzenia lasów, uwzględniających zasadę powszechnej ochrony, trwałości utrzymania ciągłości użytkowania oraz dostosowania do ustalonych w planie funkcji i form użytkowania niezależnie od struktury własnościowej lasów (państwowe, prywatne),
- c) wprowadzenia do praktyki w Kompleksie Promocyjnym Puszczy Białowieskiej zasad sterowania gospodarką leśną w warunkach pełnego rozpoznania wymogów ochrony przyrody w zwartej przyrodniczo przestrzeni leśnej, stanowiącej ważne ogniwo systemu ekologicznego kraju i Europy,
- d) uwzględniania w planach urządzania lasu jak i w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego zasad postępowania ochronnego i hodowlanego w lasach Puszczy Białowieskiej, określonych w załączniku do decyzji Nr 23 Ministra O.Ś. Z N i L z dnia 8 listopada 1994r.
- e) wprowadzenia do praktyki we Wzorcowym Kompleksie leśnym, którym objęta jest Puszcza Białowieska przede wszystkim zasady trwałego i zrównoważonego rozwoju lasów i leśnictwa oraz ochrony bioróżnorodności z jednoczesnym udostępnianiem dla działalności naukowo - badawczej i dydaktycznej oraz dla turystyki wędrownej i poznawczej,
- f) stosowania zasady lokalizowania bazy turystyczno - wypoczynkowej (ośrodki wypoczynkowe, hotele itp.) na obrzeżach Puszczy poza obszarami leśnymi,
- g) ochrony i zachowania obiektów i obszarów o szczególnych formach ochrony występujących na obszarze gminy t.j. części Białowieskiego Parku Narodowego, rezerwatów przyrody, obszarów chronionego krajobrazu, pomników przyrody, użytków ekologicznych i innych,
- h) prowadzenia gospodarki na w/w terenach podlegających ochronie prawnej zgodnie z zasadami określonymi w aktach prawnych powołujących poszczególne obiekty i obszary,
- i) w części obszaru BPN położonego w granicach administracyjnych gminy Narewka (obszaru Nadleśnictwa Browsk włączone do BPN w 1996r.) poza ochroną ścisłą i częściową ekosystemów, zmierzającą do przywrócenia naturalnej struktury i składu drzewostanu, respektowania porozumienia zawartego przez Ministra OŚZN i L m.in. z samorządem gminy Narewka oraz zapisu § 4 ust. 1, pkt. 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 lipca 1996r. w sprawie Białowieskiego Parku Narodowego, dotyczącego dostępności części tego terenu (Parku) dla ruchu pojazdów samochodowych, a także do zbioru jagód i grzybów,
- j) udostępniania w/w obiektów dla badań naukowych oraz celów turystycznych i edukacyjnych m.in. poprzez wyznaczenie szlaków pieszych i rowerowych wraz z

odpowiednimi urządzeniami (wiaty, tablice, wieże widokowe) w powiązaniu z osadami: Zamosze, Masiewo i Głuszec,

- k) wyznaczenia ewent. szlaku pieszego i rowerowego z Masiewa do ur. Kosego Mostu i połączenia ze szlakiem żółtym wiodącym do uroczyska Stara Białowieża, nasypem wąskotorowej kolejki i dalej aż do Janowa i Narewki lub w krótszym wariantcie wokół rezerwatu "Głuszec" ,
- l) wyznaczenia miejsca ogniskowego w okolicy t.zw. hotelu "Głuszec" oraz wyznaczenie i urządzenie pola namiotowego we wsi Masiewo,
- m) udostępnienia i częściowego przystosowania kompleksów leśnych położonych wzdłuż zbiornika wodnego Siemianówka (od wsi Siemianówka do wsi Słobódka w pasie o średniej szerokości ca 1,5 km) dla potrzeb rekreacyjno - wypoczynkowych,
- n) wykonania sukcesywnej rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych o kierunku leśnym,
- o) powiększania powierzchni i zasobów leśnych poprzez zalesianie gruntów marginalnych wynikających z ustalonych w planie zagospodarowania przestrzennego gminy granicy gruntów polno - leśnych,
- p) wprowadzenia do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zakazów i ograniczeń dotyczących głównie:
  - zmniejszenia powierzchni leśnej na cele nieleśne,
  - zabudowy z wyjątkiem urządzeń integralnie związanych z ich funkcją,
  - realizacji przebiegu urządzeń liniowych (linii elektroenergetycznych, gazociągów, ropociągów, kolektorów sanitarnych, linii telekomunikacyjnych, dróg itp.) wymagających znacznej przecinki drzew,
  - wykonywania melioracji trwale naruszających układ stosunków wodnych w dolinach rzecznych na obszarach leśnych i prac ziemnych naruszających w istotny sposób rzeźbę terenu,
  - lokalizacji składowisk odpadów przemysłowych i komunalnych.

2.1.3. Zieleni urządzona

2.1.3.1. Parki, skwery, zieleni uliczna, ogrodów przydomowych, przykościelna, cmentarna, parki podworskie itp. - elementy uzupełniające system przyrodniczy gminy o znaczeniu lokalnym - funkcjonujące głównie w miejscowości gminnej Narewka i innych większych jednostkach osadniczych gminy.

2.1.3.2. Podstawowy kierunek zagospodarowania zieleni urządzonej to ochrona jej powierzchni i form zagospodarowania przed likwidacją, z wyjątkiem szczególnych przypadków realizacji bardzo ważnych elementów komunikacyjnych lub infrastrukturalnych.

2.1.3.3. Realizacja ochrony zieleni urządzonej wymagać będzie w szczególności:

- a) zakazu przeznaczania tych terenów na inne cele w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów,
- b) doboru odpowiednich do warunków siedliskowych i układów przestrzennych gatunków zieleni,
- c) zakazu przeznaczania terenów rezerwowanych pod zieleni w zabudowie mieszkaniowej głównie Narewki, a dotychczas nie urządzonych bez uprzednich analiz i ekspertyz ekologicznych,
- d) zachowania funkcji zieleni cmentarnej i parków podworskich łącznie z ich układem przestrzennym, fizjograficznym i przyrodniczym,

- e) przestrzegania wymogów konserwatorskich w użytkowaniu i zagospodarowywaniu obiektów stanowiących przedmiot ochrony konserwatorskiej.

2.1.4. Obiekty i obszary prawnie chronione

2.1.4.1. Na obszarze gminy obszarami i obiektami prawnie chronionymi są:

- a) część obszaru Białowieskiego Parku Narodowego wraz z otuliną, określona w punkcie 1.9.1. "uwarunkowań",
- b) rezerwaty przyrody - 6 istniejących i 4 projektowane, określone w punkcie 1.9.2. "uwarunkowań",
- c) obszar chronionego krajobrazu "Dolina Narwi",
- d) obszar chronionego krajobrazu "Puszcza Białowieska, określony w punkcie 1.9.3. "uwarunkowań",
- e) pomniki przyrody - 16 pojedynczych drzew i jedna grupa 7 drzew oraz 4 głązy narzutowe, określone w punkcie 1.9.4. "uwarunkowań",
- f) użytki ekologiczne - obejmujące 4 obszary ekosystemu bagiennego, określone w punkcie 1.9.5. "uwarunkowań",
- g) obszary stanowiące - glebowe powierzchnie wzorcowe, drzewostany nasienne, ostoję głuszcza i lasy masowego wypoczynku bezpośrednio powiązane z rekreacją wodną zbiornika Siemianówka, określone w punkcie 1.9.6 "uwarunkowań".

Obszary i obiekty o wyżej określonych formach ochrony zostały również pokazane graficznie na mapie uwarunkowań i kierunków zagospodarowania w skalach 1:25 000 niniejszego Studium.

2.1.4.2. Podstawowy kierunek zagospodarowania w/w obiektów i obszarów to:

- a) zachowanie z jednoczesnym dopuszczeniem możliwości kształtowania zarówno pod względem jakościowym jak i przestrzennym,
- b) zapewnienie funkcjonowania i ciągłości układów ekologicznych.

2.1.4.3. Realizacja kierunku zagospodarowania wymagać będzie:

- a) wykonania planów lub studiów tych obszarów i wdrażanie ich do ustaleń lub zasad zagospodarowania określonych w powołujących je aktach prawnych, a następnie do decyzji administracyjnych o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,
- b) ewentualnego podniesienia stopnia ochronności Puszczy Białowieskiej (w tym i części położonej na terenie gminy Narewka),
- c) tworzenia nowych rezerwatów przyrody, pomników przyrody oraz innych form ochrony przewidzianych ustawą o ochronie przyrody z obowiązkiem wprowadzania ich do planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego.

2.2. Kierunki ochrony sanitarnej środowiska

2.2.1. Kierunki i zadania w zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych.

2.2.1.1. Kierunki ochrony wód powierzchniowych i podziemnych to:

- a) uzyskanie i utrzymanie odpowiednich klas czystości wód powierzchniowych:

- rz. Narwi - I klasa czystości,
  - rz. Narewki - II klasa czystości,
  - pozostałych wymienionych w pkt. 2.1.1.1. niniejszego tekstu (sieć dolin rzecznych) w II kl. czystości,
  - zbiornika wodnego Siemianówka - I i II kl. czystości w zależności od pory roku.
- b) ochrona wód gruntowych przed zanieczyszczeniami sanitarnymi i przemysłowymi,
- c) utrzymanie nienaruszalnego przepływu biologicznego (Q_n) w podstawowych przekrojach rzek SNQ - 95% i tak:

rz. Narew w przekroju:

- granica państwa - $0,47 \text{ m}^3/\text{s}$
- zb. Siemianówka - $0,71 \text{ m}^3/\text{s}$
- ujście Narewki - $0,74 \text{ m}^3/\text{sek}$

rz. Narewka w przekroju:

- wodowskaz Narewka - $0,58 \text{ m}^3/\text{s}$
- ujście do Narwi - $0,63 \text{ m}^3/\text{s}$

zb. wodny Siemianówka:

ustalony przepływ nienaruszalny w profilu zapory czołowej wynosi $0,74 \text{ m}^3/\text{sek}$ - gwarantuje utrzymanie w zbiorniku 62 mil. m^3 wody dyspozycyjnej.

2.2.1.2. Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- a) zakazu odprowadzania don wód powierzchniowych (rzek) i gruntu ścieków sanitarnych i przemysłowych w wielkościach, które nie zapewniają utrzymania obowiązującej klasy czystości tych wód,
- b) budowy oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej, ew. stacji kontenerowych wspólnych dla zespołów wsi zwodociągowanych oraz dla terenów rekreacyjnych koncentrujących się w rejonie zbiornika wodnego Siemianówka wg. zasad określonych w punkcie 2.7.2,
- c) ochrony sanitarnej ujęć wód dla celów komunalnych i przemysłowych wg. zasad określonych w punkcie .X. niniejszych kierunków zagospodarowania,
- d) wykorzystania dla celów gospodarczych i rolniczych wód stanowiących wyłącznie nadwyżki ponad przepływ biologiczny (Q dyspozycyjne) - rz. Narew przy uj. Narewki $0,18 \text{ m}^3/\text{sek}$ a rz. Narewka przy uj. do Narwi $0,15 \text{ m}^3/\text{sek}$, co może warunkować potrzebę lokalizacji i przyspieszenia,
- e) sukcesywnej realizacji zbiorników małej retencji wodnej na pozostałych mniejszych ciekach wodnych na obszarze gminy,
- f) ochrony dolin rzecznych Narwi i Narewki jako obszarów perspektywicznych w zakresie budowy ujęć wód podziemnych (najzasobniejsze zbiorniki na terenie gminy) poprzez wykluczanie w ich rejonach wszelkiej działalności gospodarczej mogącej wpływać na pogorszenie jakości tych wód.

2.2.2. Kierunki ochrony sanitarnej powietrza atmosferycznego

2.2.2.1. Kierunki ochrony powietrza atmosferycznego to:

- a) przeciwdziałanie wzrostowi zanieczyszczeń powietrza głównie produktami pochodzącymi z procesów energetycznych, przemysłowych oraz komunikacji (zwłaszcza pyłów zawieszonych, dwutlenku siarki i azotu oraz ołowiu),
- b) poprawa warunków życia ludzi zamieszkających na terenach będących w zasięgu oddziaływania zanieczyszczeń lub w jednostkach osadniczych o dużej koncentracji lokalnych źródeł ciepła.

2.2.2.2. Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- a) obowiązku stałego monitoringu atmosfery jako podstawy ustalania lokalnych, jednostkowych norm emisji zanieczyszczeń lub ich likwidacji w formie wydawanych decyzji Wydziału Ochrony Środowiska U.W. w Białymstoku,
- b) wydawania nakazów instalowania urządzeń do redukcji zanieczyszczeń oraz zmian profilu i technologii produkcji w obiektach stanowiących główne źródło zanieczyszczeń a nie rokujących zmniejszenia emisji pyłów i gazów,
- c) stosowania nowych nośników energetycznych (gazu ziemnego i płynnego, oleju opałowego, energii elektrycznej) o mniejszej uciążliwości dla środowiska, tym bardziej, że cały obszar gminy Narewka jest obszarem specjalnie chronionym,
- d) utrzymania zasady, że ponadnormatywna uciążliwość sanitarna zakładów powinna mieścić się w granicach własnych działek,
- e) utrzymania dobrego stanu dróg kołowych a zwłaszcza drogi wojewódzkiej regionalnej nr 687 Bondary - Narewka - Hajnówka łącznie z zachowaniem płynności norm na tych drogach, szczególnie w obrębie obszarów zabudowanych gł. poprzez organizacje ruchu,
- f) przestrzegania wartości dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń w lq/m^3 dla obszarów parku narodowego i obszarów leśnych kompleksu promocyjnego Puszczy Białowieskiej określonych w zał. Nr 2 i 3 rozporządzenia Ministra OŚZN i L z dnia 28 kwietnia 1998r. w sprawie dopuszczalnych wartości stężeń zanieczyszczających w powietrzu.

2.2.3. Kierunek ochrony ludzi i środowiska przed hałasem i wibracjami

2.2.3.1. Kierunek w/w zakresie dotyczy: minimalizacji poziomu hałasu i wibracji głównie w obszarach stałego pobytu ludzi i rekreacji.

2.2.3.2. Realizacja w/w kierunku wymagać będzie w szczególności:

- a) eliminacji z obszarów zamieszkałych źródeł hałasu o ponadnormatywnym natężeniu poprzez zabezpieczenia techniczne lub zmianę technologii i urządzeń,
- b) przestrzegania zasady, iż hałas i wibracje przekraczające dopuszczalne natężenie nie mogą wychodzić poza obręb działki, na której są wytwarzane,
- c) uwzględniania w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu norm dopuszczalnego hałasu w środowisku zgodnie z wielkościami określonymi w załączniku do rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 13 maja 1998 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 66, poz. 436).
- d) określenia zasad i warunków sytuowania nowej zabudowy w stosunku do dróg o znacznej uciążliwości akustycznej, a w szczególności do drogi krajowej regionalnej nr 687,
- e) wykonywania prognoz oddziaływania projektowanej zabudowy i zagospodarowania terenów na etapie sporządzania miejscowych planów i na tej podstawie eliminowania zamierzeń planistycznych zagrażających środowisku.

Na terenie gminy Narewka jako obszarze prawnie chronionym powinny obowiązywać (zgodnie z w/w rozporządzeniem) następujące dopuszczalne wielkości hałasu:

L P	Przeznaczenie terenu	dopuszczalny poziom hałasu wyrażony równoważnym poziomem dźwięku (dB)					
		Drogi lub linie kolejowe		Pozostałe obiekty i grupy źródeł hałasu		Linie elektroenergetyczne	
		Pora dnia- przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	Pora nocy- przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom	Pora dnia - przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia	Pora nocy - przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzyst- nej godzinie nocy	Pora dnia - przedział czasu odniesienia i równy 16 godzinom	Pora nocy - przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	55	45	45	40	50	45
2	Teren zabudowy związany ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży tereny domów opieki tereny szpitali w miastach	55	45	45	40	45	40

3	<p>Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego</p> <p>Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami rzemieślniczymi</p> <p>tereny zabudowy zagrodowej</p>	60	50	50	40	50	45
---	--	----	----	----	----	----	----

2.2.4. Kierunek i zadania w zakresie ochrony ludzi i środowiska przed szkodliwym elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym.

2.2.4.1. Kierunek ochrony w w/w zakresie to: zmniejszanie do minimum oddziaływania szkodliwego promieniowania niejonizującego na ludzi i środowisko przyrodnicze na terenie gminy.

2.2.4.2. Realizacja w/w kierunku wymagać będzie w szczególności:

- a) zapobiegania zagrożeniom poprzez zachowanie w planach miejscowych odpowiednich stref ochronnych od linii napowietrznych WN i rozdzielni elektroenergetycznych:
  - linia WN 110 kV - min. 14,5 m od skrajnego przewodu linii przy zalecanej odległości od osi linii - 40 m. Odległości zabudowy od linii napowietrznej SN należy zachowywać zgodnie z PN 75/E-5100 § 28 t.22,
  - rozdzielnia energetyczna (GPZ 110/15 kV w Lewkowie) w granicach własnej działki obiektu i to głównie z tytułu uciążliwości hałasu i wibracji,
- b) ustalenia w planach miejscowych zakazu realizacji wszelkich stałych obiektów kubaturowych w obrębie strefy ochronnej od linii napowietrznej WN 110 kV.

Zaleca się zakładanie plantacji niskiej roślinności służącej do pozyskiwania paliw ekologicznych.

- c) ustalania przebiegu nowych napowietrznych linii elektroenergetycznych WN i SN z zachowaniem wymogów ochrony ludzi i walorów środowiska przyrodniczego.

2.2.5. Kierunki i zadania w zakresie ochrony powierzchni ziemi.

2.2.5.1. Kierunki ochrony powierzchni ziemi i racjonalnego wykorzystania jej walorów użytkowych w rozwoju gminy to:

- a) ochrona powierzchni ziemi przed zanieczyszczeniami stałymi i płynnymi,
- b) ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed przeznaczeniem jej na cele inne niż rolnicze,
- c) ochrona powierzchni ziemi przed negatywnymi skutkami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych.

2.2.5.2. Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- a) prawidłowej eksploatacji nowowybudowanego wysypiska gminnego odpadów stałych we wsi Olechówka,
- b) unieszkodliwiania nieczystości płynnych (ścieków) z obszarów nie posiadających i nie przewidzianych do objęcia scentralizowanym systemem kanalizacji, poprzez zastosowanie lokalnych oczyszczalni lub ich gromadzenie w szczelnych zbiornikach, a następnie wywożenie do punktu zlewnego na oczyszczalni ścieków w Narewce i Bagniakach (gm. Michałowo),
- c) sukcesywnej likwidacji istniejących "dzikich" nieurządzonych wysypisk przy jednoczesnym tworzeniu nowego systemu organizacyjnego odbioru, transportu i utylizacji odpadów umożliwiających odzysk surowców wtórnych wg. zasad określonych w punkcie .... niniejszych "kierunków",
- d) rozwiązań oczyszczania ścieków wspólnych dla zespołów wsi zwodociągowanych lub zespołów rekreacyjnych, w rejonach przewidzianych do objęcia scentralizowanym systemem kanalizacji, wg. zasad określonych w punkcie .... niniejszych "kierunków",
- e) zachowania dotychczasowej struktury przestrzennej gruntów rolnych i leśnych z możliwością jej korygowania poprzez wprowadzanie dolesień wynikających z przyjętych w planie zagospodarowania przestrzennego gminy granic polno - leśnych, a także z możliwością ekologicznego jej wzbogacania (polne drzewa, remizy, użytki ekologiczne itp.),
- f) utrzymania wartościowych i intensywnie użytkowanych gruntów rolnych jako rolniczej przestrzeni produkcyjnej z ew. zachowaniem dotychczasowych form użytkowania i kierunków produkcji przy jednoczesnym prowadzeniu działań inspirujących na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego, zwłaszcza w sąsiedztwie ośrodków wypoczynkowych zlokalizowanych wzdłuż zbiornika wodnego "Siemianówka",
- g) na etapie sporządzania planów miejscowych przyjmowania zwartych kompleksów lub chronionych (od IIIb do IVb) za ogranicznik rozwoju budownictwa pozarolniczego z zastosowaniem ustawowych przepisów,
- h) ochrony systemu drenażowego użytków ornych przed ich zabudową kubaturową z uwagi na możliwość przerwania układu podziemnych przewodów, a tym samym zakłócenia jego funkcjonowania,
- i) podnoszenia jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez dalszą regulację stosunków wodnych na gruntach ornych i użytkach zielonych,
- j) racjonalnej eksploatacji udokumentowanych złóż surowców mineralnych t.j. złoża iłów Lewkowo Stare, piasków schudzających Lewkowo Stare, piasków schudzających Kapitańszczyzna, kruszywa naturalnego Narewka i Borysówka z zachowaniem wymogów określonych w ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. - Prawo geologiczne i górnicze - Dz. U. Nr 27, poz. 96.
- k) w ramach ist. 84 punktów eksploatacji surowców mineralnych na terenie gminy należy:
  - 24 punkty rekultywować z uwagi na ich wyeksploatowanie (nieczynne)
  - 35 punktów (wyrobisk) mimo ich czynnej eksploatacji kwalifikuje się do sukcesywnej rekultywacji głównie o kierunku leśnym lub rolnym (wyczerpanie lub małe zasoby, zalesienie, brak możliwości obszarowego rozszerzenia eksploatacji),

- 25 punktów pozostawić do dalszej eksploatacji,
- l) zachowania w dotychczasowym użytkowaniu terenów uznanych za "obszary perspektywiczne występowania surowców mineralnych" - są to obszary położone w rejonie wsi: Słobódka, Nowe Lewkowo, Mikłaszewo, Siemianówka i Krzywiec (część tego obszaru położona jest na terenie gm. Narew).

2.3. Kierunki i zasady ochrony i wzbogacania środowiska kulturowego gminy.

Kierunki niniejsze obejmują: ochronę obiektów zabytkowych i o charakterze zabytkowym, ochronę stanowisk archeologicznych oraz tworzenie nowych wartości kulturowych w procesie zabudowy i zagospodarowywania terenów.

2.3.1. Ochrona obiektów zabytkowych, dla których wydano decyzje konserwatorskie ujęte w centralnym rejestrze zabytków i obiektów o charakterze zabytkowym nie wpisanych do rejestru zabytków - określonych szczegółowo w punkcie 2.1. tekstu "uwarunkowań" studium wymagać będzie:

- a) stosowania w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ustaleń uzgodnionych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, chroniących je przed likwidacją, dewastacją i zmianami naruszającymi walory zabytkowe,
- b) egzekwowania w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów, na których występują obiekty zabytkowe i o charakterze zabytkowym, ustaleń zawartych w planach miejscowych, a w przypadku ich braku w opiniach i uzgodnieniach konserwatorskich,
- c) uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektów budowlanych dotyczących remontów i modernizacji obiektów zabytkowych i ich otoczenia,
- d) kontroli obiektów zabytkowych i o charakterze zabytkowym w ramach nadzoru budowlanego, obligujących właścicieli, użytkowników i zarządców do utrzymania ich w należyтым stanie technicznym,
- e) współpracy między właścicielami, gmina i Wojewódzkim Konserwatorem na rzecz utrzymania obiektów w dobrym stanie technicznym i właściwych formach użytkowania poprzez system pomocy finansowej i organizacyjnej,
- f) dokonywania ew. zmian ustaleń przeznaczenia terenów i obiektów o charakterze zabytkowym w planach miejscowych pod kątem pozyskania możliwie najlepszego użytkownika, w przypadku jego braku, dotychczasowego ,
- g) uzgadniania lub opiniowania zamierzeń prowadzenia prac porządkowych na cmentarzach przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków - przed ich podjęciem,
- h) w decyzjach dotyczących koniecznych rozbiórek obiektów o charakterze zabytkowym, zastrzegania konieczności wykonania uprzedniej dokumentacji inwentaryzacyjnej o zakresie określonym przez Woj. Konserwatora Zabytków,
- i) w przypadku braku możliwości utrzymania obiektu zabytkowego lub o charakterze zabytkowym przez dotychczasowych właścicieli, informowania potencjalnych nabywców o możliwości zakupu lub dzierżawy, w tym także możliwości relokacji na inny teren.

2.3.2. Ochrona stanowisk archeologicznych określonych szczegółowo w punkcie 2.2 tekstu "uwarunkowań" studium wymagać będzie:

- a) wprowadzania stosownych ustaleń w planach miejscowych (obejmujących miejsca ich występowania) - chroniących stanowiska przed dewastacją lub likwidacją, w tym

wykluczania generalnie przeznaczenia ich pod formy zagospodarowania mogące skutkować zniszczeniem lub ograniczeniem dostępności,

- b) egzekwowania w/w ustaleń planów miejscowych w wydawanych na ich podstawie decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów,
- c) w przypadku wystąpienia konieczności przeznaczenia stanowiska archeologicznego pod ważne cele publiczne (np. ciągi infrastruktury regionalnej lub krajowej) w planie miejscowym lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu(w tym także wydawanych w trybie rozprawy administracyjnej) ustalania stosownego sposobu postępowania w porozumieniu z Woj. Konserwatorem Zabytków Archeologicznych,
- d) ustalania, zarówno w planach miejscowych jak i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów, obowiązku zawiadamiania służb archeologicznych o natrafieniu na obiekty nieznanego pochodzenia w trakcie prowadzenia prac ziemnych,
- e) w miarę możliwości zlecenia przez Zarząd Gminy Woj. Konserwatorowi Zabytków Archeologicznych rozpoznania osadnictwa pradziejowego i wczesnośredniowiecznego mogącego występować na obszarze gminy.

2.3.3. Tworzenie nowych wartości kulturowych w procesie zabudowy i zagospodarowywania terenów wymagać będzie:

- a) wyznaczania w planach miejscowych większych zespołów zabudowy (np. na obrzeżach zbiornika Siemianówka lub w Narewce, nie tylko ulic, ale również innych terenów publicznych - placów, pasaży i ciągów pieszych, skwerów, zieleni parkowej, sportowo rekreacyjnych itp.
- b) nadawania tym przestrzeniom cech indywidualizowanych kompozycji urbanistycznych w planach j.w. poprzez; odpowiednie sytuowanie obiektów, gabaryty przestrzenne, rozwiązania dachów, materiały budowlane, kolorystykę itp.
- c) harmonizowania form nowej zabudowy, co do gabarytów i form architektonicznych z krajobrazem i otoczeniem, w tym z istniejącą już zabudową,
- d) kontynuowania regionalnych i lokalnych historycznie ukształtowanych form zabudowy oraz tradycji konstrukcyjnych i materiałowych,
- e) w terenach zieleni publicznej wykorzystywania i podkreślania konfiguracji i specyfiki ekologicznej terenów dla kształtowania klarownych kompozycji w skali całych kompleksów zagospodarowania i zindywidualizowania ich fragmentów,
- f) egzekwowania ustaleń planów miejscowych w zakresie tworzenia wartości kulturowych w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów i w projektach budowlanych.

2.4. Kierunki zagospodarowania przestrzennego i zadania na rzecz poprawy warunków życia ludności w sferze infrastruktury społecznej (mieszkalnictwa i usług).

2.4.1. Tendencje demograficzne.

- a) Uwzględniając dotychczasową tendencję demograficzną w gminie prognozuje się dalsze sukcesywne zmniejszanie się jej zaludnienia, które w poszczególnych etapach okresu perspektywicznego może się kształtować na poziomie:

ok. 4500 mieszkańców w roku 2000

ok. 4200 mieszkańców w roku 2005

ok. 3900 mieszkańców w roku 2010.

- b) W strukturze ludności należy oczekiwać:
- nieznacznego zmniejszenia się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym,
  - utrzymania wskaźnika ludności w wieku produkcyjnym na dotychczasowym poziomie,
  - wzrostu udziału ludności w wieku poprodukcyjnym.
- c) Proces starzenia się ludności oraz wyludniania się wsi spowoduje konieczność:
- podjęcia działań związanych z budową systemu zabezpieczeń społecznych,
  - ukierunkowania instrumentów polityki rolnej na powstanie dużych gospodarstw i zagospodarowywanie gruntów skarbu państwa,
  - zagospodarowywanie substancji budowlanej pozbawionej użytkowników.
- d) Szansą zahamowania regresu demograficznego może być zagospodarowanie terenów rekreacyjnych w rejonie zbiornika Siemianówka i wykorzystanie walorów turystycznych gminy, w tym Puszczy Białowieskiej, stwarzające miejsca pracy w sektorach obsługi turystyki i rekreacji oraz budownictwa. Podobny skutek mogą wywrzeć: szeroko zakrojona akcja zalesień gruntów marginalnych, prowadzona z zaangażowaniem budżetu państwa, a także przesunięcie granic Unii Europejskiej na wschodnią granicę Polski w wyniku procesu integracji.

2.4.2. Kierunki zmian funkcji gminy i jednostek osadniczych- prognozy:

2.4.2.1. Funkcje gminy będą rodzajowo w miarę stabilne.

W dłuższym horyzoncie czasowym może natomiast wystąpić rozwój lub regres niektórych z nich, uwarunkowane szeregiem czynników wewnętrznych i zewnętrznych.

- a) funkcja rolnicza - ukierunkowana na produkcję zbóż, ziemniaków oraz hodowlę bydła, owiec i trzody chlewnej może ulegać regresowi, o ile nie zaistnieją szczególne warunki ekonomiczne do: tworzenia dużych gospodarstw z wykorzystaniem narastających ilości gruntów skarbu państwa, stabilizacja rynków zbytu w tym za granicą wschodnią, zbytu produkcji na potrzeby rekreacji i turystyki oraz poprawy warunków cywilizacyjnych zamieszkiwania na wsi.
- b) funkcja gospodarki i administracji leśnej - ma szansę na rozwój na bazie sprzyjających warunków przyrodniczych jeżeli: będą utrzymane możliwości pozyskiwania z Puszczy Białowieskiej przynajmniej dotychczasowych ilości surowca drzewnego - mimo podnoszenia statusu jej ochrony ekologicznej, korzystne relacje cenowe, stabilne rynki zbytu, utrzymane zasoby niezbędnej siły roboczej i prowadzone na dużą skalę zalesienia gruntów marginalnych, zwłaszcza skarbu państwa z udziałem budżetu centralnego.
- c) funkcja turystyki i wypoczynku - ma największą szansę rozwoju na bazie: Puszczy Białowieskiej, zbiornika wodnego Siemianówka, rz. Narwi i Narewki oraz dużej ilości korzystnych dla jej rozwoju gruntów komunalnych i skarbu państwa, o ile uda się stworzyć: korzystne warunki infrastrukturalne oraz utrzyma się lub wzrośnie popyt na usługi turystyczne i budownictwo rekreacyjne indywidualne.
- d) funkcja produkcyjna - bazująca na lokalnych surowcach mineralnych, rolniczych i leśnych może się rozwijać przy sprzyjających uwarunkowaniach gł. zewnętrznych w postaci: rynków zbytu, korzystnych relacji cenowych i możliwości kooperacyjnych. Istotnym bodźcem rozwoju może być popyt na usługi budowlane związane z intensywnym

zagospodarowywaniem rekreacyjnym obrzeży zbiornika Siemianówka i obrzeży Puszczy Białowieskiej.

- e) funkcja obsługi transportu kolejowego - ma szansę rozwoju na bazie stosunkowo silnie rozwiniętego układu torowego i stacji przeładunkowych (mało wykorzystanych), pod warunkiem zachowania reżimów sanitarnych transportu i zwiększenia wymiany handlowej międzynarodowej. Istotnym czynnikiem rozwoju (ale do końca nieprzewidywalnym) może być integracja Polski z Unią Europejską i w jej wyniku przesunięcie wschodnich granic Unii m. innymi na granice Polsko - Białoruską.
- f) funkcja obsługi ludności gminy - wobec prognozowanego regresu zaludnienia będzie się cechować względną stabilnością, a rozwój może dotyczyć głównie poprawy cech jakościowych bazy materialnej.
- g) funkcja mieszkaniowa - wobec sygnalizowanego wyżej ubytku ludności będzie się cechować znaczną stabilnością w skali obszaru gminy. Rozwój ilościowy mieszkalnictwa może wystąpić jedynie w kilku miejscowościach wielofunkcyjnych o najlepszych ekonomicznych warunkach rozwojowych (z koncentracją usług, możliwościami zatrudnienia produkcyjnego lub o znacznych walorach przyrodniczych). Generalnie przeważać będzie tendencja ubytku części starej substancji mieszkaniowej i poprawa jakościowa pozostałej.
- h) funkcja ekologiczna - z tendencją rozwoju wskutek proj. podniesienia statusu ochrony Puszczy Białowieskiej.

2.4.2.2. Funkcje jednostek osadniczych będą w miarę stabilne rodzajowo, ze zróżnicowaną jednak dynamiką rozwojową w poszczególnych jednostkach.

wieś Narewka - gminny ośrodek rozwoju obsługi ludności i turystyki o zwiększonym programie usług ze stosunkowo dobrym aktualnie wyposażeniem w infrastrukturę techniczną i społeczną i minimalną ilością funkcji produkcyjnej,

wieś Siemianówka - z możliwością rozwoju na bazie: dużej stacji przeładunkowej PKP, znacznego potencjału mieszkaniowo - usługowego i walorów turystyczno - wypoczynkowych obrzeży zbiornika Siemianówka,

wieś Lewkowo Stare - z możliwością rozwoju na bazie: przemysłu ceramicznego i znacznego w skali gminy potencjału mieszkaniowo - usługowego,

wieś Łuka Nowa - z możliwością znacznego rozwoju na bazie walorów rekreacyjnych, głównie budownictwa letniskowego i usług turystycznych,

wieś Planta - z możliwością rozwoju na bazie: stacji przeładunkowej PKP oraz istniejącego potencjału produkcyjnego i wyznaczonych terenów przemysłowych,

wieś Gruszki - z możliwością rozwoju na bazie: rozwiniętych funkcji administracyjnych i gospodarki leśnej oraz wartościowych terenów rekreacyjnych,

wsie Skupowo, Leśna i Stoczek - z możliwością rozwoju funkcji rolniczej na bazie dobrej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej,

pozostałe wsie gminy - zagrożone stagnacją lub regresem, głównie o funkcjach rolniczych i mieszkaniowo - usługowych oraz fragmentarycznych turystycznych, z problemami: depopulacji ludnościowej, zmniejszania się potencjału ekonomicznego, narastania ilości

gruntów skarbu państwa i nieużytkowanej zabudowy - z szansami na wykorzystanie przynajmniej części zabudowy na cele rekreacyjne.

2.4.3. Kierunki przekształceń i rozwoju mieszkalnictwa.

2.4.3.1. Z prognozy demograficznej wynika, że na obszarze gminy generalnie nie wystąpi większa potrzeba ilościowego wzrostu zasobów mieszkaniowych.

Przewiduje się osiągnięcie w okresie perspektywicznym wskaźnika nasycenia w mieszkania na poziomie 400 mieszkań na 1000 ludności. Osiągnięcie tego wskaźnika nastąpi przede wszystkim w wyniku spadku liczby ludności, a w mniejszym stopniu w wyniku realizacji nowych mieszkań.

2.4.3.2. Kierunkami działań w zakresie mieszkalnictwa będą głównie:

- modernizacja istniejącej zabudowy,
- wymiana budynków w złym stanie technicznym,
- wyposażenie mieszkań w urządzenia i instalacje techniczne,
- a w niektórych wsiach określonych w punkcie 2.4.2.1.g realizacja nowej zabudowy, w tym także komunalnej.

Podstawowym problemem będzie zagospodarowywanie opuszczonych budynków mieszkaniowych. Obiekty te mogą być adaptowane między innymi na potrzeby rekreacji (budownictwa letniskowego).

W przyszłości wpływ na rozwój budownictwa mieszkaniowego może mieć także rozwój turystyki i wypoczynku w rejonie zbiornika Siemianówka.

2.4.3.3. Główne zadania w zakresie mieszkalnictwa to:

- a) utrzymanie, modernizacja, wymiana i ewentualne uzupełnianie zabudowy mieszkaniowej w wolnych przestrzeniach istniejących między zabudową (plomby),
- b) realizacja zabudowy na wyznaczonych w planach miejscowych terenach zabudowy mieszkaniowej (zwłaszcza w Narewce, Siemianówce i Łuce Nowej),
- c) dokonywanie zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod kątem przeznaczenia niektórych obiektów zabudowy zagrodowej i plomb między ta zabudową i innych obiektów pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne, usługi i budownictwo letniskowe,
- d) wyznaczanie w miarę potrzeb nowych terenów budownictwa mieszkaniowo - usługowego w trybie planowania miejscowego w szczególności w miejscowościach związanych z obsługą ludności, ruchu turystycznego, o znacznych walorach rekreacyjnych i z produkcyjnymi źródłami utrzymania. Dotyczyć to może wsi: Narewka, Siemianówka, Lewkowo Stare, Nowa Łuka i Tarnopol,
- e) rozwój systemów infrastruktury technicznej podnoszącej standard mieszkań i warunków zamieszkiwania ludności, w pierwszej kolejności we wsiach o największym potencjale ekonomicznym.

2.4.4. Kierunki przekształceń i rozwoju usług.

2.4.4.1. Obsługa ludności na poziomie ponadpodstawowym w zakresie: szkolnictwa średniego, lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego, kultury, sportu kwalifikowanego, specjalistycznego handlu i rzemiosła, administracji powiatowej, wymiaru sprawiedliwości, ubezpieczeń i innych realizowane będą w Hajnówce. Prognozuje się, że asortyment i poziom tych usług w wyniku utworzenia powiatu powinien wzrastać.

2.4.4.2. Obsługa ludności w zakresie podstawowych usług komunalnych: administracji, oświaty, zdrowia, kultury i sportu pozostanie generalnie na obecnym poziomie ilościowym, wobec malejącej liczby ludności gminy, natomiast wzrastać powinna jej strona jakościowa.

Projektowany na terenie gminy rozwój turystyki wymagać będzie rozszerzenia zakresu istniejących usług, a także rozwoju nowych urządzeń usługowych, zwłaszcza w zakresie: bazy noclegowej, informacji turystycznej, handlu, gastronomii i rzemiosła - we wsi Narewka i innych wsiach o znacznej dynamice rozwoju funkcji turystyczno - rekreacyjnej (pkt 2.5.4).

Wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym spowoduje zwiększone zapotrzebowanie na miejsca w domach opieki społecznej.

2.4.4.3. Główne zadania w zakresie usług podstawowych komunalnych to:

- a) Zapewnienie w budżetach gminy odpowiednich środków finansowych na utrzymanie, modernizację i rozbudowę urządzeń służących ludności:
  - szkół podstawowych we wsiach: Narewka, Stare Lewkowo i Siemianówka,
  - ośrodków zdrowia we wsiach: Narewka, Stare Lewkowo i Siemianówka,
  - klubu kultury oraz świetlic wiejskich we wsiach: Narewka (GOK), Babia Góra, Eliaszuki, Guszczewina, Mikłaszewo, Olchówka, Siemianówka, Stare Lewkowo, Stare Skupowo, Tarnopol i Zabłotczyzna,
  - boisk sportowych we wsiach: Narewka (stadion OSiR), Siemianówka (przy Szkole Podstawowej) i Stare Lewkowo (przy Szkole Podstawowej),
  - strażnic OSP we wsiach: Narewka, Olchówka, Masiewo Pierwsze, Siemianówka i Stare Lewkowo.
- b) Tworzenie warunków do zagospodarowania nieużytkowanych komunalnych obiektów i terenów usługowych oraz terenów przewidzianych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod kątem rozszerzenia funkcji użytkowej oraz zmiany przeznaczenia, w zależności od potrzeb i warunków urbanistycznych i przyrodniczych. Dotyczy to następujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego: planu ogólnego gminy Narewka oraz planu szczegółowego wsi Narewka.

Przedmiotem zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego mogą być następujące obiekty i tereny:

- Eliaszuki 1.2. MN, UK, 1.3 UO,
- Mikłaszewo 11.3. UK
- Planta 17.2 UO
- Stare Lewkowo 20.9. US
- Stare Skupowo 21.3 UK
- Narewka 48 ZP.

2.4.4.4. Obiekty i urządzenia pozostałe.

Zakłada się utrzymanie istniejących obiektów i urządzeń oraz podniesienie standardu świadczonych usług. Przewiduje się także rozwój innych urządzeń administracyjnych i usługowych w zależności od zapotrzebowania (np. strażnic W.O.P.).

2.4.4.5. Główne zadania w zakresie pozostałych urządzeń obsługi ludności to:

- a) Stworzenie warunków do utrzymania i modernizacji:
- obiektów handlowych w miejscowościach: Narewka, Eliaszuki, Guszczewina, Lewkowo Nowe, Lewkowo Stare, Łuka, Masiewo Pierwsze, Mikłaszewo, Olchówka, Planta, Podlekwowie, Siemianówka, Skupowo, Świnoroje i Tarnopol,
  - obiektów gastronomicznych we wsiach: Narewka i Siemianówka,
  - urzędów pocztowych we wsiach: Narewka, Siemianówka i Stare Lewkowo,
  - obiektów sakralnych w miejscowościach: Narewka, Siemianówka, Stare Lewkowo,
  - cmentarzy w miejscowościach: Narewka, Nowe Lewkowo, Siemianówka.
- b) Tworzenie warunków do rozwoju nowych urządzeń i obiektów usługowych z zakresu:
- handlu, gastronomii i rzemiosła oraz urządzeń turystyki i wypoczynku na terenach określonych w punkcie 2.5.4,
  - innych urządzeń usługowych wynikających z zapotrzebowania i napływających ofert.

Przygotowanie terenów pod nowe usługi powinno dokonywać się poprzez zmianę istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego - dostosowując istniejące obiekty, czy wyznaczone tereny do nowych funkcji, a także opracowanie nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2.5. Kierunki rozwoju ekonomicznego gminy.

2.5.1. Tworzenie ogólnych warunków do wykorzystania szans rozwoju gminy określonych w punkcie 2 (str. 112), a w szczególności rozwoju rolnictwa, przemysłu i rzemiosła produkcyjnego, budownictwa, składownictwa, transportu gospodarczego, eksploatacji surowców mineralnych oraz turystyki i wypoczynku i gospodarki leśnej wymagać mogą:

2.5.1.1. system monitoringu gospodarczego gminy realizowanego we wzajemnym porozumieniu władz gminnych i podmiotów gospodarczych oraz ich organizacji (w tym zewnętrznych) zajmującego się w szczególności:

- oceną dotychczasowych tendencji w działalności podmiotów gospodarczych w gminie w aspekcie: kierunków działalności, zmian zatrudnienia oraz potencjału produkcyjnego, usługowego i inwestycyjnego itp.,
- oceną barier lokalnych i ponadlokalnych utrudniających rozwój,
- zamierzeniami inwestycyjnymi bieżącymi i długofalowymi podmiotów gospodarczych i związanymi z nimi zapotrzebowaniami na obiekty budowlane, tereny, infrastrukturę techniczną komunalną i zewnętrzną, kadry kwalifikowane itp.,
- rodzajami i wielkością chłonności potencjalnych rynków zbytu produkcji i usług wewnętrznych i zewnętrznych,
- pożądanymi kierunkami rozwoju otoczenia gospodarki, a zwłaszcza: finansów, łączności, ubezpieczeń, doradztwa inwestycyjnego, projektowania inwestycji itp.,
- inwestycjami i działaniami ponadlokalnymi warunkującymi lub mogącymi warunkować rozwój gospodarczy gminy.

2.5.1.2. długofalowy program rozwoju gospodarczego gminy na bazie w/w monitoringu, obejmujący w szczególności:

- zestaw długofalowych celów polityki gospodarczej gminy,
- zestaw instrumentów wspierania rozwoju gospodarczego,
- zasady działania i zadania w zakresie gospodarki nieruchomościami komunalnymi (tworzenie i zbywanie zasobów) ukierunkowane na wspieranie rozwoju gospodarczego,
- zadania w zakresie sporządzania i zmian planów miejscowych związanych z rozwojem gospodarczym,
- zestaw zadań progospodarczych komunalnej infrastruktury technicznej i komunikacji oraz niezbędnych zewnętrznych,
- zasady zewnętrznej i wewnętrznej promocji nieruchomości produkcyjnych i turystyczno - wypoczynkowych zarówno komunalnych jak i skarbu państwa,
- zadania związane z: poprawą struktury obszarowej gospodarstw rolnych i poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej i zagospodarowaniem racjonalnym gruntów marginalnych i nieużytkowanych.

2.5.1.3. Instrumenty i zasady wspierania rozwoju:

- a) sukcesywna prywatyzacja komunalnego majątku produkcyjnego i usługowego, oraz ew. skarbu państwa, w pierwszej kolejności niewykorzystanego lub wykorzystywanego w sposób nieefektywny.
- b) stosowanie preferencji w przetargach na zbywanie w/w majątku dla nabywców gwarantujących (poza ceną) utrzymanie i modernizację obiektów i urządzeń, unowocześnianie technologii produkcji, stabilizację lub rozwój zatrudnienia, spełnienie wymogów ochrony środowiska, itp.
- c) uelastycznienie ustaleń planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego i sporządzanie nowych pod kątem: łatwiejszego pozyskiwania nabywców prywatyzowanego majątku trwałego, komunalnych terenów budowlanych i zapewnienia terenów dla rozwoju przedsięwzięć inwestycyjnych podmiotów gospodarczych.
- d) sukcesywne dostosowywanie infrastrukturalne terenów do potrzeb inwestycyjnych gospodarki (zwłaszcza z udziałem gruntów komunalnych). Z punktu widzenia efektywności tych działań priorytetowo powinny być traktowane: obrzeża zbiornika wodnego "Siemianówka" oraz wsie: Narewka, Siemianówka i Lewkowo Stare.
- e) koncentrowanie zasobów nieruchomości komunalnych w drodze wymian i zakupów w obszarach przeznaczonych w niniejszym studium i planach miejscowych dla prowadzenia działalności gospodarczej,
- f) dopuszczanie w ustaleniach planów miejscowych (zarówno obowiązujących jak i nowych) sporządzanych dla terenów mieszkaniowo - usługowych, wprowadzania nieuciążliwych dla tej zabudowy zakładów produkcyjnych i rzemiosła produkcyjnego.
- g) system zachęt finansowych w granicach obowiązującego prawa przy zbywaniu nieruchomości komunalnych lub ich dzierżawie dla celów gospodarczych (np. sprzedaż ratalna, karencje podatkowe, kredyty preferencyjne, itp.).
- h) stymulowanie wykorzystywania mienia komunalnego przez nabywców, w tym np. cofanie zachęt określonych w punkcie 8, jeżeli dopuszczały to umowy.
- i) tworzenie ew. warunków do rozwoju otoczenia gospodarki, tj. łączności, instytucji ubezpieczeniowych, doradztwa inwestycyjnego i rolniczego, itp. poprzez przygotowanie korzystnych ofert lokalizacyjnych z terenów komunalnych oraz pomoc organizacyjną i zachęty finansowe.

- j) lokalne lobby gospodarcze do współpracy ze środowiskiem administracji rządowej i samorządowej wszystkich szczebli, dla popierania realizacji ponadlokalnych inwestycji, zwłaszcza infrastrukturalnych, mogących oddziaływać na rozwój gospodarczy gminy.
- k) rozwój inkubatorów przedsiębiorczości poprzez udostępnianie komunalnej bazy lokalowej i pomoc organizacyjną.

2.5.2. Tworzenie warunków dla rozwoju rolnictwa i jego otoczenia.

2.5.2.1. Ochrona i poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wymagać będzie w szczególności:

- a) kontynuacji regulacji stosunków wodnych na użytkach zielonych i gruntach ornych, przeznaczonych w studium do celów produkcji rolniczej, wymagających tych zabiegów i gwarantujących racjonalne wykorzystanie ponoszonych nakładów,
- b) ochrony systemów drenażowych i melioracyjnych przed zniszczeniem lub dewastacją w trakcie ewentualnych działań inwestycyjnych w sferze infrastruktury technicznej ponadlokalnej,
- c) względnej ochrony kompleksów wartościowych gruntów przed przeznaczeniem na cele nierolniczej,
- d) ekologizację produkcji rolniczej, zwłaszcza poprzez zwiększenie udziału nawożenia organicznego na gruntach, z których produkcja przeznaczona będzie bezpośrednio na potrzeby konsumpcyjne ludności, a zwłaszcza turystów (warzywa, owoce),
- e) eliminacji zanieczyszczeń gleby, wody i powietrza,
- f) dokonywania zalesień gruntów marginalnych dla produkcji rolniczej, zwłaszcza stanowiących własność skarbu państwa.

2.5.2.2. Poprawa struktury własnościowej obszarów rolnych i rozłogów gospodarstw rolnych poprzez:

- a) sukcesywne prowadzenie scaleń i wymian gruntów zwłaszcza dla uzyskiwania zwartych kompleksów gruntów skarbu państwa i komunalnych (w tym do: zalesień i zbywania jako nowe gospodarstwa oraz lokalizacji urządzeń pozarolniczych - zgodnie z ustaleniami niniejszego studium) i poprawy rozłogów prężnych ekonomicznie (rozwojowych) gospodarstw rolnych indywidualnych,
- b) zbywanie na korzystnych dla nabywców warunkach gruntów i nieruchomości rolnych skarbu państwa i komunalnych, przewidzianych w Studium do użytkowania rolniczego, z uwzględnieniem gwarancji ich najlepszego wykorzystania,
- c) wspieranie doradztwem i instrumentami fiskalnymi (np. karencje i sprzedaż ratalna) rozwoju specjalistycznych i rozwojowych gospodarstw rolnych,
- d) tworzenie warunków do zwiększenia zatrudnienia pozarolniczego w gminie dla nadwyżek siły roboczej powstających w wyniku zwiększania powierzchni gospodarstw rolnych i postępu technicznego w rolnictwie,
- e) tworzenie godziwych warunków życia dla rolników rencistów, pozbawionych opieki rodzinnej, w domach spokojnej starości na bazie nieużytkowanych obiektów komunalnych i skarbu państwa przydatnych do tego celu.

2.5.2.3. Wspieranie rozwoju otoczenia rolnictwa w zakresie mechanizacji prac rolniczych, zaopatrzenia w środki produkcji, zbytu produkcji rolniczej oraz przetwórstwa rolniczego i obsługi weterynaryjnej poprzez:

- a) tworzenie warunków (tam, gdzie jest ku temu zasadność ekonomiczna) do utrzymania istniejących urządzeń obsługi rolnictwa - co dotyczy może w szczególności:
- zlewni mleka w: Narewce, Eliaszkach, Lewkowie Nowym, Siemianówce, Tarnopolu i Plancie,
  - baz magazynowo - skupowych "Gminnej Spółdzielni Samopomoc Chłopska" w Narewce i Plancie,
  - bazy usługowo - produkcyjnej Spółdzielni Usług Rolniczych i Przemysłowych w Narewce,
- b) stosowne do potrzeb wykorzystanie instrumentów polityki przestrzennej określonych w punkcie 2.5.1.3.

2.5.2.4. Podnoszenie poziomu technologii produkcji rolniczej i cywilizacyjnych warunków zamieszkiwania na wsi poprzez:

- rozwój wyposażenia wsi w urządzenia infrastruktury technicznej: wodociągowej, kanalizacyjnej, elektroenergetycznej, gazowniczej, telekomunikacyjnej oraz usuwania i utylizacji odpadów zgodnie z zasadami określonymi w punkcie 2.7,
- utrzymanie i podnoszenie standardu technicznego i cywilizacyjnego komunalnych urządzeń obsługi ludności wg zasad określonych w punkcie 2.4.4.

2.5.3. Kierunki rozwoju przemysłu, rzemiosła produkcyjnego, składownictwa, budownictwa i transportu będzie się odbywał w gminie z wykorzystaniem w szczególności:

- niezagospodarowanego majątku trwałego, zwłaszcza obiektów i terenów stanowiących własność komunalną,
- lokalnych surowców: mineralnych i rolniczych,
- możliwości silnie rozwiniętego układu (systemu) kolejowego,
- rynku pracy jakim może być: intensywne zagospodarowywanie terenów rekreacyjnych nad zbiornikiem Siemianówka (infrastruktura, drogi, budownictwo lotniskowe, itp.) oraz innych terenów rekreacyjnych w gminie.

2.5.3.1. Racjonalne wykorzystanie niezagospodarowanego majątku trwałego i terenów budowlanych dotyczyć może w szczególności:

- a) b. Punktów Usług Mechanizacyjnych w Masiewie I (8.4U), Mikłaszewie (11.7U) oraz Nowym Lewkowie (13.4 U),
- b) ewentualnie b. szkół podstawowych w Plancie (17.2 U) i Eliaszkach (13.UO) oraz b. rolniczej w Olechówce (15.4 UO),
- c) **wyznaczonych w planie zagospodarowania przestrzennego gminy Narewka terenów przemysłowo - składowych we wsiach: Eliaszuki 1.10 RLU, Siemianówka 19.4 RPU, PU , 19.24 S i 19.21 S oraz ~~w Grodzisku 2.2 S~~, w Plancie 17.9 i 17.1 OS,**
- d) terenów przy bocznicach kolejowych PKP: 21.6 IS (Skupowo), IS (Zabłotczyzna), 17.8 IS (Planta), 6.3 IS (kol. Siemianówka).

Wymagać to będzie: ewentualnego rozszerzenia formy użytkowania terenów, poprzez zmianę ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego gminy, oraz zastosowania prywatyzacji i innych stosownych instrumentów polityki przestrzennej określonych w punkcie 2.5.1.3.

2.5.3.2. Wykorzystanie udokumentowanych i potencjalnych złóż surowców mineralnych (iłóW, kruszywa i piasków) do celów produkcji materiałów budowlanych, budownictwa i modernizacji dróg dotyczyć będzie w szczególności:

- a) udokumentowanych złóż: iłóW "Lewkowo Stare", piasków schudzających "Lewkowo Stare" i "Kapitańszczyzna", kruszywa naturalnego "Narewka" i "Borysówka" - określonych szczegółowo w punkcie 1.3.2. "Uwarunkowań".
- b) obszarów perspektywicznego występowania złóż: żwirów i piasków w rejonach wsi Słobódka i Mikłaszewo, oraz iłóW w rejonie wsi Krzywiec, określonych w punkcie 1.3.2.3 "Uwarunkowań".
- c) 60 punktów eksploatacji surowców mineralnych.

Wymagać to będzie w szczególności:

- sukcesywnego dokumentowania złóż potencjalnych,
- wyznaczania udokumentowanych złóż w trybie planowania miejscowego,
- modernizacji i ewentualnie prywatyzacji Przedsiębiorstwa Ceramiki Budowlanej - Zakład Ceramiczny oraz Odkrywkowy Zakład Górniczy w Lewkowie Starym,
- prywatyzacji komunalnych złóż kruszywa i punktów eksploatacji, z wyjątkiem niezbędnych dla potrzeb inwestycyjnych gminy,
- zastosowania innych stosownych instrumentów, określonych w punkcie 2.5.1.3.

2.5.4. Rozwój urządzeń wypoczynku i turystyki.

Walory środowiska przyrodniczego gminy, w szczególności takie jak: Puszcza Białowieska, Puszcza Lacka, zbiornik wodny Siemianówka i jego obrzeża, rzeki Narew i Narewka i ich obrzeża, stosunkowo czyste środowisko oraz znaczna ilość gruntów i nieruchomości komunalnych i skarbu państwa przydatnych dla urządzeń turystyki i wypoczynku o niskiej wartości rolniczej, stwarzają szerokie możliwości rozwoju wypoczynku i turystyki, jako istotnego czynnika rozwoju gospodarczego gminy i wzbogacania jej budżetu.

2.5.4.1. Formy turystyki i wypoczynku o zasięgu regionalnym, krajowym i międzynarodowym możliwe do rozwoju w gminie Narewka to:

- a) wypoczynek zbiorowy pobytowy sezonowy i całoroczny,
- b) wypoczynek pobytowy i sobotnio - niedzielny indywidualny w zabudowie letniskowej,
- c) wypoczynek sobotnio - niedzielny i świąteczny zbiorowy,
- d) wypoczynek specjalistyczny (sporty wodne - żeglarstwo, windsurfing, bojery, wędkarstwo wyczynowe, myśliwstwo, jeździectwo),
- e) turystyka : motorowa, wędrowska piesza i rowerowa oraz spływy kajakowe.

2.5.4.2. Wypoczynek pobytowy zbiorowy realizowany będzie w całorocznych i sezonowych ośrodkach wypoczynkowych, ośrodkach kolonijnych dla dzieci i młodzieży oraz obozowiskach. Dla lokalizacji w/w urządzeń wypoczynku mogą być wykorzystane:

- a) tereny w zespole rekreacyjnym Stary Dwór - Nowa Łuka na obrzeżu zbiornika wodnego Siemianówka,
- b) wyznaczone w obowiązującym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy tereny we wsiach: Guszczewina 36 UTL i Gruszki 3.6 UTL, Janowo 12.3 UTL oraz istn. w Masiewie I,

- c) nieużytkowane obiekty szkolne we wsiach: Eliaszuki 13 UO, Olchówka 15.4 UO i Planta 17.2 UO, Narewce i Skupowo,
- d) inne tereny na obrzeżu zbiornika Siemianówka w zespołach rekreacyjnych Tarnopol i kol. Siemianówka pod urządzenia nie wymagające pełnego wyposażenia w infrastrukturę (np. obozowiska).

2.5.4.3. Wypoczynek w zabudowie letniskowej będzie mógł rozwijać się:

- a) na wyznaczonych w planach miejscowych i niniejszym studium terenach w zespołach rekreacyjnych: N. Łuka - Stary Dwór, Tarnopol i Siemianówka nad zbiornikiem "Siemianówka",
- b) na terenach wyznaczonych j.w. we wsiach : Słobódka, Guszczewina, Gruszki,
- c) z wykorzystaniem nieużytkowanych siedlisk rolniczych i gruntów rolnych w tym zwłaszcza stanowiących własność komunalną i skarbu państwa, w szczególności we wsiach: Nowe Skupowo, Krynica, Guszczewina, Gruszki, Janowo, Nowa Łuka, Zabrody i Masiewo I i II.

2.5.4.4. Wypoczynek sobotnio - niedzielny i świąteczny (krótkoterminowy weekendowy) zbiorowy będzie się mógł rozwijać w szczególności: na wyznaczonych i wyznaczonych w planach miejscowych terenach pól biwakowych, campingów, ośrodków sportów wodnych gł. na obrzeżach zbiornika Siemianówka, zwłaszcza w zespołach rekreacyjnych Nowe Łuka - Stary Dwór, kol. Mostki i Kol. Siemianówka.

2.5.4.5. Wypoczynek o charakterze specjalistycznym może być rozwijany:

- a) żeglarstwo, bojery i wędkarstwo amatorskie i wyczynowe, głównie na bazie wód zbiornika Siemianówka z wykorzystaniem części urządzeń wypoczynku pobytowego i sobotnio - niedzielnego, pod warunkiem zrealizowania niezbędnych urządzeń specjalistycznych dla poszczególnych dyscyplin (np. ośrodki żeglarskie, pomosty wędkarskie i rybacówki itp.)
- b) myśliwstwo, gł. na bazie lasów Puszczy Białowieskiej i Puszczy Lackiej oraz ew. zbiornika Siemianówka (ptactwo łowne) z wykorzystaniem istniejącej i projektowanych urządzeń turystycznych we wsiach: Gruszki, Narewka, Olchówka, Skupowo Nowe, Ochrymy i Krynica.

2.5.4.6. Turystyka motorowa i wędrownicza (piesza i rowerowa oraz mieszana) wymagać będzie w szczególności realizacji urządzeń gastronomiczno - noclegowych i rozrywkowych w: zespole rekreacyjnym Nowa Łuka - Stary Dwór (przy drodze wojewódzkiej Michałowo - Narewka, w Narewce 31 UT, Świnorajach 4.5 UT i Gruszkach 3.6 UT , a także urządzeń obsługi motoryzacji (stacje paliw i warsztaty naprawcze) w Narewce, N. Łuce, Siemianówce i Lewkowie Nowym.

Dla potrzeb turystyki wodnej (spływy kajakowe rz. Narewką i Narwią) mogą być wykorzystane urządzenia żeglarskie oraz baza gastronomiczno - handlowa i noclegowa nad zbiornikiem Siemianówka oraz usługi handlowo - gastronomiczne we wsi Narewka.

2.5.4.7. Instrumenty polityki przestrzennej na rzecz rozwoju turystyki i wypoczynku w gminie to:

- a) sporządzanie planów miejscowych aktualizujących dotychczasowe ustalenia planistyczne dla obrzeży zbiornika wodnego Siemianówka i uszczegółwiających je na potrzeby: decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów, parcelacji nieruchomości i planowania realizacji infrastruktury komunalnej. W pierwszej kolejności należy sporządzić w/w plany dla zespołów rekreacyjnych : Nowa Łuka - Stary Dwór i kolonia Siemianówka,
- b) dokonanie ew. zmian ustaleń obowiązującego miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy, uelastyczniających jego ustalenia dla ułatwienia prywatyzacji i racjonalnego zagospodarowania nieużytkowanych obiektów komunalnych i skarbu państwa określonych w punktach: 2.5, 4.2 i 2.5.4.3,
- c) sukcesywne, stosowne do potrzeb sporządzanie planów miejscowych dla innych terenów wyznaczonych w studium na cele turystyki i wypoczynku określonego w punktach:
- d) budowa infrastruktury technicznej dla potrzeb terenów budowlanych zwłaszcza komunalnych - w pierwszej kolejności dla rejonu rekreacyjnego Nowa Łuka - Stary Dwór z sukcesywnym rozwojem systemu kanalizacyjnego w kierunku wsi Siemianówka, zgodnie z punktami:
- e) dokonanie parcelacji terenów wyznaczonych w planach miejscowych dla wydzielenia terenów publicznych (np. dróg i ulic), zbycia działek rekreacyjnych inwestorom i dokonania niezbędnych wymian gruntów komunalnych z prywatnymi na potrzeby utworzenia w/w terenów publicznych i innych zbiorowego użytkowania,
- f) zbycie terenów budowlanych (zwłaszcza letniskowych) komunalnych dla pozyskania środków finansowych na infrastrukturę komunalną w tym partycypantów,
- g) znalezienie inwestorów strategicznych do realizacji urządzeń turystycznych i wypoczynkowych w tym urządzeń nawodnych zwłaszcza nad zb. Siemianówka, określonych w punktach: 2.7 oraz partycypacji w realizacji infrastruktury komunalnej,
- h) prowadzenie szerokiej akcji promocyjnej i stosowanie instrumentów zachęt finansowych dla potencjalnych inwestorów.

2.5.5. Kierunki rozwoju gospodarki leśnej.

Gospodarka leśna na bazie lasów Puszczy Białowieskiej, Puszczy Lackiej i kompleksów lasów prywatnych oraz dużych ilości nieużytkowanych w tym marginalnych do produkcji rolniczej gruntów skarbu państwa jest i może być ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego gminy.

2.5.5.1. Kierunki rozwoju tej gospodarki mogą stanowić:

- a) produkcja surowca drzewnego o zróżnicowanej jakości z przeznaczeniem na eksport wewnętrzny (krajowy, regionalny), zewnętrzny (międzynarodowy) i wewnętrzne potrzeby gminy, w postaci pierwotnej lub przetworzonej wstępnie. Głównym użytkownikiem wewnętrznym stwarzającym popyt lokalny na drewno może być dynamicznie rozwijane budownictwo rekreacyjne, w tym zwłaszcza letniskowe. Może to również spowodować rozwój lokalnego przemysłu tartaczno-transportowego i wykorzystanie punktów przeładunkowych, firm budowlanych, a także wzrost zatrudnienia w sferze bezpośredniego pozysku surowca.
- b) prowadzenie szerokiej akcji zalesień gruntów marginalnych wg. zasad określonych w punkcie 2.1.2.3 "o" z zaangażowaniem środków celowych z budżetu centralnego (np. w ramach kontraktu dla "ściany wschodniej"). Może to stworzyć znaczny popyt na siłę roboczą (sezonową) a równocześnie źródło dodatkowych dochodów nierolniczych dla gospodarstw rolnych dysponujących względną nadwyżką okresową siły roboczej,

- c) rozwój zbieractwa runa leśnego na potrzeby rynku krajowego i zagranicznego może stanowić źródło dodatkowych sezonowych dochodów części mieszkańców. Może to w przypadku pomyślnej koniunktury być impulsem do rozwoju lokalnego jego przetwórstwa,
- d) utrzymanie i rozwój bazy gospodarczej i administracyjnej leśnictwa związanej z utrzymaniem lasu i zalesieniami może stanowić źródło zwiększenia zatrudnienia nierolniczego w gminie.

2.5.5.2. Warunki i instrumenty realizacji w/w kierunków to:

- uzyskanie racjonalnego kompromisu między podnoszeniem statusu ochronnego Puszczy Białowieskiej, a utrzymaniem produkcyjnej funkcji jej lasów,
- prowadzenie akcji scaleń i wymian gruntów dla uzyskania możliwie najracjonalniejszych kompleksów gruntów skarbu państwa przydatnych do przekazania lasom państwowym pod zalesienia,
- współpraca gminy z samorządem wojewódzkim i administracją leśną w zakresie pozyskiwania środków budżetu centralnego na cele zalesieniowe,
- przygotowanie terenów pod budownictwo rekreacyjne stwarzające popyt na drewno i usługi budowlane,
- pomoc organizacyjna w tworzeniu lokalnego przetwórstwa surowców leśnych, w tym także w sferze przygotowania terenów budowlanych,
- rozwój więzi kooperacyjnych z odbiorcami surowców i produktów leśnych i promocji handlowej.

2.6. Kierunki i zadania rozwoju komunikacji.

Gmina Narewka obsługiwana będzie siecią dróg, linią kolejową i komunikacją autobusową.

2.6.1. Sieć drogową

2.6.1.1. Struktura funkcjonalna dróg publicznych

Na podstawie art. 52 ustawy z dnia 24 lipca 1998 roku o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej - w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 668) wprowadzającej zmiany w ustawie z dnia 21 marca 1985r. o drogach publicznych (Dz. U. Nr 14 poz. 60 z późn. zm.), art. 103 ustawy z dnia 13 października 1998 r.

Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998r. w sprawie ustalenia wykazu dróg krajowych i wojewódzkich (Dz. U. Nr 160, poz. 1071) wynika, że na obszarze gminy są następujące drogi publiczne:

- a) droga wojewódzka (była krajowa) Nr 687 wg wykazu jak w punkcie 9.1.1.1 "uwarunkowań" studium,
- b) drogi powiatowe (były wojewódzkie) wg wykazu jak w punkcie 9.1.1.2 "uwarunkowań" studium,
- c) drogi gminne (były gminne) wg wykazu jak w punkcie 9.1.1.3 "uwarunkowań" studium.

2.6.1.2. Droga wojewódzka (była krajowa) Nr 687

- a) parametry techniczne, przepustowość i prognoza ruchu przedstawiają się następująco:
- droga IV klasy technicznej o prędkości projektowanej 70 km/h, o szerokości jezdni 6 m., może przenieść ruch $Q = 1050$ p/h przy poziomie swobody ruchu D,
  - prognoza średniego dobowego ruchu w roku (SDR) na podstawie pomiarów ruchu w 1995r. na odcinkach drogi wynosi:

1995 2000 2005 2010 2015

Juszkowy Gród - Narewka 643 849 1055 1260 1466

Narewka - Nowosady 807 980 1147 1311 1472

Z porównania natężenia krytycznego ruchu (Q) z prognozowanym natężeniem ruchu w 50-tej godzinie roku w odniesieniu do SDR (9,5% SDR < 6000) wynika, że istniejący przekrój drogi ma duże rezerwy przepustowości.

- b) na etapie modernizacji drogi wymagać będzie opracowania oceny oddziaływania drogi na środowisko z uwzględnieniem właściwej prognozy ruchu z równoczesnym ustaleniem zasad i warunków realizacji zabudowy w ich otoczeniu oraz ochrony istniejącej zwartej zabudowy przed uciążliwościami ruchu,
- c) uwzględnienia w/w parametrów drogi w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego łącznie z warunkami zagospodarowania ich obrzeży, wynikających z oceny oddziaływania drogi na środowisko,
- d) wprowadzenia urządzeń zabezpieczających w miejscach największych możliwości powstania kolizji na drodze z ruchem lokalnym i pieszym,
- e) wykonania zabezpieczeń istniejącej i projektowanej zabudowy przed uciążliwościami ruchu samochodowego w miejscach wskazanych w ocenie oddziaływania drogi na środowisko,
- f) minimalizowania ilości nowych włączeń ulic i dojazdów, zwłaszcza z lewoskretami z wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów budowlanych i uzgodnienia ich z zarządcą drogi.

2.6.1.3. Drogi powiatowe (były wojewódzkie)

"Do dróg powiatowych zalicza się drogi inne niż określone w art. 5 ust. 1 i art. 6 ust. 1 (krajowe i wojewódzkie), stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą" (art. 6a.1. zmienionej ustawy z dnia 21 marca 1985r. o drogach publicznych, art. 52 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. przytoczonych w punkcie 2.6.1.1 "kierunków" studium.

- a) Sprawne powiązania zewnętrzne gminy z otoczeniem będą realizowane poza drogą wojewódzką Nr 687, drogami powiatowymi o numerach: 03861 i 03686.
- b) Przy założonym standardzie, że ośrodki gminne powinny mieć połączenia między sobą drogami o nawierzchni twardej ulepszonej, w pierwszej kolejności należy zmodernizować drogi powiatowe: 03861 i 03686.
- c) Na podstawie w/w definicji dróg powiatowych można przypuszczać, że w perspektywie do dróg powiatowych mogą być zaliczone tylko drogi o numerach: 03681 i 03686 oraz 1771 i 1772.

- d) Parametry techniczne dróg powiatowych V klasy technicznej o szerokości jezdni 5,5 m oraz 6 i 7 m w terenach zabudowanych o prędkości projektowej 60 km/h, o przepustowości 800 p/h oraz 1050 p/h i 1250 p/h przy poziomie swobody ruchu "D".
- e) Przy modernizacji dróg powiatowych należy wykonać oceny oddziaływania drogi na środowisko i ich stosownego uwzględnienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
- f) Zgodnie z art. 52 w/w ustawy z dnia 24 lipca 1998r. zmieniającej w/przyt. ustawę o drogach publicznych w art. 10 lit. c poprzez dodanie ust. 5 o brzmieniu "Minister właściwy do spraw transportu określi w drodze rozporządzenia sposób numeracji oraz zakres, treść i sposób prowadzenia ewidencji dróg i obiektów mostowych" można przypuszczać, że ulegnie zmianie numeracja dróg powiatowych i gminnych.

2.6.1.4. Drogi gminne.

- a) Wewnętrzne potrzeby transportowe gminy realizowane będą poza drogami : wojewódzką i powiatowymi, siecią dróg gminnych, które wymagać będą utrzymania następujących parametrów technicznych: klasy technicznej L o szerokości jezdni 6,0; 5,5 m; 5,0 Vp = 50, 40 i 30 km/h o przepustowości 1050 i 800 p/h, przy poziomie swobody ruchu D oraz klasy technicznej D o szerokości jezdni 6,0; 5,5; 5; 3,5 i 3,0 m. o przepustowości ruchu od 200 do 1050 p/h, przy poziomie swobody ruchu D o prędkości projektowanej 40 i 30 km/h.
- b) Bieżące remonty i modernizację dróg należy wykonywać z uwzględnieniem priorytetów dla:
  - odcinków dróg obsługujących największą liczbę użytkowników i obszary o najwyższej w skali gminy aktywności gospodarczej,
  - odcinków o największych zagrożeniach funkcjonowania ruchu, mogących wywołać paraliż życia społeczno - gospodarczego części sieci osadniczej.

2.6.2. Kolej.

Istniejące bocznice kolejowe i stacja przeładunkowa na obszarze gminy Narewka powinny być utrzymane i racjonalnie wykorzystane dla celów gospodarczych. Szczególne znaczenie mają bocznice kolejowe zawierające tzw. „szerokie tory” bezpośrednio połączone z siecią kolejową Białorusi a pośrednio Federacji Rosyjskiej.

Obsługa nowych „ofertowych” terenów inwestycyjnych w rejonie Planty i Kol. Narewka wymagać będzie budowy nowych bocznic normalno - i szerokotorowych .

Obsługa kolejowa w tej części gminy pełnić będzie kluczową rolę z uwagi na przeważający „terminalowy” charakter projektowanych terenów budowlanych ukierunkowanych na działalność eksportowo-importową w relacjach Polska – Białoruś - Rosja i UE - Białoruś – Rosja.

2.6.3. Komunikacja autobusowa Przedsiębiorstwa Państwowej Komunikacji Samochodowej.

Zapewnienie właściwego standardu obsługi podróżnych wymagać będzie:

- a) dostosowania komunikacji autobusowej do zwiększającego się ruchu turystycznego i wypoczynkowego nad zbiornikiem "Siemianówka" oraz do potrzeb zreformowanego systemu oświaty,
- b) utrzymania w należyтым stanie technicznym dróg, po których kursują autobusy,
- c) sukcesywnej wymiany starych autobusów na nowsze, bardziej funkcjonalne z dostosowaniem dla ludzi niepełnosprawnych i mniej uciążliwych dla środowiska,
- d) dążenia do obniżenia kosztów funkcjonowania Przedsiębiorstwa PKS, a w efekcie do obniżenia cen usług transportowych.

2.7. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej

Proponowane rozwiązania oparto na aktualnym rozeznaniu bieżących i przyszłych potrzeb. Dopuszcza się wprowadzenie nowych elementów i rozwiązań systemów bez konieczności zmiany treści studium pod warunkiem, iż nie zostaną naruszone istotne jego elementy.

2.7.1. Zaopatrzenie w wodę

2.7.1.1. Prognoza zapotrzebowania wody

Do obliczenia zapotrzebowania wody przyjęto:

- wskaźnik zapotrzebowania wody na cele bytowo-gospodarcze mieszkańców w 2005r. - 125 dm³/Md przy 90% korzystających z wodociągu i w 2010 r. - 160 dm³/Md przy 100% korzystających z wodociągu przy wskaźniku nierównomierności dobowej $N_d = 1,3$ i godzinowej $N_g = 1,6$, a w budownictwie letniskowym 100 dm³/Md przy $N_d = 1,5$ i $N_g = 2,5$,
- wskaźnik zapotrzebowania wody dla zakładów użyteczności publicznej 15 dm³/Md przy $N_d = 1,1$ i $N_g = 2,5$ (stałych mieszkańców),
- zapotrzebowanie wody dla zwierząt gospodarskich - 10% zapotrzebowania na cele bytowo - gospodarcze stałych mieszkańców przy $N_d = 1,2$ i $N_g = 3,0$,
- zapotrzebowanie wody na cele drobnego przemysłu - 10% zapotrzebowania na cele bytowo - gospodarcze stałych mieszkańców przy $N_d = 1,15$ i $N_g = 0$,
- zapotrzebowanie wody na własne potrzeby wodociągu 15% średniego zapotrzebowania,
- zapotrzebowanie wody p.poż. 5 dm³/sek na 1 pożar,
- ilość mieszkańców w miejscowościach podłączonych i planowanych do podłączenia do poszczególnych wodociągów:

	2005 r.	2010 r.
wodociąg Narewka	1750	1620
wodociąg Siemianówka	900	830
wodociąg Lewkowo Stare	1400	1300
wodociąg Masiewo	180	170
wodociąg zakładowy Gruszki	120	115
wodociąg zakładowy PKP Siemianówka	115 + 1300 osób	110+2070 osób

wyszczególnienie	Wodociąg			Wodociąg zakładowy			Wodociąg zakładowy		
	Masiewo			Gruszki			PKP Siemianówka		
	Qśrd m ³ /d	Qmaxd m ³ /d	Qmaxh m ³ /h	Qśrd m ³ /d	Qmaxd m ³ /d	Qmaxh m ³ /h	Qśrd m ³ /d	Qmaxd m ³ /d	Qmaxh m ³ /h
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2005 r.									
cele byt.-gosp. mieszkańców	20,2	26,3	1,8	15,0	19,5	1,3	145,0	214,5	21,6
zakłady użyt. publicznej	2,4	2,6	0,3	1,8	2,0	0,2	1,8	2,0	0,2
zwierzęta gospod.	2,0	2,4	0,3	1,5	1,8	0,2	1,5	1,8	0,23
drobny przemysł	2,0	2,3	0,1	1,5	1,7	0,1	1,5	1,7	0,07
	26,6	33,6	2,5	19,8	25,0	1,8	149,8	220,0	22,1
potrzeby własne wodociągu	4,0	4,0	0,2	3,0	3,0	0,1	22,5	22,5	0,9
razem	30,6	37,6	2,7	22,8	28,0	1,9	172,3	242,5	23,0
cele p.poż. - 2 poż.	1 pożar		18,0	1 pożar		18,0	2 pożary		36,0
ogółem			20,7			19,9			59,0
2010 r.									
cele byt.-gosp. mieszkańców	27,2	35,4	2,4	18,4	23,9	1,6	224,6	333,4	33,8
zakłady użyt. publicznej	2,6	2,8	0,3	1,7	1,9	0,2	1,6	1,8	0,2
zwierzęta gospod.	2,7	3,2	0,4	1,8	2,2	0,3	1,8	2,2	0,3
drobny przemysł	2,7	3,1	0,13	1,8	2,1	0,1	1,8	2,0	0,1
	35,2	44,5	3,23	23,7	30,1		229,8	339,4	34,4
potrzeby własne wodociągu	5,3	5,3	0,2	3,5	3,5	0,15	34,5	34,5	1,4
razem		49,8	3,43		33,6	2,15	364,3	373,9	35,8
cele p.poż. - 2 poż.	1 pożar		18,0	1 pożar		18,0	2 pożary		36,0
ogółem			21,4		41,6	20,35			71,8
Zatwierdzone zasoby ujęcia	40 m ³ /h			45,3 m ³ /h			60 m ³ /h		

bud. letnisk.   bud. letnisk.

wyszczególnienie	Wodociąg Narewka ³ /d			Wodociąg Siemianówka			Wodociąg Lewkowo Stare		
	Qśrd	Qmaxd	Qmaxh	Qśrd	Qmaxd	Qmaxh	Qśrd	Qmaxd	Qmaxh
	m ³ /d	m ³ /d	m ³ /h	m ³ /d	m ³ /d	m ³ /h	m ³ /d	m ³ /d	m ³ /h
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2005r.									
cele byt.gosp. mieszkańców	196,9	256,0	17,1	101,3	131,6	8,8	175,0	227,5	15,2
zakłady uż. publicznej	26,2	28,9	3,0	12,2	13,4	1,4	18,9	20,0	2,1
zwierzęta gospod.	19,7	23,6	3,0	10,1	12,1	1,5	17,5	21,0	2,6
drobny przemysł	19,7	22,7	0,9	10,1	11,6	0,5	17,5	20,1	0,8
	262,5	331,2	24,0	133,7	168,7	12,2	228,9	288,6	20,7
potrzeby własne wodociągu	39,4	39,4	1,6	20,0	20,0	0,8	22,9	22,9	0,9
razem	301,9	370,6	25,6	153,7	188,7	13,0	251,8	311,5	21,6
cele p.poż. - 2 poż.			36,0			36,0			36,0
Ogółem 2010r.			61,6			49,0			57,6
cele byt.gosp. mieszkańców	259,2	337,0	22,5	132,8	172,6	11,5	208,0	270,4	18,0
zakłady użyt. publicznej	24,3	26,7	2,8	12,5	13,7	1,4	19,5	21,4	2,2
zwierzęta gospod.	25,9	31,1	3,9	13,3	16,0	2,0	20,8	25,0	3,1
drobny przemysł	25,9	29,8	1,2	13,3	15,3	0,6	20,8	23,9	1,0
	335,3	424,6	30,4	171,9	217,6	15,5	269,1	340,7	24,3
potrzeby własne wodociągu	33,5	33,5	1,4	25,8	25,8	1,1	40,4	40,4	1,7
razem	368,8	458,1	31,8	197,7	243,4	16,6	309,5	391,1	26,0
cele p.poż. - 2 poż.			36,0			36,0			36,0
ogółem			67,8			52,6			62,0
Zatwierdzone zasoby ujęcia	63,5 m ³ /h			67 m ³ /h			32 m ³ /h		

2.7.1.2. Zatwierdzone zasoby poszczególnych ujęć wody pokrywają zapotrzebowanie wody w okresie kierunkowym podłączonych i planowanych do podłączenia odbiorców, za wyjątkiem Lewkowa Starego i PKP Siemianówka, gdzie występują niedobory przy uwzględnieniu zapotrzebowania przeciwpożarowego.

2.7.1.3. Kierunki działania w zakresie zaopatrzenia w wodę.

- a) Zapewnienie ciągłej dostawy wody o jakości zgodnej z obowiązującymi normami sanitarnymi w ilości pokrywającej pełne potrzeby określone w prognozie zapotrzebowania wody - pkt. 2.7.1.1. poprzez:
- utrzymanie w należytych stanie technicznym z ewentualną modernizacją komunalnych ujęć wody wraz ze stacjami wodociągowymi w Narewce, Siemianówce, Lewkowie Starym i Masiewie oraz zakładowych Nadleśnictwa Browsk w Gruszkach i PKP Siemianówka,

- wykonanie studni awaryjnych ujęć wody wodociągów komunalnych w: Lewkowie Starym i Masiewie oraz wodociągu zakładowego Nadleśnictwa Browsk w Gruszkach,
  - rozbudowę ujęcia i stacji wodociągowej w Lewkowie Starym w okresie kierunkowym, z chwilą wystąpienia niedoborów wody z tego wodociągu,
  - zwiększenie pewności i sprawności dystrybucji wody oraz zmniejszenie sytuacji awaryjnych w wyniku diagnozowania stanu technicznego sieci wodociągowej i wymiany niesprawnej armatury (np. zasuw) oraz odcinków sieci o dużej awaryjności, które są przyczyną przerw w dostawie wody, jej ubytków, okresowego pogorszenia jakości i strat ekonomicznych,
  - rozwój sieci wodociągowej w gminie z wykorzystaniem istniejących wodociągów własnych oraz sąsiednich gmin: Michałowo i Narew (w porozumieniu z tymi gminami) a mianowicie:
    - podłączenie do wodociągu Lewkowo Stare wsi Suszczy Bobek poprzez przedłużenie sieci wodociągowej ze wsi Planta oraz wsi Biernacki Most poprzez przedłużenie sieci ze wsi Ochrymy
    - podłączenie wsi Krynica do wodociągu Łosinka w gm. Narew poprzez przedłużenie sieci wodociągowej z miejscowości Podborowisko w gm. Narew,
    - w miarę zgłaszanych potrzeb do gospodarstw kolonijnych,
    - na potrzeby potencjalnego rozwoju poszczególnych wsi,
    - na potrzeby potencjalnego rozwoju turystyki i wypoczynku przewidywanego na terenach wokół zbiornika Siemianówka poprzez przedłużenie sieci wodociągowej z Łuki zasilanej z wodociągu w Bondarach w gm. Michałowo i z Tarnopola zasilanej z ujęcia PKP w Siemianówce, a w przypadku wystąpienia niedoborów wody wykonanie spinki z wodociągiem wiejskim w Siemianówce.
- b) Propozycje rozwoju sieci wodociągowej pokazane w części graficznej są orientacyjne i mogą ulec zmianie w trakcie szczegółowych analiz projektowych, opartych o dokładniejsze rozeznanie stanu istniejącego i uwarunkowań realizacyjnych takich jak np. prawno - własnościowych terenu.
- c) Osada Gnilec zaopatrywana będzie w wodę z ujęć lokalnych.
- d) Wdrożenie ustalonych stref ochrony pośredniej komunalnego ujęcia wody w Siemianówce, poprzez wprowadzenia ich do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i pełne respektowanie zakazów:

w strefie pośredniej wewnętrznej

- wprowadzania ścieków do ziemi,
- nawożenia gruntów ściekami z szamb,
- stosowania nawozów sztucznych i środków ochrony roślin,
- lokalizowania zakładów produkcyjnych i ferm hodowli zwierząt,
- lokalizowanie magazynów produktów ropopochodnych i chemikaliów,
- lokalizowania wysypisk i wylewisk odpadów komunalnych i przemysłowych,
- mycia pojazdów mechanicznych,
- urządzania parkingów i obozowisk,
- lokalizowania nowych ujęć wody,
- lokalizowania cmentarzy i grzebania zwierząt,

w strefie pośredniej zewnętrznej

- zmiany dotychczasowego rolniczego sposobu zagospodarowania terenu,
- składowania materiałów chemicznych, środków ochrony roślin, nawozów,

- lokalizowania zakładów, ferm hodowli zwierząt,
  - lokalizowania magazynów produktów ropopochodnych,
  - lokalizowania cmentarzy i grzebania zwierząt,
  - lokalizowania wylewisk i wysypisk odpadów komunalnych,
  - lokalizowania nowych ujęć (wierconych i kopanych) w obszarze około 300 m. od istniejących studni.
- e) Ustalenie stref ochronnych ujęcia zakładowego PKP Siemianówka i w przypadku wystąpienia stref ochrony pośredniej wprowadzenie ich do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z wyznaczonymi w pozwoleniu wodnoprawnym zasadami zagospodarowania.
- f) Utrzymanie w należyтым stanie technicznym z możliwością sprawnego uruchomienia eksploatacyjnego dla ewentualnych potrzeb obrony cywilnej istniejących studni wierconych określonych szczegółowo w punkcie 10.5.7. "Uwarunkowań studium". Likwidacja ujęcia każdorazowo winna być uzgodniona, z punktu widzenia ewentualnych potrzeb obrony cywilnej, z Wojewódzkim Inspektorem Obrony Cywilnej w Białymstoku.

2.7.2. Odprowadzenie i oczyszczanie ścieków.

- a) Projektuje się rozdzielczy system kanalizacji w gminie, składający się z systemu kanalizacji sanitarnej do odprowadzenia ścieków bytowo - gospodarczych i poprodukcyjnych do oczyszczalni ścieków i oddzielnego dla kanalizacji deszczowej z urządzeniami podczyszczającymi do odprowadzenia wód opadowych z terenów zabudowanych.
- b) Systemy scentralizowane kanalizacji sanitarnej na terenie gminy powinny być rozwiązywane z uwzględnieniem następujących kryteriów:
- w miejscowościach o największym w skali gminy procencie ludności w ogóle, a produkcyjnej w szczególności, a także o najprężniejszej gospodarce. Stworzy to większe, niż w innych wsiach, szanse na uzyskanie od mieszkańców partycypacji finansowych w kosztach inwestycji, a także najefektywniejsze jej wykorzystanie,
  - w miejscowościach, w których zlokalizowane są lub będą zakłady obsługi ludności, generujące znaczne w skali lokalnej ilości ścieków takie jak" szkoła, ośrodek zdrowia, zlewnia mleka,
  - w miejscowościach, w których przewiduje się rozwój mieszkalnictwa, sektora gospodarczego, turystyki.
- c) Kolejność rozwoju systemów scentralizowanych kanalizacji sanitarnej w/g kryteriów podanych w punkcie "b" :
- modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków w Narewce oraz rozbudowa kanalizacji sanitarnej we wsi w zakresie umożliwiającym podłączenie do niej całej zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej istniejącej i projektowanej,
  - budowa oczyszczalni ścieków w Lewkowie Starym wraz z kanalizacją sanitarną w tej wsi i w Lewkowie Nowym,
  - budowa kanalizacji sanitarnej na terenach turystycznych wokół zbiornika Siemianówka i we wsi Siemianówka z oczyszczalnią ścieków na gruntach wsi Nowa Łuka lub podłączeniem do istniejącej oczyszczalni ścieków w Bagniukach w gm. Michałowo
  - budowa oczyszczalni i kanalizacji sanitarnej w Masiewie Drugim i Pierwszym

- d) Dalszy sukcesywny rozwój scentralizowanych systemów kanalizacji może być realizowany poprzez podłączenie do oczyszczalni za pośrednictwem ewentualnych przepompowni sąsiadujących wsi i tak np.:
- do oczyszczalni w Narewce miejscowości : Janowo, Stoczek, Zabłotczyzna, Grodzisko, Mikłaszewo,
  - do oczyszczalni w Gruszkach wieś Guszczewina,
  - do oczyszczalni w Lewkowie Starym miejscowości: Michówka, Ochrymy, Planta, Kapitańszczyzna i ewentualnie Eliaszuki,
  - do oczyszczalni w Masiewie Drugim miejscowości: Masiewo Pierwsze, Łączyno i Zamosze.
- e) Podjęcie decyzji, co do budowy oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w danej wsi wymagać będzie każdorazowo dokonania:
- sondażu wśród mieszkańców co do chęci i możliwości partycypacji w kosztach inwestycji,
  - stosownych szczegółowych analiz techniczno - ekonomicznych,
  - rozeznania możliwości uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego,
  - wyznaczenia lokalizacji oczyszczalni ścieków o kanałów sanitarnych w trybie planowania przestrzennego (wskazane w studium propozycje lokalizacji oczyszczalni mają charakter orientacyjny).
- f) Na obszarach zabudowy rozproszonej, w której nieracjonalna jest budowa systemów scentralizowanych, przewiduje się preferowanie indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków dla budownictwa mieszkaniowego, a dla zakładów produkcyjnych kontenerowych oczyszczalni ścieków. Zbiorniki szczelne bezodpływowe należy traktować jako rozwiązanie przejściowe, na terenach jeszcze nieuzbrojonych, ale przewidzianych do objęcia kanalizacją zbiorczą.
- g) Wywóz ścieków z urządzeń lokalnych, których ilość w miarę rozwoju scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej będzie maleć, przewiduje się do punktu zlewnego przy oczyszczalni w Narewce.

2.7.3. Gospodarka odpadami stałymi.

2.7.3.1. Stworzenie systemu gromadzenia, usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych, w sposób racjonalny, gwarantujący ochronę środowiska i maksymalne wykorzystanie wtórne składników użytkowych, odpowiadającego nowym przepisom prawnym, w których uwzględniono wymogi Unii Europejskiej (Ustawa z dnia 13 września 1996r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminie Dz. U. Nr 132, poz. 662 z 1996r., Dz. U. Nr 96, poz. 592 z 1997r.) wymagać będzie:

- prawidłowej, zgodnej z założeniami projektowymi eksploatacji nowowytbudowanego gminnego składowiska odpadów stałych we wsi Olechnówka,
- wprowadzenia obowiązku zorganizowanego wywozu odpadów stałych z terenów wiejskich o zwartej zabudowie,
- opracowania specjalistycznego projektu techniczno - organizacyjnego systemu uwzględniającego efekty rzeczowe, etapową realizację, wariantowe rozwiązania przejściowe i zasady finansowania,

- przygotowania organizacyjnego selektywnej zbiórki odpadów stałych i prowadzenia kampanii promocyjnej,
- wdrożenia opracowanego specjalistycznego projektu techniczno - organizacyjnego systemu gospodarki odpadami stałymi,
- wybrania przedsiębiorstwa zajmującego się obsługą gospodarki odpadami w gminie z ustaleniem zadań jakie będą do niego należały,
- tworzenia warunków i zachęt do rozwoju lokalnego przetwarzania surowców wtórnych,
- rekultywacja wiejskich wysypisk odpadów - w pierwszej kolejności wysypiska na gruntach wsi Siemianówka, które znajduje się w obszarze strefy ochrony pośredniej komunalnego ujęcia wody w Siemianówce.

2.7.3.2. Specjalistyczny projekt techniczno - organizacyjny systemu usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych, wykonany na zlecenie gminy powinien w szczególności określić:

- a) mankamenty funkcjonowania dotychczasowego systemu i wstępne opinie mieszkańców co do kierunków jego zmian,
- b) prognozę co do ilości i składu odpadów w tym ilość i rodzaj odpadów do recyklingu,
- c) system zbiórki odpadów w miejscu wytwarzania t.j.:
  - rozwiązanie wielopojemnikowe, w których ilość pojemników uzależniona jest od ilości zbieranych asortymentów surowców wtórnych (makulatura, metal, szkło, tworzywo sztuczne, tekstylia) oraz odpadów do unieszkodliwiania przez przedsiębiorstwa specjalistyczne i odpadów, których nie można wykorzystać gospodarczo,
  - rozwiązanie dwupojemnikowe - surowce wtórne i odpady do unieszkodliwiania w jednym pojemniku z późniejszą segregacją w zbiornicy odpadów i w drugim pojemniku do wywiezienia na składowisko odpadów,
- d) celowość ekonomiczną i techniczną bezpośredniego odbioru selekcyjonowanych odpadów w miejscu wytwarzania i transportu surowców wtórnych do zbiornicy odpadów, a odpadów, których nie można wykorzystać gospodarczo na składowisko gminne . albo zastosowanie kontenerów przy wsiach z okresowo transportowanymi odpadami (w większych ilościach) do zbiornicy odpadów lub na składowisko w zależności od ich rodzaju,

w przypadku wariantu z kontenerami ich lokalizację z uwzględnieniem: maksymalnej dostępności, w ruchliwych punktach - obok szkół, zakładów usługowych, handlowych itp.

- e) określenie ilości i lokalizację zbiornic odpadów z wykorzystaniem tam, gdzie to jest możliwe i racjonalnie niezagospodarowanych terenów usługowych rolnictwa bądź wyznaczenie nowych w planie miejscowym,
- f) określenie niezbędnego wyposażenia zbiornic odpadów,
- g) określenie warunków techniczno - ekonomicznych do ewentualnego lokalnego przetwarzania surowców wtórnych oraz zachęt do rozwoju tego typu działalności,
- h) koszty przedsięwzięcia, sposób jego finansowania z uwzględnieniem środków pozyskiwanych z zewnątrz i efektywności użytkowej,
- i) harmonogram realizacji przedsięwzięcia z uwzględnieniem etapowania i rozwiązań przejściowych.

2.7.3.3. Przygotowanie organizacyjne systemu selektywnej zbiórki odpadów, który w pierwszej kolejności winien być wprowadzony w większych miejscowościach: Narewce,

Siemianówce, Lewkowie Starym, Lewkowie Nowym, Skupowie wymagać będzie podjęcia przez samorząd gminy uchwały o wprowadzeniu systemu selektywnej zbiórki odpadów i uchwalenie "Regulaminu gospodarki odpadami", który powinien szczegółowo regulować funkcjonowanie tego systemu, a przede wszystkim określić:

- rodzaj pojemników jakie powinny być stosowane w systemie,
- miejsce lokalizacji pojemników,
- asortymenty surowców wtórnych oraz odpadów do unieszkodliwiania jakie powinny być selektywnie odzyskiwane,
- sposób usuwania odpadów wielkogabarytowych (czy mieszkańcy we własnym zakresie wywożą do zbiornic odpadów, czy następuje zbiórka odpadów wystawionych przed posesją w określonych dniach np. raz w kwartale,
- graniczną częstotliwość wywozu pojemników z odpadami,
- co należy robić z odpadami niezagospodarowanymi,
- zadania i odpowiedzialność przedsiębiorstw obsługujących system,
- system opłat za wywóz i utylizację odpadów z uwzględnieniem zachęt do selektywnej zbiórki odpadów,
- obowiązki mieszkańców, administracji budynków mieszkalnych i innych podmiotów gospodarczych objętych systemem,
- sankcje administracyjne i ekonomiczne w przypadku niewłaściwego wypełniania zadań przez uczestników selektywnej zbiórki odpadów.

2.7.4. Kierunki rozwoju systemu elektroenergetycznego na obszarze gminy.

2.7.4.1. Dostosowanie systemu do potrzeb odbiorców, wynikających z długofalowego rozwoju zagospodarowania województwa i gminy oraz dostarczenie energii elektrycznej w normatywnym standardzie jakościowym i ilościowym w sposób ciągły.

Wymagać to będzie:

- a) rozbudowy systemu poprzez budowę:
  - linii SN 15 kV relacji RPZ 110/15 kV Lewkowo - zbiornik "Siemianówka",
  - linii SN 15 kV zasilających proj. stacje transformatorowe w ośrodku gminnym Narewce,
  - linii SN 15 kV zasilających proj. stacje transformatorowe na terenie całej gminy w miejscowościach: Skupowo, Siemianówka, Planta - wieś, Planta osada, Grodzisko, Zabłotczyzna, Eliaszuki, Kol. Lewkowo Stare, Masiewo, Tarnopol, Kol. Lewkowo Stare, Lewkowo Nowe, Nowiny, Kol. Lewkowo Nowe oraz dla potrzeb proj. zagospodarowania rekreacyjnego i turystycznego zbiornika "Siemianówka",
  - zarezerwowanie terenów i budowy nowych stacji transformatorowych we wsiach j.w. (30 szt.) oraz w ośrodku gminnym Narewce (12 szt.),
  - zarezerwowanie miejsca i budowy nowych stacji transformatorowych na terenach potencjalnej działalności gospodarczej, produkcyjno - usługowej i rekreacyjno - turystycznej,
  - budowę linii nn w zakresie niezbędnym dla poszczególnych odbiorców,
- b) modernizacji systemu poprzez:
  - modernizację stacji transformatorowo - rozdzielczej 110/15 kV w Lewkowie,
  - modernizację linii WN 110 kV relacji Hajnówka - Lewkowo,

- modernizację linii SN 15 kV na odc. Olchówka - Masiewo, Grodzisk - Zabłotczyzna, Skupowo - w kierunku Hajnówki do granicy gminy, Narewka - GPZ Lewkowo,
- demontaż stacji transformatorowych o złym stanie technicznym i wymianę na nowe stacje w miejscowościach: Skupowo, Planta wieś, Grodzisk, Zabłotczyzna, Planta - osada, Eliazuki, Kol. Lewkowo Nowe, Michnówka, Lewkowo Stare, Masiewo, Tarnopol, Lewkowo Nowe, Nowiny,
- stosownie do potrzeb modernizację linii SN 15 kV i nn w miejscach wymiany stacji transformatorowych,
- remont i modernizację stacji transformatorowych we wsiach: Siemianówka, Tarnopol, Kol. Lewkowo Stare, Kol. Lewkowo Nowe - wraz z odcinkami linii SN 15 kV zasilającymi w/w stacje i liniami nn wychodzącymi z w/w stacji transformatorowych,
- przeniesienie stacji transformatorowej we wsi Tarnopol IV.

Zestawienie prac inwestycyjno - remontowych wynikających z programu reelektryfikacji ZEB podano w tabeli:

lp	Miejscowość	stacje transformatorowe			
		do demontażu	wymiana na nowe	do remontu	projekt
1	2	3	4	5	6
1	1998 r. Skupowo	1	1	-	2
2	1999 r.	-	-	2	4
3	Siemianówka I i II	1	1	-	1
4	Planta wieś	1	-	-	1
5	Grodzisk	1	1	-	-
6	Zabłotczyzna Planta - osada	1	1	-	-
7	2000 r. Eliazuki	1	1	-	2
8	2001 r.	1	1	-	2
9	Kol. Lewkowo Nowe Michnówka	1	1	-	3
10	2002 r. Lewkowo Stare	1	1	-	-
11	2003 r. Masiewo	1	-	-	2

12	2004 r.	1	-	-	4
13	Tarnopol I	-	-	1	-
14	Tarnopol II	-	-	1	2
15	Tarnopol III	1 do przeniesienia	-	-	1
16	Tarnopol IV	-	-	1	4
	Lewkowo Stare				
17	2005 r.	1	-	-	2
18	Lewkowo Nowe Nowiny I	-	-	1	-
	Kol. Lewkowo Nowe II				
	Ogółem	13 (w tym 1 z przeniesienia)	8	6	30

- c) utrzymania w należytej sprawności technicznej istniejących urządzeń elektroenergetycznych, będących własnością przedsiębiorstwa energetycznego na obszarze w całej gminy,
- d) utrzymanie w należytej sprawności technicznej istniejących urządzeń elektroenergetycznych obsługujących potrzeby zbiornika "Siemianówka", a należących do Wojewódzkiego Zarządu Wodnych Melioracji i Urządzeń Wodnych.

2.7.4.2. Zmniejszenie uciążliwości urządzeń systemu elektroenergetycznego dla otoczenia.

Wymagać to będzie:

- budowy linii elektroenergetycznych w sposób niekolizyjny z długofalowym rozwojem osadnictwa oraz chronionymi elementami środowiska przyrodniczego,
- stosowania w przypadku konieczności prowadzenia linii napowietrznych WN w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej rozwiązań technicznych i normatywnych stref ochronnych, zmniejszających do minimum wpływ w/w linii na ludzi i środowisko,
- utrzymywanie rezerwy terenów pod urządzenia elektroenergetyczne w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego ich przeznaczenia i warunków zagospodarowania,
- preferowania rozwiązań technicznych powodujących zmniejszenie zajętości terenu przez urządzenia elektroenergetyczne np. linii dwutorowych.

2.7.5. Kierunki rozwoju ciepłownictwa w gminie to:

- a) sukcesywne zwiększanie udziału proekologicznych nośników energetycznych dla zmniejszenia zanieczyszczeń środowiska, takich jak : gaz, energia elektryczna, olej opałowy oraz energia słoneczna i wiatr,
- b) zmniejszanie strat ciepłych w konstrukcji nowych budynków i poprzez modernizację starych o złych warunkach termoizolacyjnych,
- c) wprowadzanie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych dla nośników energetycznych określonych w pkt. "a", zwiększających efektywność ich wykorzystania i

ułatwiających obsługę i zmniejszających w efekcie koszty eksploatacji. Dotyczy to instalacji wewnętrznych grzewczych, a w szczególności sprawności kotłów energetycznych i różnych rodzajów instalacji grzewczych, a także stopnia automatyzacji obsługi oraz sprawności dostaw nośników energetycznych,

- d) ekologizacja nośników energetycznych powinna być wprowadzona w pierwszej kolejności (o ile to możliwe ze względów technicznych) w większych źródłach tj. komunalnych obiektach użyteczności publicznej (np. szkoły) i większych zakładach produkcyjnych, w których występują lokalne systemy ogrzewania scentralizowanego.

2.7.5.1. Główne zadania w zakresie rozwoju ciepłownictwa to:

- kontrola i restrykcje w stosunku do emiterów największych ponadnormatywnych zanieczyszczeń energetycznych,
- rozwój systemu gazowniczego w tym również gazu propan - butan, w szczególności w miejscowościach Narewka i Lewkowo Stare oraz w obiektach otoczenia zbiornika "Siemianówka" z uwzględnieniem potrzeb ciepłownictwa,
- rozwój systemu elektroenergetycznego na potrzeby ciepłownictwa,
- propagowanie stosownych dociepleń budynków istniejących i projektowanych,
- propagowanie najnowszych osiągnięć techniki ciepłowniczej w zakresie instalacji wewnętrznych dla gazu, oleju opałowego itp.
- propagowanie i ewentualna realizacja proekologicznych rozwiązań ciepłownictwa niekonwencjonalnego (baterie słoneczne, elektrownie wiatrowe itp.).

2.7.6. Gazownictwo

2.7.6.1. Zapewnienie dostaw gazu ziemnego do 2010 roku dla wszystkich wsi gminy jest podstawową przesłanką rozwoju systemu województwa.

Gazyfikację gminy zakłada się w 2010 roku. Szacuje się, że docelowy pobór roczny energii w gminie Narewka wynosić będzie - 5,98 mln m³/rok a moc (pobór szczytowy): dolina - 0,12, szczyt - 1,36 tys. m³/h.

2.7.6.2. Główne elementy realizacji systemu gazowniczego w gminie, zapewniające dostawę w/w ilości gazu ziemnego, to budowa:

- a) gazociągu magistralnego ? 100 jako odgałęzienia gazociągu w/w Michałowo - Narew, dł. ~ 14,0 Km,
- b) stacji redukcyjno - pomiarowej I stopnia zlokalizowanej na terenie gm. Michałowo w okolicach wsi Bondary,
- c) wewnętrznej gminnej sieci średniego ciśnienia.

2.7.6.3. "Studium programowym możliwości rozwoju gazyfikacji województwa białostockiego" (wykonanym przez GAZOPROJEKT Wrocław) założono, że gazyfikacja gminy Narewka będzie możliwa po wybudowaniu gazociągu na odcinku od istniejącego gazociągu w/c Bobrowniki - Białystok do Michałowa i odcinka gazociągu w/c Michałowo - Narew.

Zasilanie w gaz gm. Narewka zakłada się od gazociągu Michałowo - Narew. Ze stacji redukcyjno - pomiarowej I stopnia projektowanej w okolicach wsi Budy gm. Michałowo będzie możliwe wyprowadzenie gazociągów średniego ciśnienia obsługujących odbiorców

południowej części gm. Michałowo jak również odbiorców gm. Narewka. Zakłada się etapową realizację gazyfikacji na terenie gminy.

Priorytety tej realizacji to:

- a) pierwszeństwo wsi o największym zadeklarowanym przez mieszkańców zapotrzebowaniu na gaz w tym położonych najbliższej stacji redukcyjno - pomiarowych i tworzących ciągi liniowe,
- b) pierwszeństwo wsi, w których będą względnie duże odbiory gazu na potrzeby ciepłowniczych urządzeń obiektów komunalnych (np. szkoły, ośrodki zdrowia itp.) oraz obiektów gospodarczych,
- c) pierwszeństwo terenów istniejącej i projektowanej zwartej zabudowy mieszkaniowo - usługowej.

Biorąc pod uwagę układ przestrzenny gminy i lokalizacje stacji redukcyjno - pomiarowej I stopnia - postuluje się prowadzenie głównych gazociągów ś/c wzdłuż dróg: Bondary - Michnówka - Lewkowo - Narewka - Mikłaszewo - Leśna - Olchówka - Zabrody - Poręty - Kol. Siemianówka - Pasieki - Siemieniakowszczyzna - Siemianówka - Kol. Tarnopol - Smolnica - Nowa Łuka - Bondary.

Takie poprowadzenie gazociągu pozwoli ukształtować sieć w formie pierścienia, co daje dużą pewność zasilania i przejrzysty układ sieci.

Pozostałe miejscowości, znajdujące się poza obszarem przebiegu głównych gazociągów ś/c będą mogły być zasilane odgałęzieniami od w/w głównych ciągów.

2.7.6.4. Ze względu na dużą odległość czasową budowy systemu gazowniczego gazu ziemnego w gminie wskazane jest utrzymanie i rozwijanie stosowania gazu płynnego propan - butan u odbiorców gminy.

2.7.7. Kierunki rozwoju telekomunikacji

2.7.7.1. Dostosowanie systemu telekomunikacyjnego do potrzeb wynikających z rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy wymagać będzie:

- a) pełnego wykorzystania istniejących urządzeń telekomunikacyjnych,
- b) utrzymania w odpowiednim stanie technicznym istniejących urządzeń telekomunikacyjnych dla zapewnienia sprawnego i niezawodnego funkcjonowania systemu,
- c) wykorzystania nowych technologii w celu objęcia całej gminy zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym połączonym z systemami sieci wojewódzkiej i krajowej z zachowaniem przy lokalizacji wymogów ustawy o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych,

~~rozbudowy w/g potrzeb sieci abonenckich na terenie całej gminy.~~

~~Oddane do użytku w 1998 r. nowe centrale cyfrowe mają duże możliwości rozbudowy sieci abonenckiej i przyłączenia znacznej ilości abonentów. Centrala w Narewce ma pojemność 656 numerów, a wykorzystano obecnie tylko 338.~~

~~Centrala we wsi Siemianówka posiada pojemność 192, a przyłączono 41 abonentów, zaś we wsi Lewkowo Stare centrala ma pojemność 256, a przyłączonych abonentów 176.~~

~~Takie rezerwy pozwalają na zaspokojenie potrzeb mieszkańców całej gminy, jak również dają szansę wyposażenia w sieć telefoniczną skoncentrowanej zabudowy rekreacyjno-turystycznej na obszarach zbiornika wodnego "Siemianówka".~~

d) rozwoju systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych (przewodowych i bezprzewodowych) stosownie do wzrostu zapotrzebowania na te usługi w gminie.

Zrealizowanie w/w kierunków rozwoju pozwoli osiągnąć odpowiedni poziom pracy systemu telekomunikacyjnego. Zapewnienie wysokiego standardu usług telekomunikacyjnych będzie ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego gminy.

2.8. Kierunki działań w zakresie obrony cywilnej.

W sporządzanych dla poszczególnych obszarów gminy miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowywania terenów należy:

- a) w zespołach zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i innej z pobytem zbiorowym użytkowników (np. wypoczynku pobytowego zbiorowego) uwzględnić rezerwę terenów pod zabudowę ochronną (ukrycia i szczeliny),
- b) w budynkach przemysłowych, usługowych, użyteczności publicznej, mieszkalno usługowych i mieszkalnych (z wyjątkiem budownictwa jednorodzinnego) na etapie sporządzania planów zagospodarowania i projektów budowlanych przewidzieć schrony i ukrycia,
- c) w zespołach budownictwa jednorodzinnego (budynkach) przewidzieć ukrycia typu II wykonywane w podpiwniczeniach budynków przez mieszkańców we własnym zakresie, w okresie podwyższonej gotowości obronnej państwa,
- d) bez względu na typ zabudowy zarezerwować tereny pod budowę awaryjnych studni wody pitnej /7,5 l na osobo - dobę/. Odległość studni od budynków mieszkalnych lub zgrupowań ludności powinna wynosić do 800 m.,
- e) istniejące studnie zabezpieczyć przed likwidacją i przystosować do sprawnego uruchomienia eksploatacyjnego w sytuacjach kryzysowych,
- f) oświetlenie zewnętrzne (ulice, drogi, zakłady pracy) przystosować do zaciemniania i wygaszania,
- g) uwzględniać w układach projektowanych oraz modernizowanych dróg i ulic następujące warunki:
  - odpowiednią szerokość ulic - uniemożliwiającą ewentualne zagruzowanie,
  - połączenia z traktami przelotowymi - zapewniające sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia,
  - wyznaczanie bezpiecznych tras przejazdu dla pojazdów z toksycznymi środkami przemysłowymi,
- h) na etapie opracowywania planów miejscowych poszczególnych wsi czy też gminy na w/w przedsięwzięcia OC wykonać aneksy do planów,
- i) przy opracowywaniu planów obejmujących tereny, gdzie przewidziano do realizacji lub gdzie występują przedsięwzięcia OC (budowle i urządzenia ochronne) nie dopuścić do likwidacji tych obiektów, a ich prawidłowe rozmieszczenie ponownie uzgodnić z W.I.O.C.,

- j) plany miejscowe zagospodarowania przestrzennego przed ich uchwaleniem przez Radę Gminy uzgadniać w zakresie spełnienia warunków O.C. z W.I.O.C. w Białymstoku.

3. Polityka przestrzenna gminy.

3.1. Lista ważniejszych zadań dla realizacji celów publicznych.

3.1.1. Lista stanowi punkt wyjścia do:

- a) konstrukcji lokalnych programów zadań publicznych, w tym także międzykomunalnych, finansowanych w całości lub części z budżetu miasta, na terenach przeznaczonych na te cele w planach miejscowych, lub wymagających takiego przeznaczenia wg art. 13 ust. 1 pkt. 3 i art. 6 ust. 5 pkt. 5a ustawy z dnia 7 lipca o zagospodarowaniu przestrzennym,
- b) podejmowania działań na rzecz pozyskiwania zadań z centralnych, wojewódzkich i powiatowych programów służących realizacji celów publicznych - istotnych dla funkcjonowania i rozwoju gminy, w tym wymagających wyznaczenia w planach miejscowych wg art. 62 w/w ustawy,
- c) podejmowania działań na rzecz pozyskiwania inwestycji istotnych dla funkcjonowania i rozwoju gminy, realizowanych przez podmioty gospodarcze zarządzające ponadlokalną infrastrukturą techniczną zwłaszcza: elektroenergetyczną, gazowniczą i telekomunikacyjną.

3.1.2. Lista obejmuje zadania - przedsięwzięcia, których realizacja powinna być podjęta w okresie najbliższych 10 - 15 lat. Przyjęty w niej podział na inwestycje rządowe i samorządowe oraz podmiotów gospodarczych, dotyczy sytuacji prawnej w momencie sporządzania studium i może ulec korektom w wyniku zmian legislacji i organizacyjnych.

3.1.3. Ponadlokalne zadania rządowe, samorządowe i podmiotów gospodarczych zarządzających infrastrukturą techniczną.

3.1.3.1. w zakresie ochrony i wzbogacania środowiska przyrodniczego:

- a) podniesienie statusu ochronnego Puszczy Białowieskiej - wg pkt. 2.1.4.3. "b" - administracja rządowa.
- b) budowa 3 zbiorników wodnych określonych w punkcie 2.1.2.3. "a" - samorząd województwa - (W.Z.M. i UW.).
- c) przystosowanie kompleksów leśnych A.1.P położonych wzdłuż zbiornika "Siemianówka" w pasie ca. 1,5 km dla potrzeb rekreacji i turystyki - wg punktu 2.1.2.3. "m" - R.D.L.P i Nadleśnictwo.
- d) zalesianie gruntów marginalnych - wg punktu 2.1.2.3. "c" - administracja rządowa, administracja samorządowa i właściciele gruntów.
- e) tworzenie nowych rezerwatów i pomników przyrody wg punktu 2.1.4.3. "c" - administracja rządowa.
- f) realizacja stałego monitoringu atmosfery i czystości wód rzek Narwi i Narewki oraz zbiornika "Siemianówka" - administracja rządowa wojewódzka.
- g) ustalenie strefy ochronnej ujęcia zakł. PKP w "Siemianówce" wg punktu 2.7.1.3. "c" - administracja rządowa wojewódzka.

3.1.3.2. w zakresie infrastruktury technicznej:

- a) modernizacja systemu elektroenergetycznego wg punktu 2.7.4. "b" tj. stacji transformatorowo rozdzielczej: 110/15 kV w Lewkowie St. i modernizacji linii WN 110 kV relacji Hajnówka - Lewkovo St. - Zakład Energetyczny Białystok.
- b) budowa gazociągu magistralnego $\dot{C}$ 100 jako odgałęzienia gazociągu w/c Michałowo - Narew dł. 14 km, oraz stacji redukcyjno - pomiarowej I st. w gminie Michałowo w rejonie wsi Bondary, zgodnie z punktem 2.7.6.2. "a" i "b" - Mazowieckie Zakłady Gazownicze.
- c) rozwój systemu telekomunikacji wg zasad określonych w punkcie 2.7.7.2. "c" - Telekomunikacja Polska S.A.

3.1.3.3. w zakresie komunikacji:

- a) modernizacja drogi krajowej (wojewódzkiej) nr 687 - samorząd województwa.
- b) modernizacja dróg wojewódzkich (powiatowych) nr 03861 i nr 03686 - administracja samorządowa powiatowa, wg punktów: 2.6.1.2. i 2.6.1.3..

3.1.4. Lokalne zadania publiczne gminy i podmiotów gospodarczych.

3.1.4.1. w zakresie ochrony i wzbogacania środowiska przyrodniczego:

- a) rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych - wg punktów: 2.1.2.3. "n" i 2.2.5.2. "k" - Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej w Lewkowie i gmina.
- b) realizacja zbiorników małej retencji na mniejszych ciekach wodnych wg punktu 2.2.1.2. "e" - gmina i podmioty gospodarcze.
- c) zagospodarowanie proj. terenów zieleni parkowej w zespole rekreacyjnym Stary Dwór - Nowa Łuka - gmina i podmioty gospod.

3.1.4.2. w zakresie przygotowywania i zagospodarowywania terenów i obiektów:

- a) przygotowanie planów miejscowych, podziałów geodezyjnych, komunikacji i uzbrojenia terenów rekreacyjnych nad zbiornikiem "Siemianówka", z priorytetem zespołu rekreacyjnego Nowa Łuka - Stary Dwór, a w tym terenów komunalnych - gmina.
- b) tworzenie warunków do racjonalnego wykorzystania niezagospodarowanych obiektów i terenów komunalnych na cele głównie usługowe, turystyczno - rekreacyjne - wg punktu 2.5.4.2. "b" i "c" - gmina.
- c) tworzenie warunków do wykorzystania niezagospodarowanych obiektów i terenów, wg punktu 2.5.3.1. "a", "c" i "f" - głównie na cele produkcyjno - usługowe - gmina i właściciele.
- d) ew. realizacja zabudowy mieszkaniowej komunalnej, lub adaptacja na ten cel istniejących obiektów - wg punktu 2.4.3.2. - gmina.
- e) zagospodarowanie wyznaczonych w planach miejscowych i studium terenów obsługi turystyki zwłaszcza w rejonie Nowa Łuka - Stary Dwór i wsiach Gruszki i Masewie - Nadleśnictwo Browsk., właściciele terenów i podmioty gospodarcze.

3.1.4.3. w zakresie infrastruktury technicznej:

- a) rozbudowa systemu wodociągowego gminy wg zasad określonych w punkcie 2.7.1.3. "a" - gmina.
- b) rozwój komunalnego systemu(ów) oczyszczania ścieków sanitarnych - wg zasad określonych w punkcie 2.7.2 - gmina, ewentualnie administracja samorządowa wojewódzka i powiatowa.

- c) rozwój systemu gromadzenia, usuwania i utylizacji odpadów stałych wg zasad określonych w punkcie 2.7.3.1. - gmina.
- d) rozwój systemu elektroenergetycznego gminnego - wg punktu 2.7.6. - Rejon Energetyczny Bielsk Podlaski, gmina i ewentualnie podmioty gospodarcze,
- e) rozwój systemu gazowniczego średniego ciśnienia wg punktu 2.7.6. "b" i "c" - gmina i ewentualnie podmioty gospodarcze.
- f) rozwój systemu telekomunikacji wg punktu 2.7.7.2. "c" - Telekomunikacja Polska S.A.

3.1.4.4. w zakresie komunikacji:

- a) budowa nowych bocznic kolejowych łączących istniejące bocznicę Planta i Kol. Siemianówka;
- b) modernizacja dróg gminnych wg punktu 2.6.1.3.
- c) budowa nowych dróg i ulic:
  - na terenach rekreacyjnych nad zbiornikiem "Siemianówka" - w pierwszej kolejności w rejonie rekreacyjnym Stary Dwór i Nowa Łuka;
  - na terenach wyznaczonych w „Studium...” pod realizację funkcji: składowej, przemysłowej, handlowej, usługowej i uzupełniającej je funkcji hotelowo-mieszkaniowej – w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących i projektowanych bocznic kolejowych Planta i Kol. Siemianówka;

realizacja w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzane sukcesywnie w oparciu o monitoring rzeczywistego zainteresowania inwestorskiego przekształceniami terenów rolnych i niezbędnych terenów leśnych na w/w cele budowlane .

3.2. Polityka w zakresie sporządzania planów miejscowych.

3.2.1. Harmonijny rozwój gminy, zgodny z kierunkami zagospodarowania przestrzennego określonymi w niniejszym studium wymagać będzie sukcesywnego sporządzenia szeregu planów miejscowych - jako podstawy pozyskiwania terenów dla przedsięwzięć publicznych, komercyjnych oraz dokonywania podziałów nieruchomości.

W opracowywanych planach zagospodarowania przestrzennego należy uelastyczniać wyodrębnione funkcje terenów przemysłowych, składowych, usługowych, rzemieślniczych, handlowych itp. w kierunku możliwości ich wzajemnego przenikania się i łączenia z dopuszczeniem uzupełniania o związaną z tymi funkcjami zabudowę mieszkaniową, hotelową i pensjonatową.

Przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy uwzględniać lokalne uwarunkowania środowiska przyrodniczego oraz uwarunkowania wynikające z istniejącej i projektowanej infrastruktury technicznej niezbędnej dla powyższych funkcji. W planach tych należy przyjmować zasadę lokalizacji inwestycji pod warunkiem, że ich uciążliwość nie przekroczy granic własnej działki.

Dobór terenów przedsięwzięć i terminów sporządzania planów miejscowych, powinien stać się jednym z głównych instrumentów polityki przestrzennej gminy. Podejmowanie decyzji o potrzebie lub konieczności sporządzenia planu przez Wójta Gminy dotyczyć będzie następujących sytuacji:

- a) sporządzenie obowiązkowe dla obszarów, dla których, stosownie do art. 10, ust. 2 pkt. 8, ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.); obowiązek ten powstaje na podstawie przepisów szczególnych, w tym dla obszarów wymagających przeprowadzenia podziałów i scaleń nieruchomości a także dla obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2.000 m² oraz obszarów przestrzeni publicznej określonych w studium;
- b) sporządzenie obowiązkowe planów miejscowych dla obszarów wymagających przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 1995 r. Nr 16 z późn. zm.);
- c) sporządzenie obowiązkowe planów dla obszarów, które mają być przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową, wynikającą z potrzeby zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej (budownictwo mieszkaniowe komunalne).
- d) nieobligatoryjne sporządzenie planów, dla terenów wnioskowanych do przeznaczenia przez właścicieli innych niż gmina (tj. prywatnych, skarbu państwa, gmin wyznaniowych itp.) w terminach i na warunkach zależnych od porozumienia Wójta Gminy i wnioskodawcy oraz uchwały intencyjnej Rady Gminy.

Powyższe dotyczyć może w szczególności: zabudowy lotniskowej, mieszkaniowej nierolniczej oraz produkcyjnej, składowej, usługowej, handlowej i komunikacyjnej.

- e) nieobligatoryjne sporządzenie planów, w szczególności dla terenów przewidzianych w studium pod zabudowę produkcyjną, składową, usługową, handlową i komunikacyjną oraz uzupełniającą hotelowo-mieszkaniową na terenach przyległych do istniejących i projektowanych bocznic kolejowych Planta i Kol. Narewka – w celu stworzenia oferty inwestycyjnej dla podmiotów krajowych i zagranicznych;
- f) nie ustala się w niniejszym studium terenów, dla których obowiązek sporządzenia planu miejscowego wynikałby ze względu na istniejące uwarunkowania.

3.2.2. Inwestycją celu publicznego jest zgodnie z art.2 pkt. 5 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym działanie o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym), stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2000 r. Nr 46, poz. 543, z 2001 r. Nr 129, poz. 1447 i Nr 154, poz. 1800, z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 74, poz. 676, Nr 113, poz. 984, Nr 126, poz. 1070, Nr 130, poz. 1112, Nr 153, poz. 1271, Nr 200, poz. 1682 i Nr 240, poz. 2058 oraz z 2003 r. Nr 1, poz. 15);

Koszty sporządzenia planów i ich zmian dotyczących zadań publicznych normuje art. 21 w/w ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

3.3. Polityka gospodarki nieruchomościami gminy.

3.3.1. Racjonalna i aktywna gospodarka w zakresie tworzenia i zbywania zasobów nieruchomości komunalnych gminy sprzyjać powinna w szczególności:

- a) tworzeniu zasobów nieruchomości dla ułatwienia realizacji przewidywanych ponadlokalnych i lokalnych przedsięwzięć publicznych określonych w art. 13 ustawy z dnia 7 lipca 1994r w szczególności z zakresu infrastruktury technicznej, komunikacji, rekreacji zbiorowej nad zbiornikiem Siemianówka.

- b) tworzenia lub utrzymywania zasobów jw. dla regulowania zobowiązań miasta określonych w art. 36 ust. 1 pkt. 3 ustawy jw. a wynikających z wyznaczenia w planach miejscowych w/w przedsięwzięć na nieruchomościach innych niż komunalne.
- c) utrzymanie i tworzenie zasobów gruntów komunalnych na potrzeby ew. rozwoju budownictwa mieszkaniowego komunalnego, urządzeń obsługi turystyki i komunikacji.
- d) kształtowanie racjonalnych cen na tereny budowlane w gminie, poprzez zaspokajanie popytu na nie przede wszystkim podażą stosownie przygotowanych infrastrukturalnie gruntów komunalnych.
- e) wzbogacanie budżetu gminy, poprzez zbywanie po korzystnych cenach w trybie przetargów publicznych nieruchomości komunalnych przeznaczonych w szczególności pod działalność komercyjną i rekreację indywidualną.
- f) kształtowanie pożądanego społecznie programu usług komercyjnych poprzez stosowanie związanych z tym warunków w przetargach na zakup lub dzierżawę atrakcyjnych nieruchomości komunalnych.

3.3.2. Gospodarka zasobami nieruchomości komunalnych na zasadach określonych w punkcie 3.3.1. obejmować w szczególności powinna:

- a) precyzyjne ewidencjonowanie zasobów nieruchomości i określanie ich wartości wg przepisów działu IV rozdziały 1 i 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997r o gospodarce nieruchomościami.
- b) planowanie tworzenia i zbywania zasobów nieruchomości w układzie wieloletnim i rocznym w ścisłym powiązaniu z : ustaleniami niniejszego studium, zamierzeniami sporządzenia planów miejscowych, prowadzenia przedsięwzięć inwestycyjnych publicznych i badania rynku nieruchomości, a przede wszystkim możliwościami budżetu gminy.
- c) badanie rynku nieruchomości, w tym zwłaszcza popytu na nieruchomości, obrotu nieruchomościami prywatnymi oraz struktury i trendów w kształtowaniu się cen na podstawie danych określonych w art. 1.55 w/w ustawy o gospodarce nieruchomościami.

3.4. Współpraca gminy Narewka z powiatem i miastem Hajnówka i gminami sąsiadującymi: Białowieżą, Michałowem i Narwią.

Harmonijna współpraca i koordynacja zamierzeń i działań gminy z jednostkami jw. jest jednym z podstawowych warunków realizacji części celów rozwoju społeczno - gospodarczego i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, a dotyczyć w szczególności powinna:

- infrastruktury społecznej,
- ochrony środowiska,
- infrastruktury technicznej komunalnej,
- rekreacji i wykorzystania majątku trwałego.

Realizowana ona winna być poprzez:

- a) świadczenie na rzecz gminy usług ponadpodstawowych przez urządzenia powiatowe i miejskie infrastruktury społecznej zlokalizowane w mieście Hajnówka, zwłaszcza w zakresie: ochrony zdrowia i opieki społecznej (lecznictwo zamknięte i domu opieki społecznej) szkolnictwa średniego ogólnokształcącego i zawodowego, administracji powiatowej, finansów, sadownictwa, ubezpieczeń społecznych, itp.

- b) utrzymania spójnych przestrzenne korytarzy i ciągów linii energetycznych WN-IIOkV i SN-15kV oraz projektowanych gazociągów i linii telekomunikacyjnych między sąsiadującymi gminami.
- c) koordynacje przedsięwzięć modernizacyjnych i konserwacyjnych dotyczących układów dróg międzygminnych.
- d) spójnego projektowania i realizacji systemów infrastruktury technicznej w obszarach stykowych gmin z uwzględnieniem wspólnego korzystania z niektórych urządzeń, co dotyczyć może zwłaszcza gazownictwa, wodociągów i kanalizacji.
- e) utrzymania ciągłości międzygminnych korytarzy ekologicznych (dolin rzek i kompleksów leśnych) w studiach zagospodarowania przestrzennego gmin: Narewka, Narew i Białowieża.
- f) koordynacja działań na rzecz rozwoju systemów kanalizacyjnych w układach zlewniowych.
- g) wykorzystanie urządzeń rekreacyjnych i turystycznych na obrzeżach zbiornika Siemianówka dla potrzeb mieszkańców m.in. gmin Hajnówka i Narew.
- h) koordynacja lokalizacji urządzeń obsługi turystyki i komunikacji na obrzeżach dróg krajowych w sąsiadujących gminach dla uniknięcia nadmiernego zagęszczenia tych urządzeń tj. ich równomiernego rozmieszczenia.

4. Wyznacza się nowe obszary planistyczne przedstawione na rysunku studium:

- 1)obszar planistyczny „S - KOL. SIEMIANÓWKA”
- 2)obszar planistyczny „M I - MIKŁASZEWO”
- 3)obszar planistyczny „M II - MIKŁASZEWO”
- 4)obszar planistyczny „P I - PLANTA”
- 5)obszar planistyczny „P II - PLANTA”
- 6)obszar planistyczny „P III - PLANTA”

W granicach w/w obszarów planistycznych wprowadza się następujące funkcje:

1). „S – KOL. SIEMIANÓWKA”:

1 P,S,UH,UI - projektowany obszar wielofunkcyjny intensywnego zainwestowania (przemysł, składy, handel, transport) z dopuszczeniem funkcji uzupełniających główne przeznaczenie obszaru planistycznego (usługi: rzemiosła, gastronomii, funkcja mieszkaniowa, hotelowa, gastronomiczna, obsługa: ruchu turystycznego, komunikacji drogowej, itp.), z zachowaniem istniejących lasów - wartościowych dla systemu przyrodniczego gminy;

dopuszcza się realizację w/w funkcji z wykorzystaniem terenów kolejowych - po zdjęciu z tych terenów klauzuli „tereny zamknięte” (z pozostawieniem funkcji „tereny kolejowe” dla terenów w pasie 20 m dwustronnie od istniejącej linii kolejowej szlakowej);

1,2,3,4 KD - projektowana droga gminna o szer. 10 m w obszarach zabudowanych i 15m. poza obszarami zabudowanymi;

2 KL – projektowana droga gminna o szer. 15 m;

1 KK – obszar kolejowy z istniejącą linią kolejową szlakową Hajnówka – Siemianówka – Wołkowysk, objęty klauzulą terenów zamkniętych – docelowo o maksymalnej szerokości 40 m (20 m po obu stronach istniejącej linii kolejowej szlakowej);

1 KKbi - istniejąca bocznicą kolejowa;

KKbi - istniejąca bocznicą kolejowa;

2). „M I – MIKŁASZEWO”:

2 P,S,UH,UI - projektowany obszar wielofunkcyjny intensywnego zainwestowania (przemysł, składy, handel, transport) z dopuszczeniem funkcji uzupełniających główne przeznaczenie obszaru planistycznego (usługi: rzemiosła, gastronomii, funkcja mieszkaniowa,

hotelowa, gastronomiczna, obsługa: ruchu turystycznego, komunikacji drogowej, itp.), z zachowaniem istniejących lasów - wartościowych dla systemu przyrodniczego gminy;

LS – istniejące zwarte kompleksy leśne do zachowania, z wyłączeniem wszelkiej zabudowy;

3,4,5,6 KD – projektowane drogi gminne o szer. 10 w obszarach zabudowanych i 15m. poza obszarami zabudowanymi;

2 KKbi - istniejąca bocznicą kolejowa;

1,2,3,4,5 KKbp – projektowane bocznicą kolejowe;

3). „M II – MIKŁASZEWO”:

3 P,S,UH,UI - projektowany obszar wielofunkcyjny intensywnego zainwestowania (przemysł, składy, handel, transport) z dopuszczeniem funkcji uzupełniających główne przeznaczenie obszaru planistycznego (usługi: rzemiosła, gastronomii, funkcja mieszkaniowa, hotelowa, gastronomiczna, obsługa: ruchu turystycznego, komunikacji drogowej, itp.), z zachowaniem istniejących lasów - wartościowych dla systemu przyrodniczego gminy, z dopuszczeniem zalesiania gruntów przyległych, nie wykorzystanych na funkcję podstawową w trybie odrębnych przepisów

1,2 UR,UI - projektowane obszary usług rzemiosła i funkcji uzupełniających obszaru planistycznego;

LS – istniejące zwarte kompleksy leśne do zachowania, z wyłączeniem wszelkiej zabudowy;

1 KL – istniejąca droga powiatowa o szer. 21,3 m;

3 KKbi - istniejąca bocznicą kolejowa;

KKbp – projektowana bocznicą kolejowa;

4). „P I – PLANTA”:

4,5,6,7 P,S,UH,UI - projektowany obszar wielofunkcyjny intensywnego zainwestowania (przemysł, składy, handel, transport) z dopuszczeniem funkcji uzupełniających główne przeznaczenie obszaru planistycznego (usługi: rzemiosła, gastronomii, funkcja mieszkaniowa, hotelowa, gastronomiczna, obsługa: ruchu turystycznego, komunikacji drogowej, itp.), z zachowaniem istniejących lasów - wartościowych dla systemu przyrodniczego gminy;

LS – istniejące zwarte kompleksy leśne do zachowania, z wyłączeniem wszelkiej zabudowy;

4,5,7,8 KD - projektowane drogi gminne o szer. 10 m w obszarach zabudowanych i 15m. poza obszarami zabudowanymi;

1 KL – istniejąca droga powiatowa o szer. 21,3 m;

2 KL – projektowana droga gminna o szer. 15 m;

2 KK – obszar kolejowy z istniejącą linią kolejową szlakową Hajnówka – Siemianówka - Wołkowysk;

4,5KKbi – istniejące bocznicą kolejowe;

1,2,4,5 KKbp – projektowane bocznicą kolejowe (jak w pkt 2);

5). „P II – PLANTA”:

8 P,S,UH,UI - projektowany obszar wielofunkcyjny intensywnego zainwestowania (przemysł, składy, handel, transport) z dopuszczeniem funkcji uzupełniających główne przeznaczenie obszaru planistycznego (usługi: rzemiosła, gastronomii, funkcja mieszkaniowa, hotelowa, gastronomiczna, obsługa: ruchu turystycznego, komunikacji drogowej, itp.), z zachowaniem istniejących lasów - wartościowych dla systemu przyrodniczego gminy;

UH,UR - projektowany obszar usług rzemiosła i handlu;

UI – projektowany obszar funkcji uzupełniających obszaru planistycznego (usługi: rzemiosła, gastronomii, funkcja mieszkaniowa, hotelowa, gastronomiczna, obsługa: ruchu turystycznego, komunikacji drogowej, itp.);

LS – istniejące zwarte kompleksy leśne do zachowania, z wyłączeniem wszelkiej zabudowy;

9 KD - projektowana droga gminna o szer. 10 m w obszarach zabudowanych i 15m. poza obszarami zabudowanymi;

1 KL – istniejąca droga powiatowa o szer. 21,3 m;

2 KL – projektowana droga gminna o szer. 15 m;

3 KL – istniejąca droga gminna o szer. 21,3 m;

Kbi - istniejąca bocznicą kolejowa;

6). „P III – PLANTA”:

9. P,S,UH,UI,LS - projektowany obszar wielofunkcyjny intensywnego zainwestowania (przemysł, składy, handel, transport) z dopuszczeniem funkcji uzupełniających główne przeznaczenie obszaru planistycznego (usługi: rzemiosła, gastronomii, funkcja mieszkaniowa, hotelowa, gastronomiczna, obsługa: ruchu turystycznego, komunikacji drogowej, itp.), z zachowaniem istniejących lasów - wartościowych dla systemu przyrodniczego gminy;

dopuszcza się realizację w/w funkcji z wykorzystaniem terenów kolejowych - po zdjęciu z tych terenów klauzuli „tereny zamknięte” (z pozostawieniem funkcji „tereny kolejowe” dla terenów w pasie 20 m dwustronnie od istniejącej linii kolejowej szlakowej);

LS – istniejące zwarte kompleksy leśne do zachowania, z wyłączeniem wszelkiej zabudowy;

10 KD - projektowana droga gminna o szer. 10 m w obszarach zabudowanych i 15m. poza obszarami zabudowanymi;

1KL – istniejąca droga powiatowa o szer. 21,3 m;

3KK – obszar kolejowy objęty klauzulą terenów zamkniętych – docelowo o maksymalnej szerokości 40 m (20 m po obu stronach istniejącej linii kolejowej szlakowej).

4.1. Kierunki rozwoju systemu elektroenergetycznego w obszarach wymienionych w pkt. 4.

Dostosowanie systemu elektroenergetycznego na obszarach wymienionych w pkt. 4 oraz dostarczenie energii elektrycznej w normatywnym standardzie jakościowym i ilościowym w sposób ciągły, wymagać będzie:

1. dostosowania istniejących linii SN15 kV do nowych warunków pracy (wymiana przewodów, słupów itp.);

W szczególności dotyczy to odcinka linii SN15 kV napowietrznej pomiędzy stacjami transformatorowymi „kol. Mikłaszewo IV i kol. Mikłaszewo III,

2. modernizacji lub wymiany na nowe – stacji transformatorowych istniejących, głównie stacji „Wiącków”, „Wiącków PKP”, „Integro”, „Planta Sp. z o.o.” oraz „Planta - osada”,

3. demontażu odcinka linii SN15 kV, zasilającej stację transformatorową „Wiącków PKP”,

4. budowy nowych odcinków linii SN15 kV napowietrznych lub kablowych między stacjami transformatorowymi „Wiącków” – „Planta Sp. z o.o.” oraz „Integro” – do istniejących linii „Mikłaszewo II” i „Mikłaszewo III”;

Propozycje układu sieci pokazano na rysunku studium, wraz z udową nowych stacji transformatorowych w poszczególnych obszarach wymienionych w pkt. 4.

Ilość i wielkość stacji uzależniona jest od wielkości zapotrzebowanej mocy i lokalizacji inwestycji,

5. budowy, modernizacji lub przebudowy linii NN w obszarach wymienionych w pkt. 4 studium.

6. budowy linii SN 15 kV kablowej lub napowietrznej do zasilania odbiorów na obszarze oznaczonym na rysunku studium symbolem II/1, która jest alternatywą do

dotychczas zakładanej w studium linii SN 15 kV (odcinek od stacji „Leśna” do ist. linii Mikłaszewo III – Mikłaszewo IV.

Narewka, 23 czerwca 2010 r.